

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra kammaren. Nr 33.

Lördagen den 20 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna nu af herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs lagutskottets memorial, nr 36, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 26 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, lag om utsträckt tillämpning af lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909 samt lag om utsträckt tillämpning af lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne den 25 juni 1909.

Efter af herr vice talmannen gifna särskilda propositioner biföll kammaren utskottets hemställan i första stycket samt lade andra stycket af samma hemställan till handlingarna.

§ 2.

Härefter föredrogs hvart för sig lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning af väckt motion om åvägabringande af utredning och förslag angående utsträckning af giltighetsområdet för lagen om fosterbarns vård den 6 juni 1902; och

nr 39, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lag i syfte att jord, som förvärfvats enligt bestämmelserna i 76 § af lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan afledning af vatten, må göras gravationsfri.

Och biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

A föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
landthushålls-
skolor.*

Punkten 2, angående anslag till landthushållsskolor.

I öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t i den till innevarande års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof under nionde hufvudtiteln i punkten 2 därom föreslagit hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, med godkännande af i det propositionen bilagda statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 13 januari 1912 sammanfattade grunder för statsbidrag åt landthushållsskolor, för berörda ändamål under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanärningar» under benämning »understöd åt landthushållsskolor» uppföra ett särskildt förslagsanslag å 36,000 kronor.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Hamilton: Af motiveringen för den kungliga propositionen framgår, att jordbruksministern hade tänkt sig, att de kvinnliga landthushållsskolorna i främsta rummet skulle förläggas till folkhögskolorna, därefter till landtmannaskolorna och slutligen möjligen äfven till sådana skolor, som enbart upprättas för den kvinnliga undervisningen. Såsom framgår af motiveringen på sidan 7, har emellertid utskottet haft en annan mening och ansett, att dessa skolor först i sista hand böra förläggas till folkhögskolor.

Emellertid har det påpekats för oss, att därest utskottets motivering bifölles sådan den är, Kungl. Maj:t möjligtvis skulle bli förhindrad att förlägga någon sådan skola till folkhögskola, och detta var icke utskottets mening.

Med anledning häraf hemställer jag om den ändringen i motiveringen, att på sidan 7 efter ordet »betänkligheter» skulle inflyta: »Utskottet vill dock icke förneka, att det kan gifvas fall, då på grund af omständigheterna en förening med folkhögskolan skulle vara till fördel för landthushållsskolan och gifvetvis då ock må äga rum». Den öfriga delen af meningen skulle då bortfalla, så att fortsättningen blefve: »I likhet med etc».

För öfrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekerot: Herr talman! Det är af stor vikt, att dessa skolor för kvinnor, landthushållsskolorna, verkligen blifva hvad de äro ämnade att blifva. Förra året beslöt Riksdagen att omorganisera landtbruksundervisningen, och denna undervisning blef då skild från folkhögskoleundervisningen och ställd på egna fötter. Hvad landtmannaskolorna äro för den manliga ungdomen, det äro dessa landthushållsskolor afsedda att blifva för den kvinnliga. Jag hoppas och uttalar den förmodan, att landthushållsskolan i största möjliga utsträckning ställes på egna fötter, hvilket i allmänhet torde vara det mest lämpliga. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att det tillses, att dessa skolor fylla sin uppgift, att hela denna reform icke blir en skenreform, ty det är ingalunda ovanligt, att skolor kombineras med hvarandra, och att den undervisning, som lämnas, är så likartad i de vid skolorna anordnade olika kurserna, att det ser ut, som om man uppfattade reformer som denna som en möjlighet att komma i åtnjutande af större anslag.

*Angående
landthushålls-
skolor.
(Forts.)*

Jag har intet yrkande och anser, att det, som blifvit föreslaget, kan inflyta i motiveringen, men vill till protokollet hafva anfört detta, att det är af vikt, att vi få en verklig reform på den kvinnliga undervisningsens område. Herr talman, jag har intet yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det under öfverläggningen af herr Hamilton framställda yrkandet; och biföll kammaren sistnämnda yrkande.

Punkten 3, angående landtbruks- och landtmannaskolor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, på sätt Kungl. Maj:t i punkt 3 under nionde hufvudtiteln af innevarande års statsverksproposition föreslagit,

*Angående
landtbruks-
och landt-
mannaskolor.*

a) under det i anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» ingående bestämda anslag under benämning »den lägre landtbruksundervisningen» uppföra ett anslag å sammanlagdt 166,500 kronor, däraf 67,500 kronor till understöd åt nio landtbruksskolor i södra och mellersta Sverige, 24,000 kronor till understöd åt fyra landtbruksskolor i Dalarne och Norrland, 70,000 kronor till understöd åt vissa elever vid landtbrukskola, landtmannaskola, landthushållsskola och fast undervisningskurs för småbrukare samt 5,000 kronor till inspektion öfver de lägre landtbruksundervisningsanstalterna;

b) höja det under anslagstiteln upptagna förslagsanslaget till understöd åt landtmannaskolor, nu 50,000 kronor, med 100,000 kronor till 150,000 kronor.

Angående
landbruks-
och landt-
mannaskolor.
(Forts.)

Uti en vid punkten fogad reservation hade emellertid herr Olausson föreslagit, att endast 4,000 kronor måtte anvisas till inspektion öfver de lägre landbruksundervisningsanstalterna.

Sedan utskottets hemställan under *mom. a)* föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Olausson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Vid denna punkt har jag aflåtit en reservation. Kungl. Maj:t har här begärt ett belopp af 5,000 kronor för inspektion öfver rikets lägre landbruksundervisning. För någon tid sedan beslöt Riksdagen vid behandlingen af sjätte hufvudtiteln att anslå ett belopp af 4,000 kronor för inspektion af rikets folkhögskolor. I detta fall begär Kungl. Maj:t ett belopp af 5,000 kronor till en inspektör för rikets landtmannaskolor. Jag är af den åsikten, att då Riksdagen så nyligen beslutat att till inspektion af landets folkhögskolor endast anvisa ett belopp af 4,000 kronor, bör Riksdagen i detta fall icke bevilja högre belopp för rikets landtmannaskolor. Det har, som herrarna veta, under senare tider pågått en viss agitation mellan båda dessa skolsystem, nämligen landbruksundervisningen och folkhögskolorna, och det har äfven mellan lärarna vid dessa skolor rådt en viss rivalitet. Orsaken därtill är, att Riksdagen i viss mån gynnat landtmannaskolorna framför folkhögskolorna. Jag vill visst icke för min del gynna folkhögskolan framför landtmannaskolan — jag sitter själf som ledamot i styrelsen för såväl en folkhögskola som en landtmannaskola — men jag anser, att dessa två slag af läroanstalter, som äro fullständigt likställda, böra hållas likställda från Kungl. Maj:ts sida, och i all synnerhet anser jag, hvad inspektionen angår, att till den ena inspektionen icke bör beviljas högre belopp än till den andra. Nu står visserligen i Kungl. Maj:ts förslag, att det endast afser inspektion, och det framhålles som skäl för det högre beloppet, att det afser »inspektion». Men det är uppenbart, att, då Kungl. Maj:t ansett, att *en* inspektör är tillräcklig för rikets folkhögskolor, däraf måste följa, att *en* inspektör är tillräcklig äfven för den lägre landbruksundervisningen. Detta gör, att uttrycket är alldeles likställdt med uttrycket »inspektör». Det föreskrifves också, att dessa inspektörer båda skola åtnjuta reseersättning efter tredje klassen i resereglementet, och att det utgår af andra medel.

På grund häraf har jag icke kunnat vara med om att i utskottet tillstyrka högre belopp till inspektion för landtmannaskolorna än för folkhögskolorna, och därför har jag ansett mig böra reservera mig för ett belopp af 4,000 kronor i likhet med hvad Riksdagen för några dagar sedan beviljat till inspektören för folkhögskolan. Hufvudskälet, hvarför icke någon af jordbruksutskottets ledamöter velat gå med på detta förslag, synes mig vara, att

detsamma, hvilket utgjordes af ungefär samma ledamöter som nu, förlidet år tillstyrkte ett belopp af 5,000 kronor och nu icke vill frångå ett beslut, som det föregående år fattat. Men jag har ansett, att sedan dess har tillkommit något nytt däruti, att Riksdagen nu i år beviljat för inspektion af folkhögskolorna ett belopp af endast 4,000 kronor. Jag tror därför, att, om kammaren stannade i detta fall vid ett belopp af 4,000 kronor, det icke allenast skulle besparas 1,000 kronor om året, utan skulle skipas rättvisa mellan dessa båda läroanstalter. På grund häraf, herr talman, ber jag att få yrka bifall till min reservation.

*Angående
landtbruks-
och landt-
mannaskolor.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Hellström: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren har tydligen helt och hållet missförstått denna frågas innebörd. Han säger, att det förekommer en viss rivalitet emellan folkhögskolor och landtmannaskolor, och då Riksdagen nu för några dagar sedan beviljat ett anslag af 4,000 kronor till inspektion af folkhögskolor, skulle det vara alldeles oberättigadt, ifall Riksdagen nu komme att bevilja ett belopp af 5,000 kronor för inspektion af den lägre landtbruksundervisningen.

Man måste taga hänsyn till hvad frågan gäller. Här gäller det ju i det ena fallet inspektion af en enda skolform. I det andra fallet däremot gäller det inspektion af en hel del olika skolformer. Den lägre landtbruksundervisningen omfattar, som alla i denna kammare känna till, först och främst landtbruksskolorna i södra och mellersta Sverige, som motsvara rättareskolor. Dessa skolor ha icke endast teoretisk undervisning, utan både praktisk och teoretisk. Vidare ha vi de norrländska landtbruksskolorna, som utgöra ett slags mellanting mellan landtbruksskolor i egentlig mening och landtmannaskolor. Så ha vi landtmannaskolorna, som uteslutande meddela teoretisk undervisning, och de äro af två olika former, A- och B-typen. Så har Riksdagen i dag vidare beviljat anslag för inrättandet af kvinnliga landthushållningsskolor med delvis helt annat program än de här andra undervisningsanstalterna. Längre fram på listan förekommer också frågan om inrättandet af ladugårdsskötareskolor. Det framgår häraf, att det är flera olika skolformer. det här gäller inspektera, och det bör fästas afseende ännu vid något annat, nämligen att den undervisningsform, som användes vid folkhögskolorna, är en gammal och bepröfvad, under det att för dessa undervisningsanstalter delvis gäller en ny läggning af undervisningen. Om icke beträffande den lägre landtbruksundervisningens ordnande denna reform skall komma på villospar, tror jag, att det är synnerligen viktigt, att man får en effektiv inspektion af dessa skolformer. Det var naturligtvis detta skäl, som förra året föranledde Kungl.

Angående
landtbruks-
och landt-
mannaskolor.
(Forts.)

Maj:t att föreslå, icke, som den förre talaren sade, 5,000 kronor till en inspektör — ja, han ändrade det ju sedan till inspektion — utan Kungl. Maj:t begärde i det förslag till omorganisation af den lägre landtbruksundervisningen, som då pröfvades af Riksdagen, att det skulle anvisas ett belopp af 5,000 kronor för ordnande af inspektion. Det meddelades också i den utredning, som framlades för Riksdagen, att man tänkt sig, att den inspektionen skulle verkställas af flera olika inspektörer, förslagsvis tre, och arfvodet, som skulle utbetalas till dessa, angafs böra sättas till lägst 1,000 kronor, högst 2,000 kronor. Denna framställning blef af Riksdagen pröfvad och godkänd. Den föregående ärade talaren säger, att jordbruksutskottet pröfvade den frågan i fjol, och att, då det för närvarande är ungefär samma ledamöter, som sitta i jordbruksutskottet, detta icke vill, på grund af en viss honnert ambition, frångå sitt beslut. Herr Olausson, som icke behöfver taga några sådana hänsyn, anser, att utskottet bort bifalla hans förslag. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att det här icke gäller jordbruksutskottet och hvad det föreslagit, utan det gäller, hvad båda kamrarna beslutat. Jordbruksutskottet vid förra årets riksdag har pröfvat den här saken och hade icke annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande inspektionen, än att, om det skulle bli flera inspektörer, Kungt Maj:t borde se till, att inspektionen komme att gå efter enhetliga och likformiga grunder. Detta blef af båda kamrarna bifallet. Det torde sålunda vara en oriktig väg, som herr Olausson beträdd, när han vill reservationsvis i jordbruksutskottet få fram ett nytt förslag, då han blifvit upprörd öfver, att folkhögskolorna och den lägre landtbruksundervisningen icke blifvit fullt likställda beträffande inspektionen. Det hade varit riktigast, om herr Olausson, när i år frågan om inspektion af folkhögskolorna förelåg, då hade väckt motion om, att ett lika högt belopp måtte beviljas i år för folkhögskoleinspektionen, som Riksdagen i fjol uttalade sig för beträffande inspektionen af den lägre landtbruksundervisningen. Skall han få framgång med sitt yrkande, torde det för honom bli nödvändigt att spara det till nästa år och då komma med en särskild motion med hemställan, att Riksdagen med frånträdande af sitt 1911 fattade beslut måtte besluta i öfverensstämmelse med hans förslag. Då frågan ligger så både från reell och formell synpunkt, kan jag icke finna något som helst skäl för herr Olaussons yrkande.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren slutade sitt anförande med, att det icke skulle vara formellt riktigt af Riksdagen att bestämma beloppet till 4,000 kronor, när förra Riksdagen uttalade sig för 5,000 kronor. Jag tror dock för min del, att det är kammaren, som för hvarje år har rätt att besluta

och att frångå sitt föregående år fattade beslut. Nu har det också, som jag nämnde, tillkommit ett nytt faktum, nämligen därigenom att det beviljats endast 4,000 kronor för folkhögskoleinspektionen. Nu sade den ärade talaren, att det har varit tal om tillsättandet af tre inspektörer. I så fall är beloppet alltför lågt. Men jag kan icke tro annat, än att vår ärade regering är så förutseende i detta fall, att den anser inspektionen bäst främjas, om det endast blir en enda inspektör. Jag tror hvar och en kan vara öfvertygad om, att han godt hinner med att inspektera dessa ifrågavarande skolor. Om vi tänka oss, hur lång tid han skulle uppehålla sig i hvarje län, tror jag vi komma till insikt om, att han ändå får några veckors tjänstledighet. Jag tror, kammaren handlade klokt, om kammaren toge konsekvensen i detta fall och beviljade samma belopp i denna fråga, som den beviljade för inspektionen af folkhögskolorna. Jag skall äfven be att få nämna, att föregående års jordbruksutskott uttalade sig med stor enighet med afseende på Kungl. Maj:ts proposition, att det vore lämpligt, om inspektionen möjligen kunde utföras af en enda inspektör. Därför synes det mig vara alldeles klart, änskönt här talas om inspektion, att det icke behöfs mera än en inspektör, då jag tror en sådan kan hinna utföra detta uppdrag. Jag vidhåller mitt yrkande.

*Angående
landtbruks-
och landt-
mannaskolor.
(Forts.)*

Herr Hamilton: Herr talman! Den siste ärade talaren har fullkomligt rätt däruti, att Riksdagen innevarande år äger besluta, om det belopp, som kommer att utgå, skall fastställas till 4- eller 5,000 kronor. Jag ber dock få fästa kammarens uppmärksamhet på, att grundläggande för det anslag, som nu äskas, var den framställning, som Kungl. Maj:t 1911 framlade för ordnandet af den lägre landtbruksundervisningen, och i det förslaget är upptaget ett belopp af 5,000 kronor för inspektionen. Det förefaller mig därför olämpligt, att detta års Riksdag skulle frångå det beslut, som förlidet års Riksdag fattade, då den godkände förslaget.

Herr Olausson har framhållit, att en person mycket väl kan inspektera samtliga dessa många skolor. Det är möjligt, men huruvida det också är lämpligt, lämnar jag därhän, ty måhända såväl manliga inspektörer som inspektriser äro af behofvet påkallade, dessa senare för att inspektera de kvinnliga skolorna, och det kan äfven möjligtvis vara lämpligt, att icke samme inspektör inspekterar skolor uppe i Norrland såväl som i Skåne, då ju resekostnaderna kunna gå till mer än de 1,000 kronor, som man vill inbespara.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr vice talmannen gaf propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall till samma hemställan med den ändring, som föreslagits i den

Angående landtbruks- och landtmannaskolor. vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

(Forts.)

Mom. b.)

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående civila veterinärstipendiater.

Punkten 6, angående anslag till anställande af sex veterinärstipendiater för biträde vid den civila husdjursjukvården, föredrogs härpå; och yttrade därvid

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! I denna punkt rörande veterinärväsendet ha vederbörande uttalat, att en framställning om ökad anslag »hufvudsakligen är föranledd af svårigheten att med hittillsvarande stipendiebelopp hålla stipendiatbefattningarna besatta, äfvensom af angelägenheten däraf, att vid eventuellt utbrott inom landet af den nu flerstädes i utlandet såsom farsot härjande mul- och klöfsjukan medicinalstyrelsen må för sjukdomens hämmande till sitt förfogande hafva ett tillräckligt antal extra veterinärer». I detta syfte föreslås en höjning af anslaget med 3,600 kronor.

Jag skall be, herr talman, att i detta ärende få yttra några ord.

Jag är naturligtvis departementschefen särdeles tacksam för det intresse för frågan, som han här lagt i dagen genom att vilja höja anslaget i fråga med 3,600 kronor. Jag vill dock uttala som min mening, att detta i hvarje fall är en särdeles liten höjning. Jag har kommit till den uppfattningen därigenom, att jag i flera år följt med denna farsots framfart i Skåne och sett, hur föga man i allmänhet kunnat behärska densamma, hur det nästan varit alldeles omöjligt att komma på spåren anledningen, och hur föga effektiva de åtgöranden ha varit, hvarmed man försökt bekämpa den. Det gör, att jag anser detta vara en för liten höjning af beloppet. Jag skall dock i detta fall icke tillåta mig framställa något annat förslag. Men jag har velat vid detta tillfälle uttala den mening, att hur stort intresse man i hvarje fall utaf departementschefen kan för frågan påräkna, synas mig hans organ icke tillräckligt ha beaktat detta ärende. Det är möjligt, att ledamöter utaf kungl. medicinalstyrelsen ha besökt andra orter inom provinsen. Det känner jag inte. Men i våra trakter har åtminstone icke synts till någon medlem af kungl. medicinalstyrelsen, och jag får säga, att detta förvånat mig i allra högsta grad. Ty om någonting skall kunna åstadkommas för att hämma sjukdomen, eventuellt tillintetgöra den, kräfves också absolut, att man försöker komma underfund med anledningarna till densamma. Nu har man på sista

tiden trott sig kunnat komma till insikt om, att anledningen skulle ligga i gammalt emballage, som för fodervarorna användes. Det synes, som om detta kunde vara en riktig åsikt, men den har dock icke framställts genom kungl. medicinalstyrelsens åtgöranden, utan genom de erfarna män, som ha med ladugårdsskötseln att göra.

Jag beklagar, att jag vid detta tillfälle äfven nödgas uttala, att kungl. medicinalstyrelsen i allmänhet tämligen nonchalant har behandlat de jordbrukare, som drabbats af den tungan att få denna sjukdom att laborera med. Jag vet till exempel ett mejeri, som stängdes den 17 mars i och för desinfektion, hvarpå detsamma efter noggrann behandling fick tillåtelse att återupptaga verksamheten igen. Den 29 mars kom emellertid från ett annat län ett telefonmeddelande från en länsveterinär där med order till mejeriet, att det ögonblickligen åter skulle stängas. Följden blef, att man telegraferade till departementschefen, som välvilligt åtog sig att ordna saken, och efter tre dagar lyckades man utverka medgifvande att åter öppna verksamheten, som icke synes föranledd af desinfektionsåtgärder. Det är ganska egendomligt, att man för en så viktig order som denna icke ens består det mejeri, man vill träffa, med ett telegram, utan låter en länsveterinär i ett främmande län telefonera ordern till mejeriet, och det tycks för öfrigt, som om kungl. medicinalstyrelsen hade den uppfattningen, att korna kunde upphöra att mjölka samma dag, som den skickar ut sin order. Man förstår icke, att alla jordbrukare, som lämna sin mjölk till detta mejeri, genom dylika ukaser komma i en ganska obehaglig belägenhet. Om kungl. medicinalstyrelsen förstode detta, tror jag icke, att den så lättvindigt skulle utfärda en dylik order.

Äfven med afsende på de områden, som skola afstängas, ha vederbörande nästan alltid farit vill, och det gör, att man vid hvarje inträffadt sjukdomsfall måste göra anspråk på, att medicinalstyrelsen på ort och ställe förvissar sig om, att de åtgärder, den vidtager, också passa den orten, där de skola tillämpas, och att den också tager hänsyn till de jordbrukare, som komma i en svår belägenhet genom de order, som opraktiskt utfärdas. Det är alldeles klart, att den, som råkar ut för olyckan, nämligen att få mul- och klöfsjuka införd i sin ladugård, skall drabbas af förluster. Det är rätt naturligt. Man får icke begära, att staten skall bära hela förlusten, men å andra sidan bör dock icke denna förlust ökas genom opraktiska anordningar. Det är detta, jag vid denna punkt tillåtit mig påpeka. För att skydda sig mot opraktiska och okloka anordningar från myndigheternas sida har man börjat att bilda gemensamma riskföreningar mellan mejerierna.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Angående
civila
veterinär-
stipendiater.
(Forts.)*

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.

Punkten 7, angående omorganisation af landets distriktsveterinärväsende.

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under nionde hufvudtiteln i punkt 7 föreslagit Riksdagen att

ej mindre under riksstatens nionde hufvudtitel uppföra såsom bidrag till distriktsveterinärers aflönande ett förslagsanslag å 146,000 kronor;

än äfven besluta, att sistnämnda anslag måtte, jämte anslaget till länsveterinärer och veterinärstipendiater, i riksstaten uppföras under en gemensam anslagstitel: »veterinärväsendet» med följande uppställning:

bestämt anslag:

till länsveterinärer och veterinärstipendiater..... kronor 86,500: —

förslagsanslag:

till bidrag till distriktsveterinärers aflönande ... » 146,000: —

Summa kronor 232,500: —

I anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade inom Riksdagen väckts fyra särskilda motioner, hvori föreslagits:

i motionen nr 84 inom Andra kammaren af herr *Olausson*, att Riksdagen måtte

1:o besluta den ändringen uti Kungl. Maj:ts förslag till omorganisation af landets distriktsveterinärväsende, att hälften af de föreslagna löneförmånerna skulle utgå af statsmedel samt att förslagsanslaget till bidrag till distriktsveterinärers aflönande höjdes från af Kungl. Maj:t föreslagna 146,000 kronor till 203,000 kronor;

2:o i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, dels

att Kungl. Maj:t måtte utarbete sådana bestämmelser angående tillsättande af distriktsveterinärtjänster, att det tillkomme vederbörande läns distriktsveterinärstyrelse att till medicinalstyrelsen anmäla, när distriktsveterinärtjänst blifvit ledig, hvilken senare styrelse det då skulle åligga att kungöra tjänsten till ansökan ledig inom trettio dagar och att efter ansökningstidens slut uppföra tre af de sökande på förslag, med förord för den ene af dem, och skulle det sedan tillkomma veterinärstyrelsen att till tjänsten utnämna en af de på förslag uppförda, samt

att det måtte tillkomma länets veterinärstyrelse att efter medicinalstyrelsens hörande entlediga distriktsveterinär äfvensom bevilja tjänstledighet och antaga kompetent vikarie, och dels

att i samma skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t måtte bereda Riksdagen tillfälle att yttra sig om förslag till taxa för distriktsveterinärerna;

i motionen nr 9 i Första kammaren af herr *Malmberg m. fl.* och i motionen nr 53 i Andra kammaren af herrar *Vennersten* och *Svensson* i Skyllberg, sammanstämmande, att med ändring af det i propositionen rörande distriktsveterinärväsendets ordnande föreslagna ålderstillägget å 400 kronor måtte utgå tvenne ålderstillägg å hvardera 300 kronor efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring, hvilka ålderstillägg borde utgå retroaktivt och hvilken ändring af propositionen skulle föranleda en ökning af det i densamma begärda anslaget till ålderstillägg af omkring 8,000 kronor; samt

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)

i motionen nr 54 i Första kammaren af herr *Skarstedt*, att Riksdagen måtte besluta, att den i Kungl. Maj:ts statsverksproposition under nionde hufvudtiteln föreslagna löneförhöjningen måtte tillkomma distriktsveterinär endast under den förutsättning, att han icke åtoge sig ombudskap eller agentur för häst- eller kreatursförsäkringsanstalt.

Utskottet hemställde

a) att Riksdagen, med bifall till hvad Kungl. Maj:t under förevarande punkt af statsverkspropositionen hemställt och med afslag å herrar *Malmborgs m. fl.* samt *Vennerstens* och *Svenssons* i Skyllberg ifrågavarande motioner äfvensom å hvad i herr *Olaussons* förevarande motion under 1:o föreslagits, såvidt det skilde sig från hvad utskottet i ämnet förordat och Kungl. Maj:t hemställt, måtte ej mindre under riksstatens nionde hufvudtitel uppföra såsom bidrag till distriktsveterinärers aflönande ett förslagsanslag å 146,000 kronor;

än äfven besluta, att sistnämnda anslag skulle, jämte anslaget till länsveterinärer och veterinärstipendiater, i riksstaten uppföras under en gemensam anslagstitel: »veterinärväsendet» med följande uppställning:

bestämmt anslag:

till länsveterinärer och veterinärstipendiater..... kronor 86,500: —

förslagsanslag:

till bidrag till distriktsveterinärers aflönande..... » 146,000: —

Summa kronor 232,500: —

b) att Riksdagen måtte afslå herr *Skarstedts* ifrågavarande motion;

c) att herr *Olaussons* förenämnda motion i hvad densamma anginge tillsättande af distriktsveterinärtjänster måtte få anses besvarad genom hvad utskottet i ämnet anfört;

d) att Riksdagen måtte afslå samma motion i hvad den anginge entledigande af samt beviljande af tjänstledighet och antagande af vikarie för distriktsveterinär; samt

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)

e) att Riksdagen måtte afslå samma motion i hvad den rörde taxa för distriktsveterinärerna.

Vid punkten funnos emellertid fogade reservationer:

af herr *Odelberg*, som hemställt, att Riksdagen måtte afslå såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning som de i ämnet väckta motionerna;

af herr *E. A. Lindblad*, som ansett, att utskottets motivering bort hafva viss annan lydelse;

af herr *Aaby A. W. Ericsson*; samt

af herr *Olausson*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till hans motion, i hvad den rörde taxa för distriktsveterinärer.

Efter föredragning af utskottets hemställan under *mom. a)* yttrade

Herr Zetterstrand: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger till behandling, är enligt mitt förmenande af mycket stor betydelse. Det gäller här att bevilja ett anslag på icke mindre än 146,000 kronor, hvilket är ställt i utsikt att snart ökas till 156,000 kronor, och som är af ordinarie natur och sålunda år efter år skall utgå.

Det är då, efter min mening, mycket angeläget, att man ser till, att det ändamål, som med anslaget afses, också skall vinnas. Då jag har mina tvifvelsmål, huruvida verkligen dessa ändamål blifva fullt vunna på det sätt, här föreslagits, har jag ansett det vara min skyldighet att här framställa mina betänkligheter.

Med anslaget afses, att staten skall »under vissa förutsättningar bidraga till såväl aflönande som pensionering af landets distriktsveterinärer äfvenson vidtagna åtgärder därhän, att genom förändrade bestämmelser rörande de särskilda distriktens inrättande och veterinärernas antagande och entledigande dessa veterinärer erhålla en i möjligaste mån tryggad ställning».

Jag anser för min del, att detta är mycket behjärtansvärda önskemål, och jag skulle önska, att denna långvariga och segslitna fråga blefve bragt ur världen, och vill icke lägga hinder i vägen därför. Men det är i fråga om statsbidragets belopp och fördelning samt villkoren för dess utgående, som jag har mina betänkligheter.

Här är nu föreslaget, att statsbidrag skall utgå till hvarje distrikt med lika belopp, 600 kronor såsom bidrag till lön och 200 till ålderstillägg, detta under förutsättning, att begynnelseaflöningen i hvarje fall utsättes till 1,800 kronor. Det är ju teoretiskt riktigt — det kan ingen människa bestrida — att aflönningarna sättas lika

och att en viss minimiaflöning bestämmes, och under vanliga förhållanden, d. v. s. om det vore så i vårt land, att de olika distrikten vore med hvarandra något så när jämförliga, skulle jag anse, att det vore alldeles rätt. Men som vi alla veta, är det icke så här i Sverige, utan i allmänhet äro ju de sydligare delarna af landet tätare bebyggda och mera rika och mera välmående, då däremot de norra och särskildt de nordligaste delarna äro synnerligen glest bebyggda och fattiga. Jag vill nu begagna denna term rikare och fattigare distrikt. Då är förhållandet, att i dessa rikare distrikt är det bättre tillfällen för en veterinär att få biförtjänst, och med anledning därutaf behöfva icke dessa rikare distrikt ge någon större aflöning i närvarande stund åt sina distriktsveterinärer. Däremot är det i de fattigare distrikten, i allmänhet de norrländska distrikten, mycket mindre tillfällen till biförtjänst åt veterinärerna, och med anledning däraf nödgas dessa fattiga distrikt i närvarande stund ge större lönebidrag till sina distriktsveterinärer. Det förefaller mig då, att det skulle vara lämpligare, om man på något sätt kunde öka bidraget till dessa fattigare distrikt, som få ge större lön, och ge dem något högre bidrag från staten, än hvad som skall ges till de rikare, sydligare distrikten.

De bägge syftemål, som man här velat vinna, äro dels, att man vill förbättra ställningen för distriktsveterinärerna, dels att man skall försöka utjämna bördorna för distrikten. Men hur vinnes detta? Jag skall be att för herrarna få framlägga ett par exempel i den saken. Jag vill då först förutskicka, att det i närvarande stund från de olika distrikten utgår mycket olika aflöningar, varierande mellan i de rikaste distrikten 600 och i de fattigaste distrikten 2,400, 2,500 och till och med 2,600 kronor. Hur blir det nu genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag? Jag skall ta fyra exempel: de fall, där det nu lämnas 800, 1,200, 1,800 och 2,400 kronor. Hur blir förhållandet i dessa fyra fall? Jo, till det distrikt, där det nu lämnas 600 kronor, kommer staten att få ge ett bidrag på 600 kronor. Distrikten ge ytterligare 600 kronor, och på det sättet kommer veterinären att åtnjuta en löneförhöjning på 1,200 kronor i dessa rikaste distrikt, där han kanhända redan förut hade det mycket bättre än sina kamrater i de fattigaste distrikten. Ta vi sedan det distrikt, som ger 1,200 kronor. Där behöfver icke distriktet skjuta till någonting, men där bidrar staten med 600 kronor. Dessa 600 kronor äro en löneförhöjning för veterinären. Ta vi sedan det distrikt, som nu ger 1,800 kronor, kommer staten där att bidraga med 600, men då samtidigt distriktets bidrag minskas med 600 kronor, får veterinären ingen löneförhöjning. I det fall, där aflöningen nu är 2,400 kronor, kommer staten att på samma sätt bidraga med 600 kronor, men distriktets bidrag minskas med 600 kronor, så att veterinären icke heller där får någon löneförhöjning.

*Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)

Ja, så kan man säga, att det kommer att gå. Men jag tror i alla fall, att det blir något annorlunda. Ty, när nu distriktsveterinärerna i dessa sydligare, bättre lottade distrikt få en löneförhöjning på 1,200 kronor, tror jag icke, att det är möjligt för dessa nordligare distrikt, som kanske i närvarande stund ha svårast att få distriktsveterinärer, att låta bli att äfven de höja aflöningen med 600, ja, kanske med 1,200 kronor. Då få dessa distrikt faktiskt inga bidrag från staten till sin veterinäraflöning. Jag tror icke, som sagdt, att detta är riktigt, ty på samma gång som den förbättring utaf veterinärernas ställning, som här är ifrågasatt, kommer att verka kraftigast i de rikaste distrikten, där den måhända minst behöfves, kommer å andra sidan en utjämning af bidragen icke att ske på det sätt, som jag åtminstone tänkt mig, att den skulle ske. Min mening i detta fall sammanhänger närmast med den, som vunnit sitt uttryck i den reservation, som vid utlåtandet är bifogad af herr Lindblad. Han utgår ifrån, att detta statsbidrag skall ställas i viss proportion till de löner, som utgå, d. v. s. utgöra en tredjedel af distriktens bidrag. Då finge de distrikt, som i närvarande stund utbetala högsta lön, också största bidraget, hvilket jag anser riktigt. Då skulle också förbättringen i veterinärernas ställning blifva mera jämn och icke falla mest på de rika distrikten.

Nu är det kanske icke lämpligt, att jag, som är stadsbo, uppträder i denna fråga, utan detta är väl en sak, som landsborna sinsemellan få afgöra, men jag har icke kunnat underlåta att framhålla dessa synpunkter, som jag anser synnerligen beaktansvärda, för den händelse någon skulle vilja upptaga denna fråga och låta den komma under debatt. Det är ju en fråga, som är af så stor betydelse och grundläggande för en lång tid framåt, att den vore värd att närmare diskutera.

Nu skulle jag vilja säga, att jag icke vill, att denna fråga skall falla, och jag skall därför icke heller yrka afslag, men det kunde ju möjligen tänkas, att ärendet, om man bifölle herr Lindblads reservation, som hade vissa förespråkare i Första kammaren, skulle återkomma till utskottet och därigenom någon utväg kunde vinnas att tillgodose båda de stridiga meningarne. Jag vill i frågans nuvarande läge ej göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Sedan därefter *mom. b.)* föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Olausson, som yttrade: Herr talman! I detta ärende har herr Skarstedt i Första kammaren väckt en motion, som går ut på, att Riksdagen skulle bevilja bidrag till distriktsveterinärernas aflöning un-

der villkor, att dessa veterinärer icke finge åtaga sig uppdrag såsom agenter för häst- eller kreatursförsäkringsanstalter. Han har motiverat detta med det skälet, att det är mycket oegentligt, att en veterinär skall få åtaga sig ombudskap för ett dylikt bolag. Som vi veta, har Svenska läkaresällskapet för några år sedan beslutat, att dess medlemmar icke skulle få åtaga sig ombudskap för lif-försäkringsbolag. Det var ett ganska godt beslut, det därmed fattade, ty därigenom fritogo läkarne sig från all misstanke, att de skulle handla i egen fördel genom att syssla med denna lif-försäkringsverksamhet.

Jag vill icke förmena veterinärerna, att de hittills fungerat såsom ombud för kreatursförsäkringsbolag, ty de ha hittills varit så dåligt aflönade, att de varit nödsakade att ha denna biförtjänst. Men när de nu genom föreliggande förslag bli bättre aflönade och få så pass bra lön, att de kunna reda sig utan denna biförtjänst såsom agenter för dessa bolag, tror jag det vore lyckligt, om Riksdagen såsom villkor för denna aflönings utgående ville bestämma, att distriktsveterinärerna icke finge åtaga sig uppdrag såsom agenter för dylika bolag.

Jag behöfver icke här framhålla alla de olägenheter, som detta agentskap medför för såväl kreatursägare som andra. Jag vill endast framhålla, att de större bolagen uttalat sig för detta förslag, i det de förklarar, att de med nöje skulle se, att Riksdagen bifölle i frågavarande motion. Det lär nämligen ha förhållit sig så, att det har funnits åtskilliga veterinärer, som till den grad utnyttjat denna förmån, att det till och med väckt bolagens stora ovilja. Det påstås — jag vill icke försäkra, att det är sant — att det skulle ha funnits veterinärer, som först skulle åtagit sig ombudskap för ett bolag och fått hela kreatursstocken, som finnes rundt omkring hans ort, försäkrad, hvarför han erhållit anskaffningsarfvode af detta bolag, och sedan åtagit sig ombudsmannaskap för ett annat bolag och fått hela kreatursstocken öfver till det andra bolaget, och på så sätt fått en stor inkomst för denna anskaffning, och vidare på samma sätt erhållit arfvode från ett tredje bolag genom samma anskaffning. Under sådana förhållanden måste erkännas, att det såväl från allmänhetens synpunkt som från bolagens synpunkt skulle vara förmånligt, om veterinärerna förvägrades vara agenter, och då dessa bolag till största delen äro ömsesidiga, blir det dock allmänheten, som till sist får betala detta höga agentarfvode. Jag tror därför, att det vore lyckligt, om kammaren nu vid antagandet af regleringen för veterinärväsendet ville till dessa löneförmåner foga det villkoret, att dessa veterinärer icke finge åtaga sig agentskap för kreatursförsäkringsbolag.

Nu har visserligen Första kammaren afslagit motionen, men det skulle ändå vara lyckligt, om denna kammare ville uttala sig välvilligare i frågan. Det kunde blifva till ledning för motionären,

*Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
Forts.*

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)

ifall han nästa år ville återkomma med förslaget, och på denna grund, herr talman, skall jag be att få hemställa om bifall till herr Skarstedts motion.

Vidare anförde:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det var helt andra skäl, som den siste ärade talaren åberopade för bifall till herr Skarstedts motion, än motionären själf anført. Motionären har framfört sitt förslag i djurskyddsvänligt syfte, och han har påvisat åtskilliga exempel, då han tror, att en veterinär, som var agent för ett bolag, skulle ha varit så pass egoistisk och så mån om sitt bolag, att han icke ville tillåta, att djuret fick nedslaktas, och att djuret sålunda skulle fått lida på grund af detta veterinärens handlingssätt. Jag tror, att detta är hufvudskalet för motionärens framställning, nämligen den djurskyddsvänliga synpunkten.

Men ser jag saken just från djurskyddsvänlig synpunkt, måste jag säga, att det är med denna motion, som det är med så många andra förslag, att den nog har minst två sidor. För min del vill jag också se denna sak ur djurskyddsvänlig synpunkt, och då kommer jag till ett alldeles motsatt resultat emot hvad motionären gjorde. Förhållandet är nämligen det, att man på landsbygden ännu icke har kommit under fund med vikten och betydelsen af att försäkra sina kreatur, och då är nog den mänskliga svagheten af sådan beskaffenhet, att ägarna underlåta att nedslakta ett sjukt eller skadadt djur, och detta djur får lida oerhörda kval, just på den grund, att det icke blir nedslaktadt; och det är helt naturligt, att en djurägare icke kan vara villig att i första hand nedslakta sitt djur, då han icke får någonting för detsamma, utan han vill i det längsta hoppas, att djuret skall bli friskt igen. Det kan sålunda hända, att ett bifall till motionärens förslag skulle komma att verka i alldeles motsatt riktning mot den åsyftade.

Nu hade jag ytterst svårt att förstå herr Olaussons motiv för det yrkande, han kom till. Han talade om höga agentarfvoden, och att försäkringsbolagen själfva icke skulle önska, att veterinärerna voro försäkringsagenter. Ja, jag kan då icke förstå, att agentarfvodena skulle falla, om man förbjöde vissa personer att syssla med agentur för kreatursförsäkring, utan det förefaller mig åtminstone, som om de då i stället skulle stiga, ty då blefve naturligtvis konkurrensen mindre. Men jag tror, att det är en ganska stor fördel — om jag också kan erkänna, att det har sina olägenheter — att just vederbörande veterinär är agent för ett försäkringsbolag eller en försäkringsförening, ty då lockar han folket att försäkra sina djur, och det är väl dit vi i alla fall vilja komma. Det synes mig sålunda, som om icke något giltigt skäl för bifall till

motionärens framställning anförts, och därför skall jag i korthet be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)*

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Hvad den ärade motionären har syftat till med sin motion, kan vara tämligen likgiltigt, vare sig det är det motiv, som utskottets ordförande androg, eller det är det skäl, som herr Olausson framhöll, allt nog, ett faktum är, att en oegentlighet här föreligger. Det måtte litet hvar bland oss landtmän ha kännedom om, att det är en oegentlighet, att herrar veterinärer åtaga sig agentskap för försäkringsbolagen. Man kan icke komma ifrån, att så är förhållandet.

Jag kommer naturligtvis icke att göra något yrkande i den riktning, som motionären afser härvidlag, då jag tycker, att det vore tämligen olämpligt. Men hvad jag däremot skulle vilja uttala, vore den önskan, att herrar veterinärer, sedan de nu fått sina löneförmåner förbättrade, och som, såvidt jag vet, äro organiserade, toge exempel af läkarna och afstode från allt agentskap för bolagen. Det är nog icke så, som utskottets ärade ordförande framhöll, att det är bättre i djurskyddshänseende att ha det som det nu är. Jag har nog sett exempel på, att, då veterinärer varit agenter för sådana bolag och tagit ganska stora risker på djur, det icke varit så lätt att få dessa djur nedslaktade, trots att de ansetts obotligt sjuka, utan de ha tvärtom fått utstå ganska långa lidanden, innan så skett. Det har till och med varit exempel på, att ägaren fått tillkalla läsveterinär för att få ett sådant djur utdömdt, och det har kostat ganska mycket pengar. Jag tror därför, att det vore en särdeles god sak, om veterinärerna ställde sig utanför denna trafik och endast skötte sin tjänst och sin praktik, och jag vill, som sagdt, uttala den förhoppningen, att de måtte vidtaga sådana åtgärder, som läkarna vidtagit i detta hänseende.

Herr *Persson* i Tofta instämde häruti.

Herr Åkerlund: Nog finns det åtskilliga veterinärer, som jobba i dylikt, men jag tror, att det vore ganska olämpligt att helt och hållet frångå dem rätten att utföra agentskap för försäkringsbolagen, ty jag undrar, hur det skulle gå på landsbygden, om veterinärerna icke finge hjälpa befolkningen i detta hänseende. Jag tror sålunda, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om en sådan bestämmelse skulle af Riksdagen antagas, och därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Utskottets ärade ordförande sökte göra gällande, att det skulle menligt inverka på försäkringarnas antal, ifall man frångåtte veterinärerna deras rättighet att vara agenter. Jag tror, att det skulle bli tvärtom, ty åtmin-

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)

stone i Bohuslän finns det en del mindre försäkringsbolag, som ha den största förmåga att uppsamla försäkringar och förmå allmänheten att försäkra sina kreatur, hvilka småbolag de större bolagen söka konkurrera ihjäl i många fall just med tillhjälp af veterinärerna. Jag tror därför, att försäkringarnas antal icke alls skulle bli lidande därpå, att veterinärerna icke längre skulle fortfara att vara agenter. Den ärade talaren nämnde också, att han icke kunde förstå mitt resonemang, huru utgifterna skulle fördyras för bolagen, om veterinärerna skulle vara agenter. Ja, i vanliga fall skulle de måhända icke fördyras. Men om veterinärerna det ena året förmå kreatursägarna att gå till ett bolag, det andra året till ett annat och det tredje året till ett tredje, och bolagen sålunda till dem få betala tre år å rad, så är det gifvet, att försäkringsafgiften måste bli fördyrad.

Herr Hamilton: Beträffande denna fråga torde meningarna vara synnerligen delade, och medan det i vissa delar af vårt land kan vara lämpligt, att en veterinär är försäkringsagent, torde det i andra delar vara förmånligt, att så icke är. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att staten kommer allenast att lämna *bidrag* till aflöning af veterinär och att sålunda veterinärerna icke få betraktas såsom statens tjänstemän, och under sådana förhållanden kan man tänka sig, att landstingen, som ansvara för den öfriga delen af aflöningen, kunna stipulera villkor, som lämpa sig för de särskilda orterna. Under dessa omständigheter hemställer jag, om det kan vara lämpligt, att Riksdagen stipulerar alltför många och ingående villkor, och om det ej vore bäst att låta orterna genom landstingen få bestämmanderätt därvidlag.

Vid sådant förhållande ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara afslutad, framställde herr vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan samt 2:o) afslag därå och bifall i stället till den af herr Skarstedt i ämnet afgifna motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. c) och d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. e.)

Efter föredragning af detta moment yttrade:

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! I denna punkt rörande veterinärväsendet är upptagen till behandling en motion, som går ut på dels att staten skall höja bidraget till de föreslagna löneför-

månerna till halfva beloppet af veterinärernas aflöning, dels att sådan ändring måtte genomföras i fråga om bestämmelserna angående tillsättande af distriktsveterinärtjänster, att länens veterinärstyrelser skola få tillsätta veterinärerna, och dels att taxan för veterinärerna skall underställas Riksdagens pröfning. Jag är utskottet tacksam, att det bifallit åtminstone den viktigaste delen af motionen, som afser tillsättandet af veterinärer, men jag skulle hafva varit ännu tacksamare, om det jämväl bifallit den tredje punkten i motionen, nämligen att Riksdagen skulle förbehålla sig rätt att yttra sig öfver taxan för veterinärerna. För några år tillbaka, då Riksdagen beviljade medel till löneförmåner för landets distriktsläkare, förbehöll Riksdagen sig rätt att som villkor för statsbidragets utgående få yttra sig öfver taxorna för provinsialläkare, och den rätten synes mig vara mycket befogad. För ett par år sedan hemställde Sveriges läkarekår till Kungl. Maj:t att få fördubbla sina taxor. Medicinalstyrelsen gick med härfpå, och Kungl. Maj:t framställde förslag till Riksdagen i enlighet härmed, d. v. s. att taxorna skulle fördubblas. Men Riksdagen uttalade sig alldeles stick i stäf mot hvad Kungl. Maj:t föreslagit och sade som en man ifrån: vi gå ej med på någon förhöjning af provinsialläkarnas taxor; äro deras löneförmåner för små, må andra åtgärder vidtagas, men taxorna skola bibehållas. Jag anser, att i detta fall föreligger precis samma förhållande. Här åtager sig staten att bidraga till veterinärernas löner, men då bör, synes mig, Riksdagen förbehålla sig rätt att äfven i detta fall liksom i fråga om provinsialläkarna få uttala sig om taxornas storlek. Nu kan man visserligen säga, att det icke är precis samma förhållande rådande i afseende å veterinärerna som i fråga om provinsialläkarna, ty det är ju olika härvidlag öfverallt i Sverige. Ja, det vill jag säga herrarne, att om förhållandena vore sådana, att hvarje län ägde att bestämma provinsialläkarnas taxor, så skulle de komma att ställa sig högst olika i olika delar af landet. Men nu, då Kungl. Maj:t och Riksdagen bestämt deras taxor och dessa därför äro lika i hela Sverige, så kan jag ej finna annat, än att förhållandena äro någorlunda likställda. Det synes mig därför, som om, då Riksdagen nu beviljar medel till veterinärernas aflöning, den skulle förbehålla sig rätt att yttra sig om taxornas storlek. Visserligen innebär förslaget, att landstingen och jämväl medicinalstyrelsen skulle yttra sig och att fastställandet i sista hand skulle ske af Kungl. Maj:t — och jag har fullt förtroende till Kungl. Maj:t, åtminstone så länge statsrådet Petersson innehar sitt ämbete, men ingen vet, hvilka förändringar som kunna inträffa, det kan komma en annan på statsrådsstolen, som icke tager så stor hänsyn till djurägarne, utan det kan bli samma förslag framlagdt beträffande veterinärernas taxor som det, hvilket förliedet är framlades beträffande provinsialläkarnas taxor, och det kan också hända, att man måste taga hänsyn till landstingen. Gärna skulle jag ha varit med om att lägga bestäm-

*Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
distrikts-
veterinär-
väsendet.
(Forts.)

manderätten helt och hållet i landstingets händer, om så vore förhållandet, att i landstingen djurägarna vore i majoritet, men det finnes, mina herrar, landsting, där majoriteten icke utgöres af djurägare och icke heller är vidare intresserad af storleken af veterinärernas taxor. Under alla förhållanden tror jag, att, då Riksdagen beviljar medel, det icke är för mycket begärtdt, att Riksdagen skall få uttala sig om taxornas storlek. Nu har visserligen frågan fallit i Första kammaren, och således är det icke mycket bevändt med att här göra något yrkande, men jag tror dock, att, om Riksdagens Andra kammare uttalar sig i den riktningen, det kanske kan ha den verkan, att Kungl. Maj:t nästa år kommer att underställa dessa taxor Riksdagens pröfning.

På grund af hvad jag sålunda anfört, ber jag att få yrka bifall till min motion.

Herr Hamilton: Ja, herr talman, om Riksdagen skulle fastställa taxorna, så lär det väl vara nödvändigt, att dessa blefve enhetliga eller lika landet rundt, och det torde väl vara möjligt, att taxorna t. ex. för veterinärerna i Västerbotten och Småland behöfva vara olika. Utskottet har därför föreställt sig, att det vore lämpligare, att Kungl. Maj:t fastställde taxorna, sedan landstingen blifvit hörda om saken, så att landstingen kunde upprätta förslag, och hvilket förslag väl i hufvudsak blefve af Kungl. Maj:t fastställt. Jag ber äfven i denna fråga få fästa uppmärksamheten på, att veterinärerna icke äro statens tjänstemän, och att landstingen komma att betala det hufvudsakliga af aflöningsförmånerna. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen gifna propositioner på de därunder framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Herr Persson i Tällberg erhöi därefter på begäran ordet och yttrade: Jag skall beträffande föredragningsättet be att få framställa det yrkandet, att endast punkternas nummer angifvas, och att utskottets hemställanden icke uppläsas i andra fall, än då någon därom gör yrkande.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

Angående
anslaget till
skolläraren
vid Ströms-
holms hängst-
depå.

Punkten 8, angående en inom Andra kammaren af herr Forssell väckt motion, nr 175, i fråga om det i staten för Strömsholms hingstdepå uppförda anslaget till skolläraren därstädes.

Utskottet hemställde i anledning af denna motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes

Kungl. Maj:t, med behörigt beaktande af de af motionären och utskottet i ämnet frambållna synpunkter, föranstalta om den i det vid 1909 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 12 januari 1909 omförmälda utredning i fråga om ändring i nuvarande förhållanden beträffande skollärbefattningen vid Strömsholm samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

*Angående
anslaget till
skolläraren
vid Strömsholms hingsst-
depå.
(Forts.)*

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Ehuru fullkomligt nöjd med det beslut, hvartill utskottet kommit, då det i hufvudsak bifallit min motion, vill jag dock göra några erinringar mot motiveringen. Utskottet säger: »Emellertid utgick till hans, d. v. s. skollärens vid Strömsholm aflönande, fortfarande ifrågasvarande anslag, hvaremot depåpersonalen befriades från att bidra till utgifterna för församlingens skolväsen». Jag vill erinra om att befrielsen från skatt uppstod genom öfverenskommelse med Kolbäcks församling och depåpersonalen år 1877, då personalen lofvade, att församlingen för framtiden icke skulle bli betungad med några utgifter för stuteriets skola. Men som den öfverenskommelsen skedde utan vederbörandes hörande — jag menar, att den borde hafva garanterats af Kungl. Maj:t och Riksdagen — blef den också utan vidare verkan. Det dröjde bara två år, innan anslaget till Strömsholms skola blef otillräckligt för ändamålet, hvarför församlingen måste söka statsbidrag till skolan, och sedan dröjde det icke längre än till 1898, då församlingen såg sig nödsakad att bygga ett nytt skolhus för första och andra klasserna af Strömsholms folkskola, utan att stuteripersonalen deltog i utgifterna härför.

Vidare säger utskottet: »Vid regleringen år 1909 af personalens vid depåen löneförhållanden bibehölls, ehuru på öfvergångsstat, anslaget till skolläraren, hvadan det väl torde få anses afsedt, att personalen fortfarande skulle bibehållas vid ofvannämnda förmån». Det är dock ganska egendomligt, att i statsverkspropositionen för 1909 förekom icke ett enda ord nämndt, att personalen skulle ha denna förmån som löneförhöjning, och icke heller förekommer det i utskottets behandling af denna fråga och ej heller i Riksdagens beslut. Men om så skulle ha varit, att man menat, att personalen skulle haft detta, då hade det varit bättre, att personalen fått ett mot förmånen svarande kontant belopp, ty då det nu skall utgå med dels 600 kronor i kontanta penningar och dels med naturaförmåner, nämligen 2 st. kofoder och beten, 28,27 kubikmeter furuved, fri bostad samt planteringsland och 2 parlass gödsel för hvarje 8,815 ar däraf, och då vidare hyresvärdet af skollokaler och skolplantering icke är fastställdt, så är det klart,

Angående
anslaget till
skolläraren
vid Strömsholms hings-
tdepå.
(Forts.)

att det blir omöjligt för församlingen att, om anslaget icke skulle räcka till, debitera ut det behöfliga beloppet, alldenstund naturaförmånerna icke äro värdesatta. Och vidare kostar ju den debiteringen också pengar och kan icke ske, utan att kommunen först verkställt en utredning, huru mycket af detta anslag belöper sig på hvar och en af personalen, hvarefter den öfverskjutande delen skulle utdebiteras. Detta skulle bli en ganska dyrbar debiteringshistoria, då personalen uppgår till ett par hundra personer, hvilken personal på grund häraf praktiskt sedt är skattefri i fråga om afgifter till församlingens skolväsen. Men det är en annan oegentlighet förknippad med det, såsom jag omnämnde vid debatten i fjol, och det är, att då det af personalen vid Strömsholm är ett par, som ha inkomster af enskild praktik, nämligen läkaren och veterinären — skolläraren har endast 100 kronor såsom slottsorganist, men han är uppskattad till ett par tusen kronors inkomst — så skall statsanslaget utgå till bidrag till betalning af dessa personers kommunalutskylder, och äfven de personer, som ha inkomst af kapital, få tillgodoräkna sig detta statsanslag. Därför anser jag, att det hade varit bättre, att församlingen fått tillgodogöra sig det samma, alldenstund denna församling efter en slutlig utredning af förhållandena måste få ersättning, om den skall öfvertaga skolhuset i Strömsholm i det skick, hvori det nu befinner sig. Jag hyser därför icke, såsom utskottet påstår, den uppfattningen, »att anslaget i fråga skulle vara att betrakta såsom en Kolbäcks församling af staten tillerkänd förmån», utan jag har ansett, att det är ett anslag på öfvergångsstat till folkskolläraren därstädes, och att det skulle få utgå, tills en utredning i saken blefve afslutad, och under den tiden hade det enligt mitt förmenande varit riktigt, om församlingen fått tillgodogöra sig det, i stället för att personalen skall ha det som bidrag till betalning af sina kommunalutskylder. Men såsom tillhörande församlingen har jag ingenting emot utskottets uppfattning, ty det är ju klart, att man vet på öret, hur mycket som utgår till Kolbäcks församling af personalen vid Strömsholm, och jag hoppas, att vid en slutlig uppgörelse Riksdagen kommer att taga konsekvenserna af utskottets uppfattning i den här frågan, och ersättningen kommer naturligtvis att rättas därefter. Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—17.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 18, angående öfriga ordinarie anslag, föredrogs här-
efter; och begärdes därvid ordet af

*Angående
öfriga ordi-
narie anslag.*

Herr Hamilton, som yttrade: Herr talman! Bland »öfriga ordinarie anslag» är upptaget ett belopp af 30,000 för hämmande af smittosamma kreaturssjukdomar i vårt land. Då mul- och klöfsjukan utbröt i Skåne, väckte det ett visst bekymmer hos befolkningen därstädes, att anslaget var så ringa. Anslaget är visserligen ett förslagsanslag, som sålunda kan öfverskridas, men man fruktade för att regeringen icke skulle våga öfverskrida det till den grad, som behöfdes för hämmande af denna svåra sjukdom. Hvilka följder för ett land mul- och klöfsjukan kan ha ber jag att få belysa med att frambålla, att enligt uppgifter, som jag fått af en framstående veterinär, de förluster, som genom sjukdomen i fråga drabbat Holland 1911, skulle uppgått till 38 millioner gulden, för Österrike skulle motsvarande belopp ha utgjort 200 millioner österrikiska kronor och för Tyskland åren 1892—99 cirka 100 millioner mark.

Befolkningen i Skåne gjorde därför i petitioner hemställan till dess riksdagsmän att genom motioner söka förmå Riksdagen att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande för hämmande af mul- och klöfsjukans härjningar ett visst belopp, och man talade till och med om 1 à 2 millioner kronor.

Emellertid har det visat sig, att regeringen icke tvekat vidtaga de allra kraftigaste åtgärder för bekämpande af sjukdomen och anvisat ansenliga belopp för nedslaktande af de sjuka kreaturstammarna, hvarigenom åtgärder från Riksdagens sida blefvo obeförliga. Jag ber att vid detta tillfälle få framföra till regeringen och särskildt jordbruksministern ett varmt tack härför, och jag tror, att denna tacksamhet delas af befolkningen icke allenast i de trakter, där sjukdomen har härjat, utan äfven i trakter, där den hotar att komma in. Jag vågar äfven uttala min lifliga förhoppning om att regeringen och framför allt jordbruksministern för framtiden icke heller skola hysa betänkligheter för att, om så är nödigt, hårdt anlita ofvannämnda anslag för att hindra denna sjukdom att bringa olycka öfver vårt lands jordbruk.

Angående
öfriga ordi-
narie anslag.
(Forts.)

Med herr Hamilton instämde herrar *Linderson* i Klagstorp, *Bengtsson* i Norup, *Berg* i Staby, *Linders*, *Jespe. son*, *Ekerot*, *Elias-son*, *Henricson* i Karlslund och *Nilsson* i Bonarp.

Vidare anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Petersson*: Då denna fråga af helt naturliga skäl blifvit bragt på tal, ber jag att få lämna kammaren en kort redogörelse öfver hvad som har förekommit i denna mycket viktiga sak, som ju länge inneburit och ännu innebär en synnerligen stor fara för landet. Jag har bland annat fått en tablå från medicinalstyrelsen rörande de inträffade fallen utaf mul- och klöfsjuka här i landet. Det första konstaterades, som vi veta, i midten af oktober, och det senaste är konstateradt för några dagar sedan, den 18 april. Under denna tid har antalet smittade ställen uppgått till 15. I alla dessa 15 fall har beslut fattats om nedslaktning. Sålunda har antalet slaktade nötkreatur uppgått till 1,000, svin 524, får 39 och fjäderfå 1,531. Inalles har ett ersättningsbelopp af 335,266 kronor måst utgå af statsmedel. Till detta belopp torde komma, såvidt nu kan bedömas, ytterligare en utgift af minst 15 à 20 tusen kronor. Sålunda skulle vi för närvarande stå vid en utgiftssumma af ungefär 355,000 kronor. Det är ju klart, att det är ett ganska betydande belopp, i synnerhet när man tar hänsyn till, att det anslag, som här står till föfogande, är ett förslagsanslag på 30,000 kronor. Denna summa, som jag nyss nämnde, faller dock på två olika år, dels 1911 och dels 1912. Det är ju uppenbart, att det å ena sidan måste väcka vissa betänkligheter att i sådan grad, som här skett, öferskrida ett förslagsanslag, men å andra sidan är faran för landet utomordentligt stor, om man skulle låta den ena smittokällan efter den andra finnas kvar inom landet. Man vet ju, att när en besättning blir smittad och den ej blir nedslaktad, hålles smittokällan vid lif i månader, och det torde vara mycket svårt många gånger och i längden rent af omöjligt att genom afspärrningsåtgärder tillräckligt effektivt vaka öfver, att icke smittan spredes till andra ställen. Det är med hänsyn till dessa stora faror, som regeringen hittills har ansett, att man borde fortgå på den vägen man slagit in på, nämligen med nedslaktning af besätningarna, i all synnerhet som man verkligen kunnat konstatera, att i de 15 fall, där smitta förekommit, den icke spridts från ställe till ställe, från gård till gård, i mera än 2 eller 3 fall såvidt det kunnat bedömas. Jag har nämligen af medicinalstyrelsen begärt uppgift på just de antagliga smittokällorna med hänsyn till de inträffade fallen, och af denna redogörelse framgår hvad jag sagt, att man i de flesta fall får söka smittokällan *utom* landet, vare sig smittan sålunda förts in med personer eller genom emballage eller

på något annat sätt. Jag vågar därför säga, att de åtgärder, som äro vidtagna, visat sig vara synnerligen effektiva.

När man jämför förhållandena här med dem i Danmark, där enligt uppgifter, som meddelats mig från medicinalstyrelsen, och hvilka omfatta tiden från september månad till och med februari eller mars, officiellt angifvits omkring 1,000 besättningar såsom smittade, så måste resultatet hos oss anses synnerligen lyckligt.

Jag tror därför, att jag uttalar icke blott min egen, utan regeringens uppfattning i denna fråga, då jag säger, att så länge åtminstone sjukdomen endast uppträder på detta sätt, med sporadiska fall än här och än där, tror jag, att man vid bekämpandet af sjukdomen bör fortgå på den nu inslagna vägen. Undantag kunna gifvas. Man kan tänka sig, att en besättning blir smittad, som har ett sådant afvelsvärde, att det vore synnerligen stor olägenhet och förlust, om den skulle tillintetgöras på detta sätt. Äfvenledes kan det vara så kostsamt och dyrt, att man måste väja för den saken, hvarjämte det kan inträffa, att sjukdomen drabbar en gård, där effektiva isoleringsåtgärder äro mera möjliga än i tätabyar, där gård ligger vid gård.

Jag har velat uttala detta och lämna den redogörelse jag här lämnat, då det ju är af synnerlig vikt, att regering och Riksdag härvidlag stå i öfverensstämmelse med hvarandra.

Herr Söderberg i Hobborn: Jag tror, att vi ha anledning litet hvar att instämma i det erkännande och tack, som blifvit uttaladt till regeringen för de kraftiga åtgärder, som vidtagits just med afseende på hämmande af de smittosamma sjukdomar, som härjat i södra delen af vårt land. Men jag kan icke underlåta att något nämna om hvad som i våra trakter man och man emellan diskuterats och framföra det vid detta tillfälle. Det gäller nämligen, huruvida man skulle kunna lösa frågan på något annat sätt. Då har man tänkt, att det skulle möjligen vara lämpligt att äfven på detta område försöka tillämpa den försäkringsrörelse, som man använder på andra områden. Man kan ju tänka sig, att om sjukdomarna skulle utveckla sig något vidare och allmänna i vårt land, komme utgifterna att stiga oerhördt. Och det kan väl vara fråga om, huruvida det kan vara riktigt fortgå på den här vägen att ensamt genom statsmedel, skattemedel, söka gå fram på det sätt man gjort. Vi ha därför tänkt oss att vid något tillfälle söka föra fram den saken, och jag förmodar, att det icke varit främmande för personer från andra delar af landet, huruvida man icke skulle kunna trefva sig fram på *försäkringsvägen* och åstadkomma någon ömsesidig själfhjälps äfven på detta område. Ty skulle det gå här, såsom det uppgafs hafva inträffat i Holland och Tyskland, förstår man, att det i framtiden kommer att ställas mycket stora kraf på statens medel. Jag har bara velat uttala denna tanke,

*Angående
öfriga ordi-
narie anslag.
(Forts.)*

Angående öfriga ordinarie anslag. (Forts.) och jag hoppas, att den åtminstone kan komma under diskussion och allvarligt öfvervägande, och för öfrigt, herr talman, har jag icke något yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 19—21.

Hvad utskottet hemställt blef af kammaren bifallet.

Angående byggnadsarbeten m. m. vid Alnarp.

Punkten 22, angående byggnadsarbeten m. m. vid Alnarp.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till bestridande af kostnaderna för vissa byggnadsföretag m. m. vid Alnarp bevilja ett anslag af 150,400 kronor och däraf på extra stat för år 1913 anvisa 117,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utaf sistnämnda belopp under år 1912 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna hvad som kunde finnas erforderligt.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen till bestridande af kostnaderna för vissa byggnadsföretag m. m. vid Alnarp beviljade ett anslag af 133,100 kronor och däraf på extra stat för år 1913 anvisade 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utaf sistnämnda belopp under år 1912 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna hvad som kunde finnas erforderligt.

Häremot hade emellertid reservationer afgifvits:

af herrar *Odelberg* och *E. A. Lindblad*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förvarande framställning, att Riksdagen till bestridande af kostnaderna för vissa byggnadsföretag m. m. vid Alnarp beviljade ett anslag af 125,000 kronor och däraf på extra stat för år 1913 anvisade 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utaf sistnämnda belopp under år 1912 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna hvad som kunde finnas erforderligt; samt

af herrar *Fahlén* och *Aaby A. W. Ericsson*.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr Ekerot: I 22:a punkten återfinnes utskottets förslag till byggnadsanslag för Alnarps landtbruksinstitut. Jag kommer icke att göra något yrkande beträffande det förslag, hvartill utskottet har kommit. Emellertid vill jag här, till den kraft och verkan det

hafva kan, uttala, att man inom utskottet funnit, att den ritning till landtbruksskola, som blifvit företedd, visar, att det blir en synnerligen opraktisk eller i hvarje fall en efter sitt utrymme synnerligen dyr byggnad, som erhålles. Meningen är att bygga bostadsrum till 44 landtbrukselever, hvilka skola bo två i hvarje rum. Dessutom skola där bli några torkrum, badrum och två lärosalar, eller rättare en vanlig lärosal och en ritsal. För uppförande af denna byggnad har Kungl. Maj:t begärt 69,300 kronor, och utskottet har nedprutat beloppet till 55,000 kronor. Emellertid kan man ju säga, att byggnaden i förhållande till sitt utrymme är synnerligen dyr.

*Angående
byggnads-
arbeten m. m.
vid Alnarp.
(Forts.)*

Jag skall be att i detta sammanhang få som exempel nämna, att det vid Önnestads folkhögskola är meningen att uppföra en byggnad med 31 bostadsrum i två våningar, en köksafdelning i bottenvåningen och en matsalsafdelning i andra våningen, sålunda en byggnad i fyra våningar. Golfytan utgör ungefär 1,200 kvadratmeter. Den är sålunda afsevärdt större än den här ifrågasatta byggnaden — äfven värmeledningen skall ingå, och allt detta skall kosta 40,000 kronor enligt kontrakt.

Den byggnad, som skall uppföras vid Alnarp, innehåller två våningar; bredden på byggnaden är 8 meter eller 12 alnar i gammalt mått. Vid sidan af bostadsrummen, som i båda våningarna ligga i en rad, går en korridor längs hela byggnaden. Rummen äro 5 meter; murarna och korridoren upptaga återstående 3 meter. Byggnaden är visserligen både luftig och ljus, men synnerligen dyr och opraktisk. Jag kan nämna, att enligt hvad jag räknat ut, upptaga bostadsrummen en yta af c:a 400 kvadratmeter, under det korridorer och tamburer ha en yta af c:a 200 kvadratmeter, sålunda hälften af den yta samtliga bostadsrum upptaga; därtill komma lärosalarna, som upptaga c:a 180 kvadratmeter.

Jag har, som jag nämnde i början af mitt anförande, icke något yrkande att framställa, utan jag vill endast uttala den förhoppningen, att byggnadsritningen måtte så förändras, att byggnaden blir mera praktisk, d. v. s. att den blir sådan, att staten icke behöfver blygas, sedan denna byggnad kommit till stånd. Den skulle utan någon svårighet kunna uppföras på det sättet, att en korridor förlades i midten och bostadsrum å ömse sidor om denna. Luft och ljus kunde erhållas därigenom, att ingången förlades midt på byggnaden i stället för vid ena ändan, och att fönster placerades i båda ändar af korridoren. På så sätt blefve byggnaden äfven afsevärdt kortare.

Jag har sålunda endast velat göra det uttalandet, att jag hoppas, att det blir en ändring till det bättre, ty i annat fall är det att beklaga. En sådan ritning som den föreliggande kan icke anses tillgodose de kraf på prisbillighet och tillvaratagandet af utrymmet, som man ovillkorligen bör fordra icke blott, när det gäller

Angående
byggnads-
arbeten m. m.
vid Alnarp.
(Forts.)

enskildas byggnader, utan äfven när det gäller byggnader, som uppföras för allmänna medel.

Herr talman, jag har icke något yrkande.

Herr Kronlund: Herr talman! Denna byggnadsfråga är verkligen en ytterligare illustration till de många exempel, vår oförskräckte arkitektkritiker Tengdahl framdragit. Många ha ansett, att han i tid och otid bringat dessa på tal, men enligt mitt förmenande borde vi göra litet hvar i sin stad för att ävägbringa någon annan sakernas ordning. Här är nu föreslagen en byggnad, som med 22 bostadsrum jämte två lärosalar och några smårum skulle kosta 69,300 kronor. Kostnadsförslaget har blifvit tillstyrkt af styrelsen för Alnarps landbruksinstitut, af landbruksstyrelsen och af öfverintendentsämbetet. Hvar och en af dessa styrelser har litat den ena på den andra. Det är en byggnad af förtroende, det är en byggnad, som hvilar på lösan sand.

Detta öfverintendentsämbete tror jag i allmänhet har, eller åtminstone tyckes det ha, till ändamål att tillse, att icke kostnadsförslagen bli mindre, än hvad de rimligen kunna anses böra vara, att de sålunda icke bli för låga. Men det tycks aldrig komma i fråga, att öfverintendentsämbetet ser till, huruvida man verkligen icke kan bygga för litet billigare pris. Mina herrar, det finnes så många rådsplatser i de kollegiala ämbetsverken. Men i öfverintendentsämbetet borde finnas en tjänst, som skulle kunna kallas sparsamhetsråd, och som borde innehafvas af en från slentrian, vana och storhetsmani obunden och fri arkitekt, och han skulle i egenkap af sparsamhetsråd kunna spara många hundra tusen kronor åt svenska folket.

Jag anser, att vi litet hvar böra ha de stora byggnadsfrågorna i flitig åtanke. Vi stå nu inför en ny byggnadsperiod på alla håll. Den kommer att kosta staten stora summor, och då är det skäl att laga så, att vi kunna pruta litet på dessa stora summor.

Jag har intet yrkande att göra.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Gärna erkänner jag, att byggnadsföretag i allmänhet, när staten skall bekosta dem, äro dyra, och jag har vid mera än ett tillfälle haft tillfälle lägga vederbörande både här och där på hjärtat vikten af att se till, att man kunde göra dessa byggnader, som ofta äro nödvändiga att göra för statens räkning, så billiga som möjligt utan att naturligtvis eftersätta de kraf på soliditet och hållbarhet, som samtidigt måste fasthållas. Men vid den nu föreliggande frågan ber jag dock att få erinra kammaren om, att det vid Alnarp ju finnes en styrelse, som har ledningen af detta institut om hand, en styrelse, som, såvidt jag känner, består af praktiska män, jordbrukare och andra, som väl ansetts kompetenta att fylla sin plats,

och denna styrelse har konstaterat, att det här föreligger ett verkligt behof. och det lär väl näppeligen någon neka till, att det föreligger ett byggnadsbehof. Man har vänt sig till sakkunniga personer, arkitekter, byggmästare o. s. v., och dessa ha gjort upp ett förslag, hvilket ligger till grund för framställningen. Detta förslag har blifvit granskadt af landtbruksstyrelsen och öfverintendents-ämbetet. Det är under sådana förhållanden gifvetvis svårt att på rak arm säga: ni ha visserligen beräknat denna kostnad till 69,000 kronor, men vi anse, att byggnaden kan uppföras för 55,000 kronor. Det är ju möjligt, att man kan få uppfördt ett hus för det priset, men jag är icke lika säker på, att man får ett hus, som staten icke behöfver blygas öfver, som herr Ekerot nyss sade. När emellertid utskottet satt ned summan, så skall jag göra hvad på mig kan ankomma för att göra det möjligt, men jag vill icke ikläda mig något ansvar för, att det blir möjligt att bygga för detta pris. Vi få dock komma ihåg, att det skall vara en hel del lokaler såsom bostäder för elever och lärosalar m. m. Och med tanke på, att det alltid blir dyrt, när staten skall bygga, så vill jag som sagdt icke nu binda mig för något. Det är ju möjligt, att man måste komma tillbaka och säga, att det blifvit en brist. Och hvarmed skall den täckas? Det är visst icke angenämt att komma så där efteråt med en efterräkning.

Angående byggnadsarbeten m. m. vid Alnarp. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—40.

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

Punkten 41, angående Sveriges utsädesförening.

Angående Sveriges utsädesförening.

Under punkt 39 af nionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att såsom bidrag till uppehållande af Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 35,000 kronor.

I detta ämne hade inom Riksdagen väckts tre särskilda motioner, däri dels herr *Johan Nilsson* m. fl. — motionen nr 75 i Första kammaren — och herr *Olsson* i See m. fl. — motionen nr 205 i Andra kammaren — sammanställande hemställt, att Riksdagen

Angående
Sveriges ut-
sådesförening.
(Forts.)

mätte såsom bidrag till uppehållande af Sveriges utsådesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 75,000 kronor; dels ock herrar Nilsson i Tånga och Linders — motionen nr 199 i Andra kammaren — hemställt, att Riksdagen med bifall till hvad Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskat i anslag till Sverges utsådesförening för år 1913 mätte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, dels huruvida och under hvilka villkor den af Sveriges utsådesförening vid Svalöf bedrifna praktiskt vetenskapliga verksamhet skulle kunna öfvertagas af staten, dels också huruledes denna jämte annan statens försöksverksamhet på jordbrukets område kunde förläggas under enhetlig ledning och förvaltning, samt för Riksdagen framlägga de förslag, denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att Riksdagen mätte

a) i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och herrar Johan Nilssons och Olssons i See m. fl. ifrågavarande motioner såsom bidrag till uppehållande af Sveriges utsådesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet på extra stat för 1913 anvisa ett anslag af 47,000 kronor;

b) i anledning af herrar Nilssons i Tånga och Linders förenämnda motion i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, dels huruvida och under hvilka villkor af Sveriges utsådesförening vid Svalöf bedrifna, praktiskt vetenskapliga verksamhet skulle kunna öfvertagas af staten, dels också huruvida denna jämte annan statens försöksverksamhet på jordbrukets område kunde förläggas under enhetlig ledning och förvaltning, samt för Riksdagen framlägga de förslag, denna utredning kunde föranleda.

Vid denna punkt funnos likväl fogade reservationer:

af herrar *Odelberg* och *Odqvist*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen mätte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet och med afslag, i hvad de ginge därutöfver, å herrar Johan Nilssons m. fl. och Olssons i See m. fl. ifrågavarande motioner, såsom bidrag till uppehållande af Sveriges utsådesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 35,000 kronor;

b) i anledning af herrar Nilssons i Tånga och Linders förenämnda motion i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, dels huruvida och under

hvilka villkor af Sveriges utsädesförening vid Svalöf bedrifna, praktiskt vetenskapliga verksamhet skulle kunna öfvertagas af staten, dels också, huruvida denna jämte annan statens försöksverksamhet på jordbrukets område kunde förläggas under enhetlig ledning och förvaltning, samt för Riksdagen framlägga de förslag, denna utredning kunde föranleda;

*Angående
Sveriges ut-
sädesförening.
(Forts.)*

af herr *Fahlén*; samt

af herrar *E. A. Lindblad* och *Aaby A. W. Ericsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om afslag å det i herrar Nilssons i Tånga och Linders motion framställda förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr Odqvist: Herr talman, mina herrar! I denna punkt har jag reserverat mig och ställt mig på Kungl. Maj:ts förslag. Då nu utskottet i andra momentet här gjort ett uttalande om en utredning, så anser jag för min del, att jag står ännu säkrare, då jag ansluter mig till Kungl. Maj:ts förslag. Ty då man skall ha en utredning af frågan i hela dess vidd, hvilket jag för min del anser nödvändigt, så bör man icke anslå vidare medel i år, än Kungl. Maj:t föreslagit. Anstalten får då af statsmedel 50,000 kronor och har dessutom öfver 50,000 kronor af föreningar och enskilda. Då kan man väl anse, att åtminstone för ett år anstalten bör kunna reda sig med detta belopp. Jag skall därför be att få yrka bifall till den af herr Odelberg och mig afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Linders: Herr talman, mina herrar! Herr Nilsson i Tånga och jag hade afgifvit en motion i syfte att få till stånd en utredning. Detta förslag har af utskottet tillstyrkts i punkten b. Kungl. Maj:t hade äskat ett anslag af 35,000 kronor och således en höjning, som afsåg 10,000 kronor. Emellertid har utskottet här kommit till en annan summa och föreslagit 47,000 kronor i anledning af en annan motion, väckt både i Första och Andra kammaren, och hvari äskats ett anslag af 75,000 kronor. Då emellertid vid frågans behandling i Första kammaren i dag på förmiddagen Första kammaren beslutat bifalla utskottets hemställan i punkten a, men däremot beslutat afslå utskottets hemställan i punkten b, så finner jag det icke vara skäl att, i trots af att jag inom utskottet gått med på det högre anslagsbeloppet af 47,000 kronor i punkten a, nu längre vidhålla min ståndpunkt. Villkoren, hvarpå utskottets hemställan grundats, hafva icke hållits. Första kammaren nämligen har icke gått med på den utredning, som afsågs i

Angående
Sveriges ut-
sädesförening.
(Forts.)

punkt b. Därför anser jag det vara lämpligt, att Andra kammaren nu för sin del bifaller det af herr Odqvist nyss gjorda yrkandet, alltså bifaller beträffande punkt a Kungl. Maj:ts proposition, d. v. s. ett anslag af 35,000 kronor, och beträffande punkt b utskottets förslag. Jag vet icke, om det gifves möjlighet för utskottet att på något vis sammanjämka de olika ståndpunkter, som hvardera kammaren i så fall komme att företräda; måhända blir det icke möjligt. Men då man från den andra sidan har ökat på anslaget och samtidigt sagt ett bestämdt nej till den här afsedda utredningen, och då jag anser det icke vara mer än rätt och skäligt, att Riksdagen, då den ökar på anslaget, också ser till, att man får saken allsidigt utredd, i all synnerhet då man faktiskt står inför den möjligheten, att staten kommer snart nog att bära det hufvudsakliga ekonomiska ansvaret för upprätthållandet af Svalöf, yrkar jag således, herr vice talman, bifall till Kungl. Maj:ts förslag i punkten a och i punkten b bifall till utskottets förslag.

Herr Ekerot: Herr talman, mina herrar! Här föreligger en rätt egendomlig situation. Herr Odqvist har reserverat sig mot utskottets förslag, och utskottet har motiverat sitt förslag därmed, att Svalöf behöfver pengar för att kunna utvidga sin förädlingsverksamhet, särskildt på vallväxtodlingens område, denna vallväxtodling, som i vårt land är af så stor betydelse, därför att mer än en tredjedel af Sveriges odlade jord ligger i vallar. Dessa växter äro hittills alltför förbisedda. Man behöfver tänka på att förädla dem, och verksamheten vid Svalöf har redan visat, hvilka stora mål vi här ha att vinna, därigenom att vi skulle kunna i stället för att såsom nu endast använda de handelsfrön, som äro af ganska tvifvelaktigt värde, få bättre stammar uppdragna. Vidare har utskottet motiverat det högre anslaget med, att Svalöf behöfver utvidga sin försöksverksamhet på det sättet, att det icke allenast har kvar hufvudanstalten i Svalöf och filialerna i Ultuna och Luleå, utan äfven får sådana filialer upprättade, en i Östergötland och en i Västergötland. Sålunda, den sistnämnda i herr Odqvists egen provins, hvilket väl, om något, skulle beveka herr Odqvist till att gå med på höjningen. Ty med denna afses ju att befrämja landets jordbruk, och ingen har hittills vågat eller kunnat bestrida, att Svalöfsanstalten icke varit till ovärderlig nytta för Sveriges jordbruk.

Utskottets förslag sönderfaller i två olika moment; det ena ett tillstyrkande af ett anslag af 47,000 kronor och det andra, att riksdagen ville begära en utredning beträffande Svalöfs öfvertagande af staten. Detta senare, Svalöfs öfvertagande af staten, är ju endast en fråga, som skulle utredas. Det är sålunda icke en fråga, som är något direkt livsvillkor för själfva anstalten just nu, hvilken

hittills såsom förening har verkat till jordbrukets fromma på ett sätt, som icke har lämnat något öfrigt att önska.

Emellertid blef i dag af Första kammaren beslut fattadt om bifall till mom. a; sålunda beslutades att lämna ett anslag af 47,000 kr., men mom. b, där utskottet föreslår att i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande själfva öfvertagandet, afslogs. Jag är den förste att beklaga detta senare beslut, som fattats af Första kammaren. Jag anser nämligen, att utredningen skulle vara af betydelse icke blott för staten, utan det skulle äfven vara synnerligen viktigt för Svalöf, att en sådan utredning kommer till stånd. På grund af ekonomiska svårigheter är det icke möjligt att i längden vid Svalöf bibehålla de framstående vetenskapsmän, som nu arbeta där, utan föreningen riskerar att förlora dessa. Om Svalöf förlorar dessa sina vetenskapsmän, som naturligtvis icke kunna allt framgent arbeta för en alltför liten aflöning, så blir hela dess arbete förryckt, och därigenom kommer landets jordbruk att lida en oersättlig förlust.

Kungl. Maj:t är ju icke bunden af en Riksdagens skrivelse. Trots en skrivelse från Riksdagen *kan* Kungl. Maj:t underlåta att verkställa utredning. Men Kungl. Maj:t kan äfven *utan* en riksdagsskrivelse, *utan* något initiativ från Riksdagen göra denna utredning, och jag skulle vilja vända mig till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med en vördsam anhållan, att han ville trots Första kammarens beslut ändå föranstalta om en sådan utredning, som mom. b. afser. Jag hemställer under sådana förhållanden, att Andra kammaren ville enhälligt biträda utskottets förslag både i mom. a. och mom. b. Det är möjligt, att om vi icke äro alltför formella, så skall en sammanjämkning låta sig göra. Men om så icke kan ske, så ha vi genom att fatta ett sådant beslut gynnat det svenska jordbruket. Därigenom ha vi möjliggjort en utvidgning af förädlingsverksamheten, en förädling af det rika material af vallväxter, som finnes, samt vidare möjliggjort för föreningen att få sin verksamhet utvidgad i mellersta Sveriges för vårt jordbruk så viktiga provinser.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka, att Andra kammaren ville bifalla utskottets förslag. Om detta förslag antages, kommer det att gynna det svenska jordbruket och därigenom lämna fullgod valuta för det anslag, som här ifrågasättes.

Herr *Runefors* instämde häruti.

Herr Hamilton: Herr talman! Utskottets förslag är en följd af en kompromiss mellan dem, som önskade, att Svalöf skulle öfvergå i statens händer, och dem, som ville, att anslaget skulle höjas till 75,000 kronor och således med de 15,000 kronor, som nu utgå direkt af Kungl. Maj:t anvisade, tillsammans 90,000 kro-

Angående
Sveriges ut-
südesförening.
(Forts.)

nor, för att Svalöf skulle kunna bibehållas som enskild inrättning. Jag ansåg för min del lämpligt, att Svalöf öfvergick i statens händer. Svalöf har genom bidrag från enskilda personer, medlemsavgifter, en inkomst af 2 à 3 tusen kronor, och hittills ha hushållningssällskap och landsting bidragit med bortåt 20,000 kronor, men dessa anslag ha blifvit förminskade — antagligen till hälften för nästkommande år — och komma troligen att indragas fullständigt. Svalöfsinstitutionen, som behöfver 90,000 kronor om året för att kunna fortsätta sin verksamhet, hvilken är för landtbruket synnerligen värderik, blir då nära nog uteslutande hänvisad till understöd från statens sida. Under sådana förhållanden synes det mig, att man bör fortast möjligt söka få utredt, huruvida icke Svalöf bör öfvergå i statens händer. Men då de, som inom utskottet hyste en annan uppfattning eller att Svalöf skulle bibehållas såsom en själfständig institution med ofvannämnda högre statsunderstöd, ville vara med om en utredning, så gingo jag och de med mig liktänkande inom utskottet öfver på att för nästkommande år höja anslaget från hvad Kungl. Maj:t äskat, eller 35,000 kronor, med 12,000 till 47,000 kronor. Nu har emelltid Första kammaren brutit denna kompromiss och afslagit andra punkten eller begäran om att få utredning rörande lämpligheten af att Svalöf skall öfvergå i statens händer. Under sådana förhållanden äro de, som inom utskottet biträdt utskottets förslag, icke bundna af kompromissen, och jag ber därför för att framtvinga utredningen att få yrka bifall i denna punkt till Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Hamilton förenade sig herr *Nilsson* i Kristianstad.

Herr Lundell: I likhet med föregående talare beklagar jag, att Första kammaren afslagit begäran om utredning, huruvida staten skulle kunna i större utsträckning än nu öfvertaga anstalten vid Svalöf, men samma skäl för det förhöjda anslaget föreligga i alla fall, oaktadt Första kammarens afslag, och om det i det ena fallet är till jordbrukets gagn, att Svalöf får förhöjdt anslag, så är det naturligtvis så i alla fall.

Om nu utredningen skulle kunna sättas i gång oaktadt Första kammarens afslag, så är jag naturligtvis liksom föregående talare synnerligen belåten med det, men jag kan heller icke finna annat, än att det föreligger starka skäl för denna kammare att liksom Första kammaren bifalla det förhöjda anslaget. En föregående talare, herr Ekerot, har tydligt och klart utredt, hvartill dessa pengar skulle behöfvas, och jag kan icke finna, att de ledamöter af jordbruksutskottet, som förut varit med om förhöjning af anslaget, skulle ha funnit något skäl att numera frångå sin ståndpunkt. Jag är alldeles öfvertygad om, att, därest staten skulle öfvertaga Svalöfsanstalten med alla dess anordningar, anslaget icke kunde bli mindre än

hvad man nu föreslagit, utan det är alldeles säkert, att det måste bli högre. Och då man egentligen icke nu har några anmärkningar mot det sätt, hvarpå anstalten skötes, tycker jag icke, att man bör sätta den på förknappning, hvaraf följden blir, att den icke kan fullgöra de funktioner, som den nu utför till landtbrukets gagn och kommer att utföra, om den får anslag. Jag vill därför hemställa till alla de kammarens ledamöter, som äro intresserade för jordbrukets utveckling inom den viktiga gren, som Svalöfsanstalten företräder, att de måtte bifalla utskottets förslag.

*Angående
Sveriges ut-
sådesförening.
(Forts.)*

Herr Persson i Tällberg: Såsom redan förut är anfördt, så är kompromissen bruten, därigenom att Första kammaren har afslagit moment b. Jag måste erkänna, att det är med en viss ledsnad, som jag nu nödgas gå med på endast Kungl. Maj:ts förslag. Jag hade nämligen trott, att det skulle vara till nytta för den sak det här gäller, om vi kunnat taga det högre anslaget, men jag vill betona vikten af att Andra kammaren åtminstone för sin del antager mom. b).

Jag begärde egentligen ordet för att säga, att det är möjligt, att vi ännu en gång skulle kunna bjuda Första kammaren på en kompromiss. Jag tror icke mycket på möjligheten, men den bör i alla fall stå öppen, ty den sak det här gäller är synnerligen viktig.

Jag har beträffande sammanjämkningens berättigande från konstitutionell synpunkt hört olika uppfattningar uttalas af sakkunnige, för hvilka jag har mycket stort förtroende i konstitutionella frågor, men de ha dock sagt mig, att det icke skulle vara omöjligt att åstadkomma sammanjämkning, därest majoriteten inom utskottet enas därom, nämligen på det sättet, att, om Andra kammaren nu tager Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. herrar Odelbergs och Odqvists reservation, kamrarna sedan med frånträdande af sina förut fattade beslut skulle kunna ena sig om, att Första kammaren går med på en skrifvelse och vi i Andra kammaren på utskottets hemställan om 47,000 kronor.

Jag tror sålunda, att denna kammare under alla förhållanden gör klokast i att taga reservationen. Det är af vikt, att denna kammare antager skrifvelsförslaget. Ty äfven om det formellt icke blir någon skrifvelse från Riksdagen till Kungl. Maj:t, är jag dock öfvertygad om, att Kungl. Maj:t skall fästa mycket afseende vid Andra kammarens beslut i detta fall.

Jag yrkar således bifall till reservationen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Jag vill blott föra i kammarens erinring, hvad jag uttalat i nu förevarande fråga till statsrådsprokollat vid föredragning af denna punkt. Jag har nämligen sagt följande:

Angående
Sveriges ut-
sædesförening.
(Forts.)

»Skulle emellertid — såsom landbruksstyrelsen förutsätter — staten blifva nödsakad att ensam tillhandahålla föreningen hela eller större delen af det belopp, som i anslag erfordras för dess verksamhet, kunde det allvarligt ifrågasättas, huruvida icke staten borde öfvertaga hela anstalten. Intill dess denna fråga blifvit mera ingående pröfvad, anser jag i likhet med landbruksstyrelsen, att den ökning i statsbidrag, som bör beredas föreningen, lämpligen bör bestämmas till 10,000 kronor.»

Och så föreslog jag Kungl. Maj:t att äska en förhöjning af 10,000 kronor.

Det är alldeles gifvet, att jag för min del i afseende på statens förhållande till anstalten och ledning af anstalten står på samma ståndpunkt som då jag gjorde det uttalandet, d. v. s. att staten, därest den skall ekonomiskt uppbära anstalten helt och hållet eller till hufvudsaklig del, bör ha ledningen i sin hand. Det är också gifvet, att Kungl. Maj:t har full frihet att låta föranstalta om en utredning på eget initiativ och oberoende af om en skrivelse kommer från Riksdagen eller icke, förutsatt att Kungl. Maj:ts regering är af den uppfattningen, att en utredning bör ske. Men lika gifvet är det, att om Första kammaren i dag gått med på eller på sammanjämkningsväg kan finnas villig att gå med på en sådan framställning, vore utsikterna mycket större, att när en sådan utredning komme till stånd, frågan kunde lösas på det sättet, ty då hade Första kammaren gifvit något på hand i det afseendet.

Beträffande beloppets storlek vill jag icke göra något uttalande. Det är oemotsägligt, att Svalöf uträttat ett mycket förtjänstfullt arbete, och jag tror, att det vore en synnerligen stor förlust för svenska jordbruket, om Svalöf sattes i den ställningen, att anstalten icke kunde fortsätta detta arbete. Men den ställningen har jag icke trott, att anstalten skulle komma ut i, åtminstone på ett år, om man gäfvade den ökning, som Kungl. Maj:t föreslagit. Emellertid är det ju Riksdagens sak att nu bestämma i den frågan.

Herr Linders: Det är endast en synpunkt, som jag skall be att få framhålla, och för öfrigt vill jag ansluta mig till herr Daniel Perssons yttrande. Hur man ser på denna fråga, så förefaller det mig, i det läge hvori den nu kommit, som om det vore två olika intressen, som stode mot hvarandra. Om man ser på det beslut, som Första kammaren fattat, att höja anslagsbeloppet för Svalöf till 47,000 kronor och stryka förslaget om utredning, hvilket icke afsåg att vara något annat än en förutsättningslös, allsidig utredning af hela denna fråga, så finner man här ett visst ensidigt intresse, ett ensidigt Svalöfsintresse, om man så får kalla det, gent emot statsintresset. Det är detta statsintresse, som är mera representeradt i tanken på att visserligen kunna gå med på en höjning af anslaget till Svalöf, men dock fordra, att i det läge, som denna

fråga nu har, eller det ekonomiska läge, hvori Svalöfsföreningen nu befinner sig, då det finnes utsikt till att staten inom en ganska snar framtid kommer att så godt som helt i ekonomiskt afseende uppbära denna verksamhet, man skall söka på just denna punkt få klarhet i frågan, huru statens intresse för framtiden skall bli bäst beaktadt vid denna anstalt. Utredningen förutsätter icke, att staten skall öfvertaga den, utan huruvida det bör ske. Utredningen kan sålunda inrymma andra möjligheter för tillgodoseende af statens intresse.

Angående
Sveriges ut-
sättesförening.
(Forts.)

Då saken ligger på det sättet, förefaller det mig, som om det vore lämpligast, att Andra kammaren nu ställde sig på den reservation, som är afgifven af herrar Odelberg och Odqvist, och till hvilken jag förut yrkat bifall. Därigenom har man anslutit sig till den ståndpunkten, att här just nu i detta ögonblick fordras en allsidig utredning af dessa förhållanden. Går man däremot, i det läge, hvori Första kammaren ställt frågan, med på ett bifall till det högre anslaget, så har man i likhet i viss mån med Första kammaren bortsett från, att det icke bör vara någon höjning af statsanslaget reellt taget, förrän dessa saker blifvit behörigen utredda och ordnade. Således ber jag att få vidhålla mitt yrkande om bifall till herrar Odelbergs och Odqvists reservation.

Herr Ekerot: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådets ställning till denna fråga kan icke vara någon annan än den, han angaf. Det är alldeles klart, att han måste hålla på det förslag, som Kungl. Maj:t kommit med, och den situation, som nu inträdt, är ju af senare datum. Men jag vågar antaga, att om herr statsrådet tillspordes såsom privatman, skulle han säga, att han gärna ser, att Svalöf får detta anslag, därför att det har så stor betydelse för jordbruket i vårt land och att hvarje år, som går, för med sig förlust. Det framhölls af herr Lundell, att det är ett statsintresse, att anstalten öfvertages af staten. Det vore så, om anstalten missköttes, men då den efter allt att döma skötes väl och då denna utredning kan företagas — och jag rent af vädjar till herr statsrådet, att den måtte företagas, äfven om en riksdagsskrivelse icke skulle kunna komma till stånd på sammanjämkningens väg — ha vi ingenting förlorat. Första kammaren har ju intagit en ställning, som dess ledamöter kanhända äro de första att nu beklaga. Då man icke är alldeles säker på att sammanjämkningen kommer att äga rum, stryper man anstaltens utvecklingsarbete för allra minst ett år. Detta är i alla fall att gå alltför långt på formalismens väg, ty, såsom jag ännu en gång vill framhålla, detta beslut, om det fattas i Andra kammaren i enlighet med utskottets förslag, bör kunna hafva precis samma verkan i utredningshänseende, som om beslutet blefve samstämmigt i båda kamrarna. Herr statsrådet förklarade ju också, att det icke torde möta något hinder i den vägen,

Angående
Sveriges ut-
sädesförening.
(Forts.)

äfvén om Kungl. Maj:ts regering har lättare att genomföra denna utredning, i fall det kommer en riksdagsskrivelse. Jag ber kammaren lägga på hjärtat, att det här gäller en viktig fråga för vårt jordbruk. Jag kanhända kämpar hopplöst, men jag vill icke släppa taget så länge det är möjligt att hoppas, att kammaren skall behjarta de synpunkter, jag framställt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Jag begärde ordet med anledning af den siste ärade talarens anförande. Han syntes vara lika angelägen som jag, att sammanjämkning skall komma till stånd och att vi skola få fram den skrivelse, som momentet b) innehåller. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten vid att det är absolut omöjligt att få en sammanjämkning till stånd, om vi nu gå med på det förslag, som han framställt. Vi ha då ingenting att sammanjämkna på. Om vi taga anslagsbeloppet 47,000 kronor, d. v. s. utskottets förslag, hvilket Första kammaren också har antagit, hvad skola vi då bjuda Första kammaren på i sammanjämkningen? Då finnes ingen möjlighet. Om vi nu antaga Kungl. Maj:ts förslag, och sammanjämkningen sedan strandar på Första kammarens motstånd, då får frågan lösas genom gemensam votering och då är det ingenting som hindrar, att äfvén denna kammare röstar för utskottets förslag, om vi så vilja, och därigenom ha vi räddat beloppet 47,000 kronor.

Om vi nu antaga Kungl. Maj:ts förslag ha vi på samma gång öppnat en möjlighet att sammanjämkning kan komma till stånd. Det är under dessa förhållanden, som jag anhåller att få vidhålla mitt förut gjorda yrkande.

Herr Jansson i Djursätra: Det är underligt att höra, att man nu uppträder och yrkar bifall till ett förslag om högre belopp, än hvad Kungl. Maj:t själf begär. I en så dunkel och krånglig situation, som denna fråga befinner sig i, tycker jag, att vi handla säkrast och tryggast, om vi bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara afslutad, gaf herr vice talmannen till en början beträffande *mom. a)* propositioner å dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fattade kammaren därvid beslut i öfverensstämmelse med den senare propositionen.

Utskottets hemställan *i mom. b)* blef härefter på af herr vice talmannen gifven proposition af kammaren bifallen.

Punkterna 42—48.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49, angående en inom Andra kammaren af herr Forssell väckt motion, nr 176, i fråga om anslag till aflöning och resekostnad för en konsulent i biskötsel.

Angående anslag till en konsulent i biskötsel.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte afslå förevarande motion.

Sedan punkten föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Forssell, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag vill beträffande utskottets behandling af denna sak säga, att jag ger mitt erkännande åt, att det åtminstone har uppfattat betydelsen af biskötsel, då utskottet säger: »Biskötseln är obestriddigen af den betydelse, särskildt för småbruket, att åtgärder från det allmännas sida för denna närings understödjande äro af förhållandena väl påkallade». Orsaken, hvarför icke utskottet velat bifalla min motion om inrättandet af en konsulentbefattning i biskötsel, uppgifver utskottet vara den, att hushållningssällskapen eller åtminstone flertalet af dem ha gjort ganska mycket för biskötselns utveckling. Vidare tror utskottet, att behovet af en sådan konsulent icke är så starkt, och att en sådan konsulent icke skulle hafva full sysselsättning i sin verksamhet.

Beträffande det första skälet är det nog så, att ett flertal hushållningssällskap på ett mycket kraftigt sätt understödt biskötseln, men jag är säker om, att det just är dessa hushållningssällskap, hvilka kraftigast understödt biskötseln, som skulle tycka om att få en konsulent i denna näring. Det är ju så på detta område, liksom på alla andra, att för att något godt resultat skall kunna uppnås fordras en viss planmässighet, och denna planmässighet kan viunas genom att en konsulent anställs, som tillämpar vissa allmänna grundregler med afseende på näringen öfverallt i landet. Att en sådan konsulent skulle få tillräcklig sysselsättning, är jag alldeles säker om. Jag har i min motion visat, hurusom utgifvaren af »Bigården», Alexander Lundgren, varit kallad till en hel del platser, som han icke kunnat besöka, därför att han icke haft tid. Men det är ju möjligt, att utskottet tänkt sig, att man ju icke under vintern kan hålla på med biskötsel. Då skulle icke en bikonsulent hafva något att göra. Jag vill nu erinra om att tillverkningen af bikupor och biretskap bör åtminstone så långt som möjligt göras till en hemslöjd, och för att den skall bli det, fordras naturligtvis, att en i ämnet fullt förtrogen person håller kurser i skilda delar af landet och undervisar biägarna, huru deskola lämpligast tillverka redskapen och göra mönster och modeller, så att de hafva något att gå efter.

Vidare lämpar sig vintertiden mycket väl för hållande af föredrag i ämnet och för undervisning om biskötsel i allmänhet och i

Angående
anslag till en
konsulent i
biskötsel.
(Forts.)

synnerhet om behandlingen af biprodukterna, honung och vax. Jag tror därför, att det är oriktigt att påstå, att icke en bikonsulent är af behovet påkallad, och att han icke skulle få full sysselsättning. Jag tror tvärtom, att han skulle få mera att göra, än han kunde hinna med, så att det skulle vara lämpligt att ha flera instruktörer. De skulle då hinna med öfverallt i de delar af landet, där biskötsel kan idkas.

Som jag emellertid nu tror, att hufvudskälet, såsom utskottet också säger, är det, att man icke vill inrätta någon ny tjänstebefattning på grund af enskild motionärs begäran, får jag på samma gång vädja till herr jordbruksministern, att liksom han förut under sin förra statsrådstitid gaf ett uppslag åt biskötseln genom inrättande af undervisning däri uti trädgårdsskolorna, han också ville taga denna sak om hand och undersöka densamma samt framkomma med en proposition i ämnet, ty jag tror, att en sådan är af behovet väl påkallad.

Vidare anförde:

Herr Lundell: Såsom motionären anförde, är det alldeles riktigt, att utskottet icke förbisett vikten och betydelsen af biskötseln, men utskottet har ansett, att denna undervisning angående biskötsel handhafves bättre af konsulenter eller biskötare för hvarje särskild ort än af en gemensam statskonsulent, som icke kan handleda biodlarna i någon större utsträckning. Jag tror, att de flesta hushållningssällskap också slagit in på den vägen. Det hushållningssällskap, som jag tillhör, har under en lång följd af år haft undervisare i biskötsel och har en sådan anställd. Denne sköter sitt åliggande på ett fullt nöjaktigt sätt och gifver handledning åt dem, som önska och behöfva sådan. Han håller både föredrag och föreläsningar om biskötsel i så stor utsträckning, som i något hänseende kan behöfvas.

Det kan ju hända, att det finnes hushållningssällskap, som icke lägga så synnerligt stor vikt härpå, men i så fall har kanske biskötseln där icke så stor betydelse och anses icke utgöra någon viktig näring i dessa orter. Men i de orter, som intressera sig för biskötsel, tror jag, att man mycket väl kan väcka förslag i sina hushållningssällskap, och att man kan få dessa med sig i detta hänseende. Det kan icke sättas i fråga annat, än att hushållningssällskapen i hvarje ort hafva tillgångar och medel att bestrida de små utgifter, som äro erforderliga för en dylik undervisning.

I fråga om vintergöromålen får jag säga, att just dylika biskötare kunna sysselsätta sig under vintermånaderna med tillverkning af material, kupor o. dyl., som är erforderligt för en rationell biskötsel, och de kunna erbjuda biodlarna sina tjänster både i att

undervisa och att tillverka dylik material och äfven erbjuda dem att få köpa sådan.

På grund af hvad utskottet hemställt och af hvad jag vidare anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
anslag till en
konsulent i
biskötsel.
(Forts.)*

Herr Forssell: Ja, det må ju så vara, att åtskilliga hushållningssällskap verkligen ha gjort ganska mycket för biskötseln, och den föregående ärade talaren ansåg ju, att detta kunde vara tillräckligt. Jag vill emellertid påpeka, att denna näring blifvit så att säga moderniserad; den har i andra länder utvecklats i vida större grad än hos oss, och därför gäller det nu för oss att taga vara på de nya rön, som på detta område framkommit just i främmande länder, t. ex. i Amerika. Vi ha nu andra metoder i fråga om biskötseln än förr. Bland annat odlar man nu bidrottningar och söker att förädla biraserna. Detta är något, som biskötarna här och hvar i orterna icke förstå sig på och ännu icke lärt sig, ty det fordras speciella kunskaper därför. För närvarande är en af Sveriges förnämsta biodlare, utgifvaren af den svenska bitidningen »Bigården», Alexander Lundgren, ute och reser i Amerika just för att studera nämnda gren af biskötseln. Jag hade nu tänkt mig, att det skulle vara mycket gagneligt, om denne man vid sin återkomst till Sverige hade kunnat anställas för att här i landet utbreda de idéer, som han inhämtat i Amerika. Detta skulle ha varit af mycket stor betydelse för vår svenska biskötsel. Jag hoppas emellertid, som sagdt, att herr jordbruksministern skall veta någon utväg att understödja personen i fråga, så att hans duglighet icke går förlorad för oss, då han nu återvänder till vårt land igen.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 50—56.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

Punkterna 58—67.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 68, angående anslag till byggande af fiskehamnar.

68:o) Kungl. Maj:t hade under punkterna 65 och 66 af förvarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen

dels att af det utaf 1911 års Riksdag beviljade anslaget å 2,788,000 kronor, till bestridande af kostnaderna för utförande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af fiskehamnskommissio-

*Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.*

Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.
(Forts.)

nen uppgjorda planer af hamnbyggnader vid Träslöf m. fl. hamnar, på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 232,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela, för ifrågavarande ändamål användas under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre af själfva området för hamnarna än äfven af det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som vore afsedd att i hamnarna bedrifvas, borde för det gemensamma behovet afsöndras;

dels ock att på extra stat för år 1913 för utförande af vissa arbeten vid Barsebäcks hamn anvisa ett anslag å 30,000 kronor under villkor, att nu gällande bestämmelser för erhållande af understöd från bro- och hamnbyggnadsfonden skulle i fråga om berörda anslag i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *Andersson* i Knäppinge väckt motion, nr 122, däri hemställdes, dels att byggandet af Grönhögens och Byxelkroks hamnar, som vore bland dem af fiskehamnskommissionen i första rummet föreslagna, och hvartill Riksdagen redan anslagit medel, måtte, oberoende af om ordningen mellan de sålunda nämnda hamnarnas bebyggande rubbades, redan under innevarande sommar påbörjas, och dels att, för byggandet af Kårehamn, som vore den enda hamnen af betydelse i fiskerisynpunkt på östra sidan af Öland, Riksdagen måtte lämna det af fiskehamnskommissionen föreslagna anslaget 203,000 kronor att mot villkor, som af Riksdagen för öfriga hamnar bestämts, utgå under åren 1913—1915.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte

a) med afslag å herr *Anderssons* i Knäppinge ifrågavarande motion i hvad den afsåge Grönhögens och Byxelkroks hamnar, af det utaf 1911 års Riksdag beviljade anslaget å 2,788,000 kronor till bestridande af kostnaderna för utförande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af fiskehamnskommissionen uppgjorda planer af hamnbyggnader vid Träslöf m. fl. hamnar, på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 232,000 kronor att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela, för ifrågavarande ändamål användas under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre af själfva området för hamnarna än äfven af det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som vore afsedd att i hamnarna bedrifvas, borde för det gemensamma behovet afsöndras;

b) på extra stat för år 1913 för utförande af vissa arbeten vid Barsebäcks hamn anvisa ett anslag å 30,000 kronor under villkor, att nu gällande bestämmelser för erhållande af understöd från bro- och hamnbyggnadsfonden skulle i fråga om berörda anslag i tillämpliga delar lända till efter rättelse; samt

c) afslå förenämnda motion i hvad den afsåge hamnen Kårehamn.

*Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.
(Forts.)*

Efter föredragning af utskottets hemställan anförde

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Det kan ju anses förmätet att här yttra sig i denna fråga, då utskottet enhälligt afstyrkt den af mig i denna punkt väckta motionen. Denna frågas betydelse för de orter, som beröras af densamma och hvilka jag för min del väl känner till, är emellertid af den beskaffenhet, att jag nu icke kan underlåta att här nämna några ord därom.

Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t och Riksdagen förut fattat beslut att anlägga dessa hamnbyggnader till förmån för fiskets upphjälpande. Då man granskar fiskehamnskommissionens förslag, *det första* i detta afseende, som framkommit, får man den uppfattningen, att man ju skulle kunna vara tillfredsställd, om utförandet kommit att gå i enlighet med hvad denna kommissions motiv och förslag innehåller, det nämligen, att nu ifrågavarande hamnarbeten skulle blifva utförda på en tid af fem år. De platser som det här gäller äro sådana, att man där har verkligt behof af hjälp i detta fall, ja, jag kan säga, att där verklig nöd råder, på grund af att dessa hamnbyggnader icke komma till stånd, och förnämligast gäller detta om Grönhögens hamn på Öland. Där har en hel del folk slagit sig ned, fiskare, sjömän och stenarbetare; det är ett femtiotal familjer, som där ha sina bostäder. Familjeförsörjarna där kunna nu icke bedrifva fisket så, att de därpå ha nöjaktig inkomst. Det är under mycket svåra förhållanden, som befolkningen på denna plats nu drager sig fram, just emedan den icke kan utnyttja de näringsmöjligheter, som där finnas och som man skulle kunna begagna sig af, om blott denna hjälp lämnades. Det är visserligen sant att Kungl. Maj:t enligt det förslag, som utskottet här framställt, skall få detta anslag för utförande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af fiskehamnskommissionen uppgjorda planer af hamnbyggnader vid nu ifrågavarande hamnar. Då emellertid det belopp, som här anslås för ändamålet, icke egentligen är tillräckligt, för att den af mig nyss nämnda hamnen Grönhögen kan ifrågakomma förr än af kommissionen föreslagna sex andra hamnar fått sin andel, ifall de begära sådan, är det all utsikt till, att någon hamnbyggnad där icke skall komma till stånd, förrän om fem år. Men det är minsann en lång tid, som dessa, hvilka bo på denna plats, sålunda skola vänta innan de kunna utöfva den näring, som skall gifva dem det bröd, som de behöfva och som de kunna skaffa sig först då, när hamnanläggningen blir färdig. Jag är icke det ringaste tvifvel om, att icke Kungl. Maj:t i detta hänseende vill göra hvad Kungl. Maj:t kan, men jag tror icke, att

*Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.*
(Forts.)

Kungl. Maj:t kan lämna å sido det beslut, som Riksdagen fattat i ämnet, och detta är anledningen till, hvarför jag tagit mig friheten att väcka denna min motion.

Jag har äfven i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hört, att det med hänsyn till det anslag, som blir tillgängligt, knappast är möjligt att så fort, som önskligt vore, få fram saken, utan att det här måste blifva en tråkig väntetid. Befolkningen i den bygd, hvarom här är fråga, har äfven genom en petition framhållit, att de ovillkorligen behöfva denna hamnanläggning. Det heter där bland annat, att Grönhögens hamn är isfri, hvilket framgår däraf, att någon nämnvärd landis icke där förekommit på så lång tid, att man kan minnas det, och att t. ex. under innevarande vinter drifis icke funnits där, oaktadt kölden varit svår i jämförelse med föregående år. Där framhålles äfven nyttan af en fiskehamn vid Grönhögen. Därigenom skulle det blifva möjligt, säges det, att utan att riskera människolif och förlust af redskap kunna utnyttja den rikliga tillgång på fisk, som finnes såväl i sydligare delen af Kalmarsund som ock i Östersjön öster och söder om Öland. Vidare hemställes i denna petition, att ifrågavarande hamnbyggnad såsom högst nödvändig måtte påbörjas redan under innevarande års sommar, enär stora kapitalvärden förloras hvarje år, som fiske å förberörda områden icke kan bedrivas så, som sig bör, då lämpligt skyddad hamn saknas. Då den föreslagna fiskehamnen vid Grönhögen är ett nödvändigt villkor såväl för deras ekonomiska existens som äfven för att i någon mån tillvarataga ett så att säga nationalintresse, så hemställa de 52 personer, som ha underskrifvit petitionen och af hvilka de flesta äro familjeförsörjare, att de måtte få frågan afgjord så fort som möjligt. Äfven från annat håll nämligen ifrån Blekinge, har en dylik skrifvelse inkommit, undertecknad af sju fiskare, som bland annat yttra, att enär de i icke obetydlig grad idka fiske å här ofvan nämnda område, nämligen Grönhögens område, vilja de framhålla, att hamnbyggnaden vid Grönhögen är i deras intresse lika mycket som i deras, hvilka äro bosatta där ute. Det är således en verkligt ömmande omständighet som här föreligger beträffande dessa fattiga arbetare och fiskare vid Grönhögens hamn, och det är ett viktigt intresse, som här för dem stå på spel. Jag är öfvertygad om, att därest herrarna hade besökt platsen i fråga och sett, huru förhållandena där äro, skulle herrarna icke ha något emot att hjälpa denna befolkning, ty i detta fall är, kan jag säga, snar hjälp dubbel hjälp.

Beträffande den andra af de hamnar, hvarom här är fråga, nämligen Byxelkrok, vill jag nu blott nämna, att där föreligger ungefär samma förhållande som i fråga om Grönhögen. Byxelkrok står dock mycket längre ned i ordningen, men det är icke heller alldeles samma nödställda förhållanden för dem, som där bo och bygga, som i nyssnämnda fallet, ty de ha vissa andra arbeten,

på hvilka de kunna göra sig någon liten förtjänst. De ha nämligen skogsarbete och äfven något litet jordbruk, fastän en utveckling nog är behöflig af näringsmöjligheter därstädes, hvilket emellertid icke kan ske annat än just genom en fiskehamsanläggning. Man har nu, som sagdt, där att bereda sig på en ändå längre väntetid.

Hvad vidare beträffar Kårehamn, som också står omtalad i motionen, vill jag endast säga, att där är för närvarande icke några anläggningar af betydelse. Där finnes visserligen, såsom af fiskehamskommissionen äfven uppgifves, ett visst antal båtar, men det är för att kunna tillvarataga ett nationalintresse och en förmögenhet, som en fiskehamn där bör finnas. Ölan där, kan man säga, en lång smal landremsa af den beskaffenhet, att man verkligen bör tillvarataga de nationalvärden, som där finnas äfven utanför kusten. Det är faktiskt visadt, att i sjön rundtomkring Öland och icke minst i Östersjön fiskrika platser finnas, men denna nationalrikedom kan icke tillvaratagas så länge som icke någon ordentlig hamn finnes på östra sidan af Öland. Detta uttalas öppet och tydligt öfverallt, äfven från fiskare på andra håll. Blekingefiskare, som ha varit uppe vid Kårehamn ha nog velat slå sig ned där, men de ha under nuvarande förhållanden ansett det omöjligt.

Kårehamn är för öfrigt den enda plats på hela Ölands långa östra kuststräcka, som är af den beskaffenhet, att en präktig hamn där kan komma till stånd. Redan i sitt naturliga skick användes den för närvarande såsom nödhamn. Neptunbolagets fartyg ha många gånger dit dragit in haverister, som varit ganska djupgående; enligt lotsarnas uppgifter kunna i den yttre hamnen gå in fartyg, som äro $4\frac{1}{2}$ à 5 meter djupgående. Sjöfarande ha äfven sagt, att denna hamn är präktig såsom nödhamn. För icke länge sedan talade jag med en finsk sjökaptän, hvilken betonade risken af, att icke på denna långa seglingstrade, som där går fram, finnes någon hamn, där man kan söka sig in, när motvind och stormar inträffa, proviant saknas o. s. v. Jag anser det vara af stor betydelse äfven från den synpunkten, att denna hamnanläggning kommer till stånd. Det är för öfrigt en hel del andra förhållanden, som härvidlag böra ihågkommas. Det är därför verkligen skäl i att den bygd, hvarom här är fråga, så snart som möjligt får den hjälp, som här afses.

Äfven ur emigrationssynpunkt är detta förslag väl värdt att taga fasta på. Öland har på de sista tjugu åren fått sin befolkningssiffra minskad från omkring 40,000 till 30,000, detta beroende, kan man säga, på de ökade kraf som äfven Ölands befolkning ställer på lifvet, samtidigt som de icke se sig i stånd att tillvarataga de resurser, som verkligen finnas där just i här påpekade afseende, såvida icke statshjälp lämnas. Frågan gäller då för dem endast, huru snart de kunna få denna hjälp, och det är detta, som

*Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.
(Forts.)*

Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.
(Forts.)

jag vill så starkt betona, att vi böra snarast möjligt söka få den öfvertygelsen allmän, att icke några af nu ifrågavarande hamnanläggningar ha större betydelse eller äro mera behöfliga än hvad de af mig nu omnämnda hamnanläggningarna äro. Jag kan därför icke annat än på det lifligaste önska, att förhållandena måtte blifva sådana, att denna hamnanläggning vid Kårehamn snarast möjligt kommer till stånd till gagn för den befolkning som vill och kan tillvarataga den inkomst, som eljest förloras. Skulle Öland få vänta därpå så länge, som utskottets nu föreliggande förslag innebär, skulle det dröja minst sexton år, innan man kommer därhän, hvilket ju är en alltför lång väntetid.

Med behjärtande af de förhållanden, som råda just i nu ifrågavarande trakt, och med tanke på dem, det här närmast gäller, vill jag, trots den ringa utsikt jag för min del har, att här någonting skall kunna åtgöras i den riktning, jag önskar, dock vädja dels till Kungl. Maj:t att i detta fall påskynda frågan, dels äfven till kammarens ledamöter att, där så är möjligt, åtgöra något i denna sak. Med hänsyn till de förhållanden, som råda i nu ifrågavarande trakt och hvilka jag, som sagdt, väl känner till, kan jag icke annat än till den kraft och verkan det hafva kan yrka bifall till min motion.

Vidare yttrade

Herr Hamilton: Herr talman! Den siste ärade talaren har redan erinrat kammaren om den af Kungl. Maj:t tillsatta s. k. fiskehamnskommissionen, som hade att utreda icke allenast, hvilka fiskehamnar vore af nöden att anlägga på Sveriges kust för att upphjälpa fiskerinäringen, utan äfven i hvilken ordning dessa hamnar skulle anläggas. Kommissionens utredning omfattade, vill jag minnas, 79 hamnar, och kostnaden för dessas anläggande skulle uppgå till bortåt 5 miljoner kronor. Fjölårets riksdag beslöt att anslå medel till anläggande af 31 dylika hamnar för en kostnad af 2,278,000 kronor. Bland dessa hamnar befinner sig äfven såväl Byxelkrok som Grönhögen. Grönhögens hamn är den sjunde i ordningen, och således dröjer det icke länge, förrän denna hamn kommer att byggas, och den intager alltså en synnerligen gynnsam ställning i förhållande till de öfriga platser, hvarom här är fråga. Byxelkroks hamn kommer att anläggas vid den tidpunkt, då ungefär hälften af de beslutade hamnarna blifvit färdig; äfven den orten intager således en gynnsam ställning härvidlag.

Den siste aktade talaren framhöll, att det vore ovillkorligen nödvändigt att få de af honom förordade hamnanläggningar till stånd fortast möjligt. Jag tror nu, att så godt som alla representanter här i kammaren för sådana orter, där dylika hamnar skola anläggas, hvar och en från sin ort, kunna göra sig till tolk för

liknande påståenden. Åtminstone har jag varit utsatt för påtryckningar att motionera om, att vissa hamnar i Skåne måtte komma till stånd förr än den i kommissionens förslag bestämda tidpunkten. Det är väl emellertid rätt svårt för Riksdagen att göra undantag för någon viss hamn, utan är väl bäst att icke rubba den utredning, som i detta hänseende blifvit gjord, och ändra det beslut, som Riksdagen en gång kommit till, och jag ber att af denna anledning få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
anslag till
byggande af
fiskehamnar.
(Forts.)*

Herr Lundell: Det är alldeles otvifvelaktigt, såsom motionären äfven framhållit, af ofantlig vikt för Öland, att fiskehamnar så fort som möjligt där anläggas. Jag vill nu icke säga, att Öland blifvit tillbakasatt i fråga om de båda i motionens kläm först omnämnda hamnanläggningarna vid Grönhögen och Byxelkrok, men hvad Kårehamn beträffar, som är den enda plats på östra delen af Öland, där det är möjligt att anlägga en hamn, tror jag, att den blifvit förbisedd i alltför hög grad vid kommissionens arbete i detta afseende. Det är nämligen alldeles omöjligt för Ölands befolkning att i någon vidare mån idka östersjöfiske, såvida man icke har att tillgå någon hamn på östra kusten. Själfva belägenheten af Kårehamn är ju bättre, än man egentligen kunnat tro, då den, såsom vi här hört, har ett så pass stort djup som närmare fem meter. Jag inser dock i likhet med den föregående talaren, att det är ganska svårt och rent af omöjligt för Riksdagen att bryta det system, som blifvit fastställt för nu ifrågavarande hamnanläggningar, utan därtill fordras åtminstone, att Kungl. Maj:t kommer med ett förslag i sådant syfte. För min del önskar jag, att Kungl. Maj:t ville taga initiativ i sådan riktning, särskildt beträffande Kårehamn, så att hamnanläggningen därstädes måtte komma till stånd tidigare, än hvad som är möjligt enligt kommissionens förslag, ty nämnda hamn är af den allra största vikt både för sjöfarten och i all synnerhet för östersjöfisket.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen framställda propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall därtill med den ändring, som innefattades i den af herr Andersson i Knäppinge afgifna motionen, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 69 och 70.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 71 och 72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—78.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 79.

Lades till handlingarna.

Punkterna 80—82.

Hvad utskottet hemställt blef af kammaren bifallet.

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.*

Punkten 83, angående understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt.

Kungl. Maj:t hade under punkten 82 af nionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att till understöd åt synnerligen betungade väghållningsdistrikt på extra stat för år 1913 anvisa 400,000 kronor, att utgå efter angifna hufvudgrunder.

Med anledning af Kungl. Maj:s förevarande framställning hade inom Andra kammaren af herr *Molin* i Dombäcksmark väckts en motion, nr 119, däri föreslagits, att Riksdagen till understöd åt synnerligen betungade väghållningsdistrikt på extra stat för år 1913 måtte anvisa 800,000 kronor, hvarjämte motionären hemställt om viss ändring i de af Kungl. Maj:t föreslagna hufvudgrunder för understödets utgående.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med afslag å herr *Molins* i Dombäcksmark motion, måtte till understöd åt synnerligen betungade väghållningsdistrikt på extra stat för år 1913 anvisa 400,000 kronor, att utgå efter i statsrådsprotokollet angifna hufvudgrunder.

Reservationer hade likväl afgifvits:

af herr *Odelberg*, som hemställt, att Riksdagen med afslag å Kungl. Maj:ts proposition och herr *Molins* i Dombäcksmark motion nr 119 måtte till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt på extra stat för år 1913 anvisa samma belopp som under hvarterdera af åren 1909—1912 eller 150,000 kronor.

af herrar *Paulson*, *Tamm*, *R. G. Hamilton* och *Kronlund* mot utskottets motivering;

af herr *E. A. Lindblad* mot viss del af utskottets motivering;

af herr *Aaby A W. Ericsson*;

af herr *Odqvist*, som instämt med herr *Odelberg*; samt

af herrar *Persson* i Malmö och *Linders*, hvilka ansett, att utskottet bort hafva hemställt,

a) att Riksdagen måtte i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning till understöd åt synnerligen betungade väghållningsdistrikt på extra stat för år 1913 anvisa 150,000 kronor att utgå efter gällande grunder;

b) att herr Molins i Dombäcksmark motion måtte anses härigenom besvarad.

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr vice tal-
mannen på begäran ordet till

Herr Molin i Dombäcksmark, som anförde: Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande punkten, punkt 83, gäller, såsom herrarna kunna finna, frågan om statsanslag till synnerligen betungade väghållningsdistrikt. Jag må nu säga, att det är en mycken ledsam historia att se den motivering, som utskottet här kommit med. Kungl. Maj:t har på grundvalen af en tämligen vidlyftig utredning föreslagit Riksdagen att bevilja 400,000 kronor till synnerligen betungade väghållningsdistrikt. Utredningen hade pekat i den riktningen, att det behöfdes nära nog dubbelt så mycket penningar för att utjämna den värsta vägtungan. Emellertid nedprutade Kungl. Maj:t det såsom behöfligt ansedda anslaget, eller närmare angifvet 736,832 kronor, till 400,000 kronor, därför bl. a. att Kungl. Maj:t ansåg, att kungörelse om anslagets befintlighet möjligen icke skulle hinna utfärdas i så pass god tid, att det kunde bli bekant för vederbörande väghållningsdistrikt, så att de hunne skicka in sina ansökningar om statsanslag inom behörig tid. I anledning däraf väckte jag motion, att Riksdagen skulle godtaga den af de sakkunnige såsom nödvändig ansedda summan, se till att kungörelsen om anslagets befintlighet gjordes effektivare och att, om så skulle anses nödigt, tiden för ansökningarnas ingifvande skulle framflyttas för år 1913, hvarigenom sålunda betänkligheterna i fråga om kungörelsernas bekantgörande och den knappa tiden för ansökningarnas insända skulle undanröjas.

Jag skall nu icke närmare ingå på min motion, enär jag icke kommer att yrka bifall till densamma, utan i stället yrka bifall till utskottets kläm. Jag gör detta hufvudsakligast af det skäl, att Första kammaren i enlighet med en af herr Odelberg afgifven reservation afslagit Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt och endast beviljat ett anslag af 150,000 kronor.

Jag tvingas till att göra denna eftergift äfven därför, att utskottets motivering till dess hemställan i denna punkt förefaller mig synnerligen märkvärdig. Hvad där säges, har tjänat såsom motivering icke allenast för utskottets kläm, utan jämväl för reservanternas yrkande, och jag skulle kunna säga, att denna motivering, för så vidt premisserna vore riktiga, skulle passat för en hemställan

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

att helt enkelt indraga hela det anslag å 150,000 kronor, som hittills utgått.

Jag ber nu att få granska detta märkliga utskottsbetänkande. Utskottet säger här i sin motivering: »Utskottet har nämligen icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten särskildt vid tvenne omständigheter, som i hög grad äro ägnade att inverka på kostnadssiffrorna per vägfyrc och hvarigenom det ena väghållningsdistriktet skenbart kan få högre sådana siffror än det andra, oakadt de i verkligheten kunna ha lika bördor för vägenderhållet, ja, hvarigenom det åtminstone beträffande in natura-underhållet till och med kan inträffa, att väghållningsdistrikt, som uppvisa en hög siffra per vägfyrc, i verkligheten kunna ha mindre bördor för vägenderhåll än distrikt med mindre utdebitering. Utskottet syftar härvid förnämligast på det faktiska förhållandet, att inom vissa väghållningsdistrikt fastigheterna äro oskäligt lågt taxerade jämfördt med det verkliga värdet, då i andra distrikt åter fastigheterna äro upptaxerade till fulla värdet. Vidare finnas väghållningsdistrikt, inom hvilka nästan alla vägar äro indelade till allmänt underhåll, medan däremot inom andra distrikt endast de större s. k. stråkvägarna äro indelade i sådant underhåll, men enskilda vägar till flera mils längd underhållas utan något bidrag af staten. Att under sådana förhållanden staten skall lämna särskildt bidrag till alla de distrikt, som kunna uppvisa en hög utdebitering per vägfyrc, har utskottet funnit granska betänkligt.»

Nu vill jag fråga: hvar står det skrifvet, att det här gäller ett slags topphuggning af *utdebiteringen* per fyrc? Såväl i de sakkunniges förslag som i Kungl. Maj:ts proposition och i motionen talas det om *underhållskostnaderna* per vägfyrc. Utskottet har således utgått från alldeles *oriktiga och osanna premisser*. Det är icke fråga om *utdebitering* per vägfyrc, utan om *underhållskostnad* per vägfyrc, däri naturligtvis då inbegripet icke blott själfva utdebiteringen, utan äfven den uppskattade kostnaden för in-natura-underhållet såväl sommar- som vintertiden. Att under sådana förhållanden komma och påstå, att det är fråga om att staten skall lämna särskildt bidrag till de väghållningsdistrikt, som kunna uppvisa en hög utdebitering per vägfyrc, är ju alldeles galet. Jag är öfvertygad om, att därest utskottet verkligen tänkt sig före, denna motivering icke hade kommit till synes.

Af hvad jag nu anfört torde framgå, att den invändning, som utskottet gjort beträffande in-natura-underhållet, helt och hållet bortfaller, ty faktiskt ingår kostnaden därför i Kungl. Maj:ts beräkningar, ehuru utskottet icke velat eller kunnat se det.

Återstår då frågan om de låga taxeringsvärdena i Norrland. Det tyckes här i Riksdagen ha blifvit ett slags axioma, att taxeringsvärdena äro särskildt låga i Norrland. Ja, det kan ju hända, att på vissa håll så är fallet. Det påstås, att taxeringsvärdena väg-

hållningsdistrikten sinsemellan äro ojämbna, men jag vågar påstå, att samma förhållande gäller jämbväl beträffande socknarna och byarna, ja, t. o. m. gårdarna inom byalagen. Och detta icke blott i Norrland utan öfverallt i vårt land. Att i det här sammanhanget gifva sig in på en så vidlyftig sak som att fordra »rättvisa» fastighetstaxeringar är, med hänsyn till det omöjliga uti att någonsin åstadkomma så rättvis taxering, att icke *någon* anmärkning kan framställas, bra likt »de obotfärdigas förhinder». Jag vill såsom norrlänning protestera mot detta axiom, att vi i allmänhet skulle ha våra fastigheter så oskäligt lågt taxerade.

I förbigående vill jag påpeka, att väghållningsdistrikten i Norrland i allmänhet bestå af flera socknar, som nog veta att kontrollera hvarandra, så att den ena socknen icke får undervärdera sina fastigheter och på det sättet undslippa att lämna vederbörligt bidrag till vägkassan. Jag kan nämna ett exempel på huru det har gått till i det väghållningsdistrikt, där jag har mitt hemvist. I en af distriktets fyra socknar underlät man vid sista fastighetstaxeringen att i någon nämnvärd grad höja taxeringen. Detta förhållande uppmärksammades, och följden blef, att taxeringen blef öfverklagad, och pröfningsnämnden höjde socknens fastighetstaxering öfver hela linjen med 20 %.

På det sättet kunna missförhållandena regleras. Jag för min del är öfvertygad om, att ingen socken, som har höga taxeringsvärden, tillåter en annan socken i samma väghållningsdistrikt att hålla sig med låga värden.

Jag förmodar, att representanterna från mellersta och södra Sverige tro, att det skulle bli alldeles för mycket gjordt för Norrland, om detta anslag beviljades. Men jag försäkrar herrarna, att, äfven om min motion om 800,000 kr. anslag bifölles, skulle säkerligen Norrland i alla händelser vara betydligt mera betungadt för väghållningen än mellersta och södra Sverige. Jag vill slutligen framhålla, att det här talet om låga taxeringsvärden och ojämbheter i kostnaderna för in-natura-underhåll m. m. är att lägga stora stenar, för att icke säga stora berg i vägen för frågan om utjämbning af de kommunala skatterna. Det är att föra de stora frågorna ut på områden, där det ej finnes och aldrig kommer att finnas fast mark. Det är från den synpunkten farligt att slå in på bogen att fordra utredning af saker, som faktiskt äro alldeles omöjliga att utreda. Med hänsyn till att utskottets motivering grundar sig på felaktiga förutsättningar, tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag, men med ogillande af motiveringen.

Herr Linders: Herr talman, mina herrar! Man skulle nästan vara frestad att gifva det allmänna omdömet om de olika ståndpunkter, som intagits i denna fråga, att man rör sig på ganska osäker mark. Man kan icke med absolut visshet afgöra, huruvida

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

den ena meningen eller den andra skulle vara den bästa i praktiken. Det är till dels ganska osäkra teorier man rör sig med, men det är dessutom åtskilliga känsloskäl, som få spela in, då man tager ett afgörande i denna fråga. Jag vill icke säga, att det för mig är så öfvervägande känsloskäl, som varit bestämmande, ty skulle jag låta känsloskälerna tala, tror jag nog, att jag hellre skulle gå med på utskottets förslag än på reservanternas. Men man får väl ändå lof att väga dessa saker äfven med förståndsskäl, och då förefaller det mig, som om de starkaste skälerna ändå låge för bifall till den mening, som häfdas i den af Nils Persson och mig vid denna punkt afgifna reservation, där vi yrka på ett bifall i så måtto till Kungl. Maj:ts förslag, att ett anslag af 150,000 kronor skulle af Riksdagen beviljas för detta ändamål att utgå efter nu gällande grunder.

Den osäkra mark, som man här står på, de osäkra förhållandena, den brist på möjlighet att få ett fullt fast grepp på frågan, allt detta gör, att man, om man ser saken på sätt jag sett densamma, står mycket tvekande inför lämpligheten att använda den utväg för utjämning af vägbördan eller lindring af vägbördan, som afses med höjande af anslaget i enlighet med hvad Kungl. Maj:t äskar. Jag vill i förbigående påminna om, att det är en annan fråga, som räknar nära släktskap med denna, hvilken kommer till afgörande i denna riksdag. Det är frågan om lindring af tungan för hårdt betungade landskommuner, och den hvilat för närvarande i statsutskottet. De vägar, som här öppna sig för möjligheten att på ett mera effektivt sätt söka lindra de tunga bördorna för våra landskommuner, äro väl berättigade att gå, men inför utsikten att man kan växla in på fullkomligt galet spår måste man låta betänksamheten tala i en sådan fråga som denna. De skäl, som nu gjort, att utskottet kommit till det beslut, till hvilket det har kommit, återfinnas på sidan 103 i utskottets betänkande, där man bland annat påpekar, hvilket också reservanternas gjort, att ingen som helst utredning föreligger, hvaraf man kan finna orsakerna till den till synes ojämna bördan i vägunderhållet. Det förefaller mig vara den första grundsatsen för att man verkligen skall kunna taga ett effektivt steg i denna fråga, att utredning skall föreligga, hvarigenom man kan få ett fastare grepp på frågan.

Sedan förhåller det sig så, som den förre talaren anmärkte, att utskottet talar i sin motivering icke blott mot det beslut, hvar till utskottet kommit, utan i viss mån därutöfver. Man har anført, att inom vissa väghållningsdistrikt fastigheterna äro oskäligt lågt taxerade jämfördt med deras verkliga värden, men att andra fastigheter upptaxerats till sina fulla värden. Man kan icke förneka, att detta kommer att inverka på de betydande uttaxeringarna per vägfyrk. Vidare påpekar utskottet, att det finnes en del väghållningsdistrikt, inom hvilka nästan alla vägar blifvit indelade till allmänt väghållningsunderhåll, men att i andra endast

de större vägarna, stråkvägarna, indelats till allmänt vägunderhåll, samt att enskilda vägar till flera mils längd underhållas utan bi- drag af staten.

Därutöfver påpekar utskottet i sin motivering och understryker hvad som är framhållet i Kungl. Maj:ts proposition, att detta är en provisorisk åtgärd, och det är så ofta understruket, att man med detta afser en rent provisorisk åtgärd. Innebörden af detta ständiga tal om det provisoriska i denna åtgärd är ju, att man är mycket osäker på, om de principer, efter hvilka man använt detta anslag, äro riktiga. Ju mera man höjer detta anslag, desto oriktigare och mindre rättvist kommer det att verka, så länge man låter det utgå efter icke tillfredsställande grunder.

Herr Odelberg har i sin reservation vid denna punkt, hvilken reservation redan är af Första kammaren bifallen, endast anført som motiv för sitt yrkande på anslagets fastställande till 150,000 kronor, att han hänvisar till de skäl, som utskottet anført till höjande af anslaget till 400,000 kronor. Så osäker har man varit inom utskottet, där man dock har sökt bedöma denna sak så ingående och sakligt som möjligt, så osäker har man varit, säger jag, att vi finna vid denna punkt, att icke mindre än tio af sexton ledamöter i utskottet, som deltagit i beslutet, återfinnas såsom reservanter antingen i sak eller beträffande motiveringen. Ja, såvidt jag kunde bedöma ställningen i utskottet, var det efter beslutets fattande endast två af utskottets ledamöter, som voro fullt nöjda med utskottets beslut.

I den af herr Nils Persson och mig afgifna reservationen ha vi visat på de skäl, som utskottet anført, och vi ha ytterligare utökat dem med några andra skäl. Men dessa skäl ha kammarens ledamöter redan läst i reservationen, antager jag, och jag skall därför icke upprepa desamma. Det förefaller mig emellertid vara en något ensidig uppfattning att på detta sätt höja anslagsbeloppet för ifrågavarande ändamål, och denna ensidighet kommer kanske ännu starkare och ännu mera typiskt till synes i herr Molins i Dom-bäcksmark motivering till sin motion, där han på tal om möjligheten att första året kunna använda anslaget i sin helhet säger: »Möjligheten, att synnerligen betungade väghållningsdistrikt skulle af glömska eller okunnighet om anslagets förefintlighet uraktlåta att söka statsbidraget, torde lämpligast kunna undanröjas medelst i någon mån effektivare kungörande af anslagets förekomst än hvad hittills möjligen varit fallet». Så tillägger han: »Därest antagas kan, att anslaget trots framflyttning af tiden för ansöknin-gars ingifvande och trots effektivare kungörande likväl ej skulle komma att utgå till fullo, synes mig då lämpligare att något vidga på villkoren för anslagets åtnjutande t. ex.» o. s. v. Det förefaller mig, som om därigenom framginge, att anslaget måste till hvarje pris utgå, sedan det är beviljad. Därför säger jag, att denna en-

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

sidighet i uppfattningen af denna fråga har tagit sig ett så typiskt uttryck i denna motivering.

Det synes mig sålunda, att dessa skäl, som vi reser vanter an- fört i till utskottets betänkande reservationen, tala tillräck- ligt, och jag hänvisar till dem. Såsom vi anført i vår reservation, synes mig, som om de starkaste skälen talade för, att man icke skulle bevilja det stora belopp, som Kungl. Maj:t äskat. Det är en rent provisorisk åtgärd, och det torde vara lämpligast att vänta till dess utredningen af den kommunala skattereformen är klar, då man har möjlighet att på grundval af denna utredning intaga en mera säker ståndpunkt och kunna bedöma saken mera allsidigt än nu. Till dess bör man vänta med denna provisoriska åtgärd, som dock, säga hvad man vill, i viss mån föregriper de åtgärder, som vi vänta i en snar framtid skola företagas för att lätta bördan för landsbygden.

Jag finner mig sålunda, herr talman, befogad att med stöd af hvad jag nu anført och af hvad vi anført i vår reservation yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af herr Nils Persson och mig afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke låta inverka på mig af den starka kritik och det klander, som den förste ärade talaren och motionären anställde mot utskottets motivering. Det kommer ytterligare kritik mot denna motivering, det vet jag. Motionären började sitt anförande med att säga, att det var en ledsam historia denna utskottets motivering, då man ser på den. Det finner jag mycket naturligt från motionärens synpunkt, men det sämsta för motionären är, att denna motivering är sann, det kan icke hjälpas. Huru mycket klander motionären än framställer mot motiveringen, så är den riktig i alla fall. Det är ett faktum, att vi sakna en verklig grund för att utröna, hvilka omständigheter, som inverka på att det blir så olika kostnader per vägfyrek i de skilda väghållningsdistrikten. Det är ett faktum, att taxeringsvärdena i hög grad inverka på dessa siffror, och det är ett faktum, att en del väghållningsdistrikt fått ett stort antal vägar indelade till allmänna vägar, under det att i andra distrikt det finnes ett mycket stort antal vägar, som underhållas af enskilda. Huru mycket än motionären söker rida på ord och på de uttryck, som utskottet använder i sin motivering, så är detta ett faktum, som står kvar. Man kan icke komma ifrån, att båda dessa omständigheter i mycket hög grad inverka på utgifterna per vägfyrek.

Nu säger motionären, att det är oriktigt, att vi tala om utdebiteringen per vägfyrek. Kanhända är uttrycket icke så lämpligt, man skulle ju kunna kalla det för kostnad per vägfyrek, men jag ber då att få hänvisa motionären till hvad som står på sid. 427 i

den kungl. propositionen, då det är fråga om, efter hvilka grunder denna statshjälp nu skulle utgå. Där står nämligen:

»Man synes i detta afseende kunna uppställa väsentligen följande två fall:

1) *Det belopp, som, därest understöd icke lämnats, skolat uttaxeras på samtliga vägfyrkar, är större eller åtminstone lika stort som understödets belopp.»*

Här är fråga om hvad som skulle komma att uttaxeras per vägfyrk. Det är detta, som Kungl. Maj:t lägger till grund för beräkningen. Vidare fortsättes det:

»I detta fall bör understödet i sin helhet tillföras vägkassan. Därigenom vinnas nämligen omedelbart nedsättning i uttaxeringsbehovet och alltså äfven motsvarande minskning i vägs-katten, lika för alla vägfyrkar. Någon besvärlig utdelning af understödet till större eller mindre del behöfver då icke förekomma.

2) *Det belopp, som, därest understödet icke lämnats, skolat uttaxeras på samtliga vägfyrkar, är mindre än understödet.»*

Det är sålunda uttaxeringen per vägfyrk, som kommer att läggas till grund för denna utjämning, och sålunda har utskottet haft mycket fog för sitt uttalande här, och jag tycker, att motionären skulle vara ganska glad, då utskottet detta oaktadt, oaktadt den vanskliga grund, som nu finnes för denna utjämning, dock slutligen säger: »Då det emellertid icke kan förnekas att väghållningsdistrikt finnas, som äro så hårdt betungade, att statshjälp utöfver hvad nu för ändamålet tillgängliga medel medgifva är af behovet påkallad, har utskottet likväl ansett sig böra tillstyrka Kungl Maj:ts förslag» o. s. v. Utskottet har sålunda, oaktadt dessa vanskliga grunder, dock låtit beveka sig af den omständigheten, att det faktiskt finnes väghållningsdistrikt, som äro så i behof af hjälp, att man icke kan undgå att lämna dem bidrag, äfven om det skulle finnas vissa distrikt, som icke borde få sådant. Jag skulle vilja säga, att utskottet har för denna gång gått med på att låta solen skina öfver onda och goda. Men utskottet uttalar också, att detta skall vara ett provisorium, och jag vill betona önskvärdheten af, att den utredning, som nu pågår måtte snart slutföras och blifva sådan, att man får säkrare grunder, efter hvilka statsmedlen må utgå i detta afseende.

Nu säger motionären, att om utskottet tänkt på den sak, hvarom han talade i sitt anförande, så skulle utskottet icke kommit med denna uppfattning, och han polemiserade särskildt mot, att vi skulle sagt, att det var så låga taxeringsvärden i Norrland. Hvar står det skrifvet i detta utlåtande, att uttaxeringarna äro så låga i Norrland? Det tyder på, att motionären har litet ondt samvete, tycker jag. Men det är dock nog sant, att detta faktiskt är förhållandet, och jag kan icke underlåta att nämna, att då Kungl. Maj:t på hösten 1904 tillkallade så kallade sakkunniga för att då

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
våghållnings-
distrikt.
(Forts.)

taga hand om de ändringar, som Riksdagen i sin skrifvelse föreslagit rörande väglagen af den 23 oktober 1891, så funno vi, att det var en så oerhörd skillnad i uttaxeringarna per vägfyrek, att vi icke kunde frigöra oss från den tanken, att det måste finnas någon särskild orsak till denna stora ojämnhet, hvarför vi infordrade uppgifter från advokatfiskalsämbetet i Svea hofrätt på lagfarter för att få reda på köpeskillingen å fastighetsköp som afslutats i de distrikt, där denna uttaxering var så hög. Därefter infordrades taxeringslängderna från kammarrätten, och det visade sig då, att på särskilda ställen i Norrland uppgingo köpesummorna ända till 6 gånger och på ett ställe ända till 10 gånger taxeringsvärdet. Jag förmodar, att under sådana omständigheter motionären icke skall säga, att icke detta ovillkorligen måste inverka.

Nu säger motionären att vi genom hvad vi här skriva komma att lägga stenar i vägen för en kommunal skatteutjämning; härtill skulle utskottets motivering kunna leda. Ja, jag hoppas, att dessa stenar måtte blifva mycket stora, så stora, att vi icke måtte göra en skatteutjämning på så lösa grunder, som här föreslagits.

Det är, som sagdt, endast därför att jag vet, att det finnes distrikt, som ha så tunga bördor, att de måste ha hjälp, som jag kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Men det är riktigt, som redan anmärkts, att utskottets motivering är sådan, att den innebär, att alltsammans borde afslås, icke endast dessa 400,000 kronor utan också de 150,000 kronor, som utgått förut. Men då jag icke velat vara med om ett så hårdt förfarande mot dessa distrikt, har jag i yttersta nödfall ansett mig kunna gå med på Kungl. Maj:ts förslag, som är lika med utskottets förslag, och därför anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, men jag gör detta utan någon synnerlig entusiasm: Jag skulle vilja säga, att jag därtill är nödd och tvungen, för att bringa hjälp åt de distrikt i landet, som lida hårdt under de nuvarande förhållandena.

Herr Kronlund: Herr talman! De betänkligheter, som utskottets ärade ordförande uttalade, kan jag icke dela. Han stödde sina betänkligheter bland annat på det skälet, att taxeringsvärdena skulle vara så låga på en del håll. Det är då så godt att först som sist säga, att denna fråga speciellt rör Norrland. Den föreställning, som folk har, att taxeringsvärdena skulle vara speciellt låga i Norrland, är nog icke grundad på verkliga förhållandet. Det är nog sant, att det någon gång förekommit och förekommer, att skogsfastigheter icke blifvit, icke varit ordentligt uppskattade och kanske icke heller äro det. Men enligt den erfarenhet, jag har från Norrland, går det där en sträfvän litet hvarstans att göra dessa taxeringar särskildt för skogsfastigheter riktigt ordentliga och efter fastigheternas fulla värde, och jag kan icke medgifva, att de exempel, som herr Daniel Persson åberopade, hålla streck. Då

han sade, att det ådagalagts, att köpeskillingen ofta vore många gånger större än taxeringsvärdet, så vill jag fråga: Är herr Daniel Persson säker på, att dessa fastigheter icke under den tid, som förflutit från 1904 till nu, blifvit taxerade till sitt fulla värde? Det kan hända att det dröjer någon tid efter det att en taxering blifvit verkställd, innan den ändras, och för resten förekomma nog dessa taxeringar mera sporadiskt och äro icke af den betydelse, som herr Daniel Persson sökte göra gällande.

Den andra invändningen var, att det förekommer i somliga väghållningsdistrikt, att man intagit så många som möjligt af de allmänna vägar, som finnas, under det att i andra distrikt icke intagits mer än en del. Då får jag säga, att om så också skulle vara fallet, detta icke kan betyda, att alla de distrikt, där alla allmänna vägar äro intagna, skulle vara öfver höfvan betungade, och den omständigheten, att inom andra väghållningsdistrikt icke alla vägar äro intagna, bör icke inverka på deras rätt, som med fog kunna göra anspråk på lindring. Det kan endast föranleda, att de väghållningsdistrikt, där en del vägar icke blifvit intagna som allmänna vägar, skola begagna sig af den rättighet, som väglagen ger, att söka åstadkomma, att alla de vägar, som kunna intagas, verkligen också blifva intagna.

Nu säger herr Linders, att vi äro inne på oriktiga vägar. Ja, herr Linders är en praktig och duktig karl och en praktisk karl för resten; men jag undrar, om han inte i denna fråga skattar för mycket åt en smula formalism, då han fruktar för att, om vi slå in på denna väg, hela det kommunala skatteutjämningsarbetet skall komma på sned. Herr Linders besinnar icke, att om man verkligen går ut ifrån att här föreligger ett stort behof från en del betungade väghållningsdistrikt att få hjälp, så är det, om man resonerar på det sättet som han gör, detsamma som om man skulle säga till dessa väghållningsdistrikt: »Ni ha visserligen stort behof af hjälp, men Ni få vänta, Ni få lugna er, tills hela detta kommunala skatteutjämningsprojekt blifver färdigt». Och när blir det färdigt? Jo, kanske vi om 6 à 8 år kunna hafva denna fråga på Riksdagens bord. Jag vill då spörja herr Linders, om han är med om att låta dessa väghållningsdistrikt vänta denna tid på en hjälp, som verkligen är behjärtansvärd.

Medelunderhållskostnaden för alla rikets väghållningsdistrikt var år 1909 omkring 20 öre per vägfyck. Men då befinnes det, att nio distrikt hade en vägunderhållskostnad af öfver 60 öre, att 19 distrikt hade en vägunderhållskostnad af minst 50 öre, att 32 distrikt hade en vägunderhållskostnad af minst 40 öre och 69 distrikt en vägunderhållskostnad af minst 30 öre, allt per vägfyck, under det att 227 stycken vägunderhållningsdistrikt hade en vägbörda under 20 öre per vägfyck. Det är nu fråga om att hjälpa de synnerligen betungade vägunderhållningsdistrikten, hvaraf de

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

allra flesta äro i Norrland, som ju har en så oerhördt tung väg-
börda, så att de skulle få en liten lindring. Och hur stor lindring
skulle de få? Kungl. Maj:t har beräknat, att om de finge ett an-
slag på 800,000 kronor, skulle denna vägunderhållskostnad gå ned
till 30 öre per vägfyck, under det att, såsom jag nyss nämnde,
medelkostnaden för hela Sverige är 20 öre per vägfyck. Det kan
väl dock icke anses vara en orimlig begäran. Hur mycket har
exempelvis väghållningsdistriktens underhållskostnad nedbringats
genom de 150,000 kronorna? Jo, antalet väghållningsdistrikt med
öfver 60 öres vägunderhållskostnad per vägfyck har minskats från
9 till 6, antalet distrikt med minst 50 öres vägunderhållnings-
kostnad har minskats från 19 till 14, antalet distrikt med minst
40 öres vägunderhållskostnad har minskats från 32 till 27, och
antalet distrikt med minst 30 öres i vägunderhållskostnad har minskats
från 69 till 63. Man kan dock eke säga, att man med denna
hjälp på 150,000 kronor kommit mer än ett litet tuppfjät framåt.
Och hvarför skulle dessa andra lika betungade, ytterst betungade
väghållningsdistrikt fortfarande stå och stampa med denna börda?

Man kan ju invända, och det gör herr Linders i sitt resone-
mang också, att det är icke sagdt, att dessa väghållningsdistrikt,
som nu äro betungade med denna börda, äro i lika mån be-
tungade med alla andra bördor; det kan ju mycket väl hända,
att dessa väghållningsdistrikt, dessa kommuner äro mycket lind-
rigare betungade af skolor och andra utgiftsposter. Men hvad
Norrland angår, är det att märka, att de flesta, jag vågar nästan
säga alla de hårdast betungade vägunderhållningsdistrikten äro
på samma gång mycket hårdt betungade och belastade med ut-
gifter både för fattigvård och skolor. Vi hafva dock exempel på
att det finnes en hel del kommuner i Norrland, som äro så starkt
betungade med utgifter för kommunala ändamål, att de till och
med icke hafva råd att hålla tillräckligt med skolor; och ju längre
man låter dessa kommuner lida under trycket af denna börda,
desto starkare och desto fortare går den utvandringsström, som
dagligen kommer vårt friskaste och bästa och sundaste blod att
från Norrland strömma öfver Atlanten.

Det är på grund af dessa skäl, herr talman, som jag ber att få
yrka bifall till utskottets kläm, men med ogillande af dess motivering.

Med herr Kronlund förenade sig herrar *Torgén, Viklund* i
Oviken, Wiklund i *Brattfors, Wedin, Bäckström, Lundgren* i *Björna,*
Jonsson i *Gumboda, Wikström, Hellberg, Karlsson* i *Fjäl, Lundström*
i *Långnäs, Zelahn, Hedström* och *Sundström*.

Herr Lundell: Herr talman! Jag skall i denna fråga icke
behöfva säga mycket, då min åsikt är närmast öfverensstämmande
med den, som utskottets ordförande uttalat. Jag vill dock säga,

att jag icke hade förmodat, att herr Kronlund skulle upprepa alla de där siffertalen, då han väl inom utskottet borde hafva fått erfarenhet om och hört, hur litet valören af dem öfverensstämmer med verkligheten. Utskottet reagerade emot att de siffertalen skulle få läggas till grund för beviljandet af det understöd till lättande af väghållningsbördan, hvarom Kungl. Maj:t hade hemställt. Skulle det nu göras så, som motionären föreslagit, skulle ju inte 400,000 kronor räcka till, utan det skulle gå åt 800,000 kronor, och kanske litet mer ändå. Men utskottets allra flesta ledamöter, ja, jag kan säga allesammans, erkände nog, att det finnes tillfällen, då ett understöd torde vara behöfligt och berättigadt, och att de 150,000 kronorna nog hade fog för sig och behöfde utdelas, och kanske litet därtill. Det var min åsikt också; men hur skall man gå till väga med utdelningen, när de siffertal, efter hvilka man skulle rätta sig, äro så otillförlitliga, som utskottets ordförande har framhållit, och hafva den egenskapen, om jag så får säga, att de äro både osanna och oriktiga i fråga om fastighetstaxeringen och ojämnheter i väghållningsbesväret. Att dessa ojämnheter äro störst i Norrland, vill jag icke förneka; men jag ber att få påpeka, att sådana ojämnheter nog göra sig gällande äfven i södra Sverige.

Det andra skäl, som är anfördt till stöd för beviljandet af ett högre anslag, eller att så olika stor del af vägarna är indelad till allmänt underhåll, är nog också riktigt och inverkar i ganska hög grad på upptaxeringen. Men om man nu skulle gå till väga så, att man skulle dela in dessa vägar i alla distrikten, så vet jag icke, om *det* är väglagens mening, lika litet som jag kan säga, om alla vägar skola hafva understöd af staten; men i alla fall, man må nu hafva hvilken åsikt som helst i det hänseendet, så är detta icke gjort, och då kan man icke i fråga om det här understödet rätta sig efter den saken.

En ytterligare omständighet, som kan framkalla mycket ojämna siffror uti nu ifrågavarande hänseende, är den olika uppskattningen af in-natura-vägunderhållet och hvad detta är värdt i de olika distrikten. Jag har en erfarenhet i det hänseendet, som jag anser man äfven bör taga i betraktande, och den är, att i det ena distriktet kan lika vägunderhåll, samma svårighet, uppskattas till dubbelt större penningbelopp än i det andra distriktet. Jag har sett exempel härpå, som ha gällt mera än ett 20-tal öre pr vägfyrk. Jag har äfven erfarenhet om att samma prestation blifvit vid *en* uppskattning värderad 2 à 3 gånger så högt som vid en föregående uppskattning för åren förut, och det inom samma distrikt; och detta har icke varit beroende af någon sådan anledning som att vägunderhållet skulle blifvit svårare, utan det har berott på alldeles olika principer vid själva uppskattningen. Jag medger, att därigenom att samma person är ordförande i flera olika vägdistrikt,

Angående understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt.
(Forts.)

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

man har fått bättre förhållanden i det hänseendet; men mycket stora ojämnheter hafva uppstått och uppstå äfven nu vid dessa uppskattningar.

Alla dessa förhållanden göra, att man får vara mycket betänksam, då det gäller de här anslagen, och att man får hemställa, att Kungl. Maj:t vid utdelningen af dem försöker att göra sig så noga underrättad om de olika förhållandena i de olika väghållningsdistrikten, som möjligt är. Men jag medger också, att det understundom är förenadt med rent af oöfverstigligen svårigheter att komma till något rättvist och riktigt resultat beträffande hvad man skall göra.

I det hänseendet vill jag säga: att gå längre än Kungl. Maj:ts förslag nu går, det kan jag åtminstone under alla omständigheter icke anse vara berättigadt; och man kan nog också hafva vissa sympatier för reservanternas förslag. Jag vill dock icke göra något särskildt yrkande vare sig på utskottets eller reservanternas förslag; de kunna hafva goda skäl för sig båda två. Men ser jag på utskottets motivering, så medger jag gärna, att densamma talar mera för reservanternas förslag än för utskottets förslag. Jag tror emellertid, att för den här gången det kanske vore det klokaste att taga hvad utskottet föreslagit.

Herr Molin i Dombäcksmark: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i någon mån bemöta herrar Linders och Daniel Persson i Tällberg. Jag skulle icke ha ansett mig böra bemöta herr Linders, som trots mitt föregående påpekande af utskottets oriktiga motivering dock spelar på samma strängar, för såvidt han icke tillåtit sig angripa åtskilliga uttryck i min motion, om hvilken nu icke är fråga, eftersom jag icke yrkat bifall till densamma. Han ville påstå, att min motion var ensidig och att jag rent af ville tvinga väghållningsdistrikten att mottaga anslag. Mot detta vill jag protestera. Min motion afsåg endast, att väghållningsdistrikten skulle beredas tid och tillfälle att komma i åtnjutande af anslaget, och det är väl ändå en väsentlig skillnad, herr Linders.

Herr Daniel Persson säger, att den motivering, som utskottet här förebragt, är *sann*. Jag vill i lika starka ordalag påstå, att den är *falsk*, då den hvilat på oriktiga förutsättningar. Utaf motiveringen kan jag icke finna annat än att det verkligen gäller *utdebitering* per vägfyrek och icke *underhållskostnaden* per vägfyrek. Det hjälper ej, att hr Persson vill göra gällande, att här skett blott och bart ett ordombyte. Utskottet *menar* utdebitering per vägfyrek, i detta ords egentliga betydelse, eftersom utskottet först talar om, att det finnes vägdistrikt, som visserligen ha hög utdebitering per vägfyrek men mycket litet in-natura-underhåll, under det att andra väghållningsdistrikt finnas, som ha låg debitering men mycket stort in-natura-underhåll, hvarpå utskottet säger: »Att un-

der sådana förhållanden staten skall lämna särskildt bidrag till alla de distrikt, som kunna uppvisa en hög utdebitering per väg. fyrk, har utskottet funnit ganska betänkligt». Sammanställes detta med Kungl. Maj:ts förslag, där det säges, »att såsom underhållskostnad skall anses för indelad väg det af vederbörande särskilda nämnd sätta uppskattningsbelopp och för icke indelad väg samt bro och färja äfvensom för vinterväghållningen vägkassans verkliga utgifter för ändamålet, allt med afdrag af det ordinarie statsbidraget till vägunderhållet eller andra distriktet tillkommande bidrag eller särskilda inkomster» framgår ju med all önskvärd tydlighet, att utskottet utgått från alldeles oriktiga förutsättningar. Hur många gånger skall jag behöfva bevisa detta?

Att anslaget *inverkar* på utdebiteringen är ju gifvet. Det är detta Kungl. Maj:t påvisar på sidan 427. Men däraf följer icke att blotta utdebiteringen ligger till grund för anslagsäskandet.

Herr Daniel Persson framkommer så med sin gamla älsklings-tanke, att det skulle vara möjligt att (inom snar framtid kanhända) få alla icke indelade vägar, d. v. s. enskilda vägar, indelade till allmänt vägunderhåll, och finner detta synnerligen nödvändigt och rättvist. Vi ha haft den frågan till behandling en gång förut. Herr Daniel Persson fäktade då emot min motion om statsanslag för indelning och förbättring af enskilda vägar på landet, och framförde, att min motion var ägnad att föra vägrågan alldeles på sned, när enligt hans mening de enskilda vägarna i stället borde intagas i allmän vägdelening och indelas till allmänt underhåll. Denna tanke är jag naturligtvis med på, för såvidt ett förverkligande inom vår tid och inom detta århundrade skulle kunna åstadkommas. Det går mycket väl för sig att få enskilda vägar indelade till allmänt underhåll, blott de enskilda vägarna äro i sådant skick, att de kunna intagas i allmänt vägunderhåll. Men om vägarna icke äro i sådant skick, om de äro backiga och spår-riga och trummor och broar äro dåliga, finnes det ingen möjlighet att få in sådana vägar i allmänt vägunderhåll. Det gäller då att först iståndsätta dem, men därtill fordras i allmänhet alldeles för mycket penningar och uppoffringar för att något skall bli af. Den älsklings-tanke sålunda, som herr Daniel Persson kommit med, är realiter ogenomförbar, åtminstone under denna generation. Det måste ses till, att man finner andra utvägar för att åtminstone provisoriskt ordna denna angelägenhet, innan man når mitt och herr Perssons säkerligen gemensamma slutmål, nämligen att få alla enskilda vägar af den betydelse, att de tjäna som allmänna färdvägar, indelade till allmänt underhåll.

Herr Daniel Persson frågar, hvar det i utskottets betänkande står skrifvet, att det är oskäligt låg fastighetstaxering i Norrland. Ja, det står visserligen icke uttryckligen, att det är i *Norrland*, men då i den kungl. propositionen säges, att förevarande fråga i

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

väsentlig grad är en fråga för Norrland, alldenstund det i södra Sverige endast är *fyra* väghållningsdistrikt, som hittills kommit i åtnjutande af statsbidrag, under det att i Norrland 26 fått anslag, och då i det sammanhanget talas om låga fastighetstaxeringar, så må herr Daniel Persson förlåta mig, att jag som norrlänning tog åt mig anmärkningen.

Jag uppmärksammade herr Kronlunds fråga till herr Daniel Persson, om han kunde absolut säkert påstå, att icke numera de där fastigheterna, som han funnit vara så oskäligt lågt taxerade, numera efter senaste fastighetstaxering kommit upp till sitt fulla värde. Det skulle verkligen vara intressant att få den frågan besvarad. Fastighetstaxeringarna här i landet komma alltid att vara ojämna och komma att så bli i all evighet för resten. Det finnes ingen möjlighet att nå full rättvisa på detta område. Det kommer alltid att framställas klagomål. Den ene grannen är icke nöjd med den andre grannens taxering, och tvärt om.

Vidkommande de olika uppskattningar, som gjorts af de särskilda nämnderna, så kan det ju teoretiskt låta tänka sig, att en nämnd har uppskattat på det viset på ett ställe, på ett annat vis på ett annat ställe, så att uppskattningen af in-natura-underhållet blifvit ojämn. Jag tillåter mig fråga: Hur skola vi få en likformig uppskattning af in-natura-underhållet? Förutsättningen härför är gifvetvis, att vi skaffa oss en generalkommission, som far land och rike ikring och verkställer möjligast rättvisa uppskattning. Jag är öfvertygad om, att, äfven om vi få en sådan kommission, det likväl icke skulle åstadkommas full rättvisa.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag men med ogillande af motiveringen.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson: Herr vice talman! En af talarne, jag undrar om det icke var herr Linders, yttrade, att om man skulle låta känslan tala, så skulle äfven han vara med om utskottets förslag, men menade han, man måste ju äfven låta förståndet ta ut sin rätt. Jag håller före, mina herrar, att om man låter känslan och förståndet tillsammans tala, så skall man komma till det resultatet, att man tillstyrker utskottets förslag, i hvad dess kläm beträffar åtminstone.

Det har frågats, och det frågas kanske äfven här, hvarför man icke kunde vänta till dess den utredning är afslutad, som är igångsatt rörande den stora kommunalskattefrågan och de kommunala bördorna i deras helhet. Hvarför kan man icke vänta tills denna utredning blifvit färdig, så att man får se hela denna sak på en gång och får fullt säkra eller åtminstone säkrare grunder att bygga på vid utjämningsförsök, än hvad man nu har. Jag vill svara på den frågan nu, som jag svarat en gång förut, att när man verkligen börjar se in i denna fråga på allvar, såsom de sakkunnige

gjort, hvilka ha denna kommunala skattefrågan plus vägfrågan under sina ögon och sin utredning, ja då kommer man till det resultat, att här just i afseende å väghållningstungan föreligga sådana orimligheter, sådana ojämnheter som på intet annat håll förekomma, och man kan då icke gärna tiga stilla och låta det vara, som det är. Man måste göra försök åtminstone att genom partiella, låt vara provisoriska åtgärder söka få bort de värsta orättvisorna. Att man då mötes af den invändning, som här gjorts, att i många fall de med siffror påvisade ojämnheter kunna bero på ojämnheter i taxeringsvärdet och ojämnheter i uppskattningen är gifvet; men jag vill säga och bestämdt fasthålla att de ojämnheter, som af dessa skäl uppkomma, äro i alla fall långt mindre och kunna icke på något sätt eludera bort den verkligheten, att stora ojämnheter dessa förutan föreligga, och att någonting bör göras.

Om man därför har den upplåtning, som jag tror flertalet här i kammaren har, att man vid skattebördornas fördelning bör se till, att lika bördor falla på lika skuldror, d. v. s. på skuldror som ha lika stor bärkraft, så kan man sannerligen, såvidt jag förstår, icke gärna förkasta det föreliggande förslaget.

Jag har låtit göra upp och fått en del sifferutdrag af den senast tillgängliga statistiken rörande vägunderhållet för 1910, och man må säga hvad man vill om siffror, och man må kasta fram betänkligheter hur mycket man vill, om att det icke är riktigt att i allt bygga på siffror, jag frågar likväl: Hvart vill man hän, hvad skall man bygga på, om man icke skall taga hänsyn till den officiella statistik, som finnes? Jag ber herrarne om ursäkt, om siffrorna äfven denna gång, liksom de brukat göra, trötta något, men jag kan dock icke underlåta att taga fram några siffror som visa, hvilka skriande motsatser det finnes i den tunga, som vi kalla för väghållningstungan. Dessa siffror angifva underhållskostnaden per vägfyrek — med denna underhållskostnad afses då alla verkliga kostnader för vägunderhållet såsom broar, sommar- och vintervägar och sådant — sedan de åtgärder fått verka som redan äro vidtagna för utjämning, d. v. s. anslaget af de 150,000 kronor, som finnas för hjälp åt de mest betungade väghållningsdistrikten.

Jag ber då att få nämna att minimum af underhållskostnaden, beräknad efter de grunder, jag nyss angifvit, är 1,7 öre per vägfyrek; det högsta under samma år visar 82,2 öre. Detta är ju en kolossal skillnad. Dess båda skiljaktigheter finnas mellan ett väghållningsdistrikt i Stockholms län och ett väghållningsdistrikt i Norrbottens län. Nu har jag tagit de skarpaste motsatserna, men det finnes äfven häremellan oändligt många ojämnheter, och det finnes kolossala ojämnheter inom de respektive länen. Så t. ex. är maximum, d. v. s. högsta underhållskostnaden för något väghållningsdistrikt i Stockholms län 35,1 öre och det minsta 1,7 öre. Jag skall bara plocka ut ett och annat här. Jönköpings län maximum 45,1 öre

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

och minimum 5,9 öre, Kronobergs län maximum 24 öre och minimum 8,6 öre, Malmöhus län maximum 48,6 öre, minimum 6,6 öre. Det län, som föredet den största jämnheten i detta fall, är Gottand, där högsta talet är 27,7 öre och det lägsta 21,3 öre. Det är den största jämnhet, som förekommer i något län. Älfsborgs län t. ex. visar maximum 46,9 öre och minimum 10,3 öre. Det är sålunda en väsentlig skillnad mellan högre och lägre underhållskostnader. I Skaraborgs län är det ungefär lika: högst 40 öre och lägst 11 öre. Kommer jag så upp till Norrland, är ju förbållandet där ännu mera i ögonen fallande. Där är t. ex. i Västerbotten högst 45,5 öre per vägfyrc och lägst 6,5 öre. Men ännu värre ställer det sig i Norrbottens län, där, som jag förut nämnde, den högsta siffran är 82 och den lägsta 4,6.

Nu invänder man att dessa stora skiljaktigheter i många fall bero på två omständigheter. Den ena är den olika taxeringen på fastigheterna, och den andra är den olika uppskattningen af själfva väghunderhållet, naturaunderhållet, som man på det ena stället satt högre för lika svår eller lika lätt väg, än på det andra. Jag har redan förut medgifvit, att sådana fall kunna påvisas, då olikheter finnas, och de komma nog i någon mån att finnas, åtminstone hvad beträffar taxeringen af fastigheter. Men det må herrarna väl medge, att inte är det på långa håll nog för att förklara dessa ojämnheter, och lika litet är ojämnheten i taxeringen på långt när tillräcklig att förklara dessa generella ojämnheter.

Jag skall för att bevisa detta, be att få nämna några jämförande tal från hvarandra närliggande distrikt. Så t. ex. för att nämna, Uppsala län, så ha vi där Bälunge härad, som är belastadt med 55,4 öre per vägfyrc i underhållskostnad beräknad på samma sätt som förut nämnts, och Vaksala distrikt med 17,6 öre. Dessa distrikt ha nästan precis samma vägfyrktal, men det förstnämnda har jämnt dubbelt så långa vägar som det andra. Dessa distrikt ligga dock omedelbart intill hvarandra. Bälunge distrikt, som har så mycket högre underhållskostnad än det andra, har i själfva verket en lägre uppskattning på sina vägars naturaunderhåll än det andra distriktet har. Här kunna sålunda de ojämnna taxeringarna, icke läggas till grund för ojämnheten i bördan.

I Jönköpings län har Mo distrikt, oaktadt detta fått 14,000 kronor i extra statsbidrag af de 150,000 kronor, som finnas anslagna för detta ändamål, likväl en underhållssiffra af 45,1 öre, under det att granndistriktet, Vista härad, har blott 10,7. De båda distrikten ha också ungefär lika vägfyrktal, och äfven uppskattningen är ganska lika, men Mo distrikt har 6 gånger så långa vägar som Vista.

Om vi se på Blekinge län, så finna vi där, att Kyrkhults socken oaktadt ett extra statsbidrag på 8,000 kronor uppvisar siffran 33,6, men Jemshögs socken bara 15,5. Den förra har emellertid

endast $\frac{2}{3}$ af Jemshögs sockens vägfyrktal men 20 procent längre vägar än den andra socknen.

I Malmöhus län har Frosta härad, 32,2, medan Torna och Bara härad, belägna icke långt därifrån, hafva resp. 15,2 och 13,7. Om uppskattningen säges det, att det icke är någon afsevärd olikhet, utan att det beror hufvudsakligen därpå att Frosta, som har mindre vägfyrktal, dock har 80 procent större väglängd än det andra distriktet. — Ja, sådana ojämnheter förekomma i de allra flesta af länen.

Jag skall hoppa ända till Norrbottens län, där förhållandena äro så öfverraskande olika, och där det icke kan bero på taxeringarna, lika litet som på olika metoder att uppskatta vägar.

Där ha vi t. ex. Öfverkalix distrikt, som har en underhållskostnad af 67,5 öre, under det att Gällivare har blott 16,3. Hufvudorsaken till detta är den, att på hvarje vägkilometer komma i Öfverkalix distrikt 244 vägfyrk, under det att i Gällivare komma 1,644 sådana vägfyrk. Och i Juckasjärvi kommer man ända till 2,152 vägfyrk på en vägkilometer. Där måste det naturligtvis bli billigt, och det är också det billigaste distriktet. Där utgör kostnaden 4,6 öre.

Det är således uppenbart, att här föreligga mycket stora ojämnheter, som icke på något sätt kunna förklaras vare sig af ojämnheter i taxeringarna eller uppskattningarna. Då är frågan: skall man se på detta och låta det fortfara utan att åtminstone göra något försök att mildra och lätta bördan, där den är som svårast och mest tyngande? Med de grundsatser, som förut uttalats, särskildt inom vänstern och det frisinna partiet, har jag icke ansett det vara möjligt att göra ingenting, sedan man väl fått ögonen öppna för dessa förhållanden. Då man på detta håll uttalat sig för en sträfvan att så mycket som möjligt utjämna den kommunala beskattningen, så kan man icke, menar jag, vänta och göra ingenting, tills man får se det stora förslag, som jag hoppas skall komma inom en icke alltför långt aflägsen framtid. Härtill ber jag också få nämna, att detta icke är någon ny princip, utan endast en utvidgning af den princip, som man förut antagit, då man gaf detta anslag på 150,000 kronor. Då hade man ögonen öppna för frågans stora betydelse, då förstod man att ojämnheter skulle uppstå och att det behöfdes någon väg för att få bort de värsta olägenheterna. Nu visar det sig, att ätven sedan detta anslag på 150,000 kronor utgått under några år, har det icke i någon nämnvärd grad förmått undanrödja dessa olägenheter, ehuru det naturligtvis gjort godt i den ringa mån det kunnat verka.

Nu ber jag få öfverlämna pröfningen af dessa frågor åt kammaren själf. Jag kan icke se, att någonting föregripes af detta, eller att man behöfver frukta att på något sätt lägga hinder i vägen för hvad som väntas komma genom den stora utredningen.

Angående
 understöd till
 synnerligt
 betungade
 väghållnings-
 distrikt.
 (Forts.)

Herr Linders sade något om att han hyste fruktan för att man skulle växla in på ett spår, som måste väcka betänksamhet. Jag tror icke alls, att man växlar in på något annat spår än det, som leder till åtgärder för att partiellt afhjälpa stora missförhållanden, som för närvarande äga rum, och det måtte väl icke vara något spår som förskräcker.

Herr Lindhagen: Det är ju en mycket vansklig sak att komma med förslag, hvarigenom ojämnheter i den kommunala skattebördan skola kunna aflägsnas. Det är sannerligen en oerhördt svår fråga, och man kan vid försöket till dess lösning begå många och stora missgrepp, men det finnes ju dock vissa fristående delar, som låta särskilja sig från det stora problemet i dess helhet.

Den nu föreliggande frågan utgör just en sådan del. Behovvet att få en rättvis fördelning af kostnaderna för vägunderhållet har ju också redan år 1909 föranlett ett särskildt beslut af Riksdagen, och det nu framkomna förslaget är endast en utvidgning af 1909 års förslag.

Nu har utskottet och äfven reservanterna, herrar Persson och Linders, framhållit, att ingen som helst utredning föreligger, hvarigenom man kan utfinna och bedöma orsakerna till den till synes ojämna bördan, som vägunderhållet utgör. Men det är väl bra mycket sagdt. Ty Norrlandskommittén ägnade just åt denna sak ett särskildt kapitel, där den har en mängd siffror, och där dessa orsaker äro utredda. Och det var den kommitténs initiativ, som gjorde, att man år 1909 beviljade det anslag, hvilket nu anses böra höjas. Det finnes verkligen en utredning, och för öfrigt kan man ju här säga, att känd sak är så god som vittnad. Dessa missförhållanden ha sin naturliga förklaringsgrund däri, att det i Norrland råder så stora afstånd, att befolkningen därstädes är så gles och att bebyggandet där är en yngre företeelse. Detta gör, att nybyggnad af vägar och deras underhåll måste tynga befolkningen mycket mera än i sydligare trakter. Norrlandskommittén utvecklade just detta. Den framhöll ock som bevis härpå, att under viss period omfattade väganläggningarna i de 6 nordligaste länen större väglängd än i södra och mellersta Sverige trots den kolossalt olika folkmängdssiffran. Kommittén framhöll vidare, att man på många håll fick färdas ända till 5 à 10 mil för att fullgöra underhållet in natura, och då man ofta icke kan komma fram till vägstyckena genom skogarna, så måste man leja folk på dessa afstånd för att fullgöra underhållet. Dessutom påpekade kommittén, att de norrländska älfvarna genom sin stora bredd förorsakade, att man måste bygga mycket stora broar eller anordna vidlyftiga färjförbindelser i större utsträckning än som förekommer i södra och mellersta Sverige. På grund af bristen på järnvägar måste äfven vägarna däruppe användas mycket mera i forkörning, hvarigenom

de blifva dyrare att underhålla. Äfven andra skäl anföras af kommittén, hvars betänkande därjämte innehåller belysande siffror. Det ligger ju i sakens natur, att förhållandena där uppe mångestades äro mycket olikartade med dem söderut. Den, som varit däruppe något och studerat dessa saker, han blir verkligen gripen af de oerhörda bördor, som där på en mängd orter läggas på småbönderna. Om herrar skåningar hade en aning därom, skulle de bestämdt göra uppror mot den lagliga regeringen här i landet, men där uppe får man tiga och lida, ehuru jag försäkrar herrarna, att man verkligen blir förbluffad öfver, att man ens *kan* lägga på en befolkning något så oerhörd tungt, som väghörden är däruppe i många fall. Det är sådana exceptionella förhållanden, att de icke lära kunna afhjälpas genom ett fast grepp, som det heter, på den kommunala beskattningsreformen, utan här ha vi att göra med en sak, som talar för sig själf, och som fordrar sitt eget botemedel. Jag måste instänma med herr jordbruksministern i att den, som känner till dessa förhållanden, kan ej annat än på det lifligaste önska extra åtgärder för att afhjälpa en så stor orättvisa, och den, som sätter sig emot detta förslag eller sätter i fråga någon slags medling, kommer med stenar i stället för bröd. Det finns icke möjlighet att vara med om någon medling. Nu är jag för min del öfvertygad om, att det behöfs nog 800,000 kronor också, men det går nog icke att få det, och därför återstår endast, såsom saken nu ligger, att yrka bifall till utskottets hemställan, hvilket jag också ber att få göra, men med ogillande af motiveringen.

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Herr Odqvist: Vi ha fått denna fråga från utskottet i ett tilltrassladt skick, men så mycket är då säkert, att icke har den blifvit redigare genom den debatt, som här blifvit förd. Ehuru jag för min del gillar den motivering, som jordbruksministern framfört i den kungl. propositionen, kan jag ändå icke vara med om utskottets förslag. Jag anser nämligen, att en utredning ovillkorligen bör företagas i ett sådant förslag som detta, i synnerhet då det gäller så stort belopp.

Då det blir frågan om att utdela ett sådant belopp, så att man har största möjliga trygghet för att detta sker rättvist, torde man enligt min mening möta de största svårigheterna vid uppskattningen. Har man reda på huru denna uppskattning i allmänhet går till och har gått till ute i landet, så vet man också, att det finnes ganska stora skiljaktigheter äfven i vägdistrikt, som ligga intill hvarandra. Det kan t. o. m. skilja på 75 à 100 procent på uppskattningsbeloppet. Hur skall då en fördelning kunna blifva rättvis? Det är alldeles omöjligt enligt mitt förmenande. Nu torde vi icke behöfva vänta så länge på, att en utredning skall komma till stånd, ty de sakkunnige, som tillkallats för att utreda frågan om den stora kommunala skatteutjämningen, hafva från väg-

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

styrelserna landet rundt infordrat statistik öfver de förhållanden, som finnas inom hvarje väghållningsdistrikt, och den statistiken omfattar icke endast de kontanta behållningar, som möjligen kunna finnas, utan äfven alla utgifter och i öfrigt allt, som beröres af frågan. I slutet af nästlidet år ingick från de olika väghållningsdistrikten en sådan statistik, så att nu finnes det materiel för kommittén, då det gäller att bedöma denna fråga. Nu har här ställts i utsikt, att det nu utgående anslaget på 150,000 kronor skulle höjas. Man har föreslagit, att det skulle bli 400,000 kronor, och en motionär har t. o. m. föreslagit en höjning till 800,000 kronor. Det kan dock icke vara riktigt, att man kommer med sådana partiella skattelindringar. Är det icke bättre att vänta, tills man kan få ett sundt och godt förslag på en gång? Då är jag för min del icke emot att de norrländska länen, där skattebördorna äro värst, blifva i främsta rummet tillgodosedda, ty hvad södra och mellersta Sverige beträffar, tror jag icke, att det är så svårt som i Norrland.

På grund af hvad jag anfört ber jag att få yrka bifall till de framställda reservationerna, de äro visserligen två, den ena afgifven af herr Odelberg och mig och den andra af herrar Persson i Malmö och Linders, men de äro bägge lika till sitt innehåll.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Ja, för min del har jag icke något emot att man, om man kan afhjälpa några olägenheter, gör detta äfven på partiell väg, men hvad jag önskar är, att det måtte ske så rättvist som möjligt. Full rättvisa kan ju icke bli frågan om, men jag vill, att rättvisa skall skipas så långt som möjligt är. Nu vill jag fråga: har det hittills skett så rättvist som möjligt? I formen har det kanske varit så, men icke i sak. Man har haft ett anslag, afsedt att minska skattebördorna för de hårdast beskattade, men det har vissa år varit anlitadt i ringa utsträckning, beroende därpå, att man i de olika distrikten icke haft kännedom om anslaget, hvarigenom ansökningar icke kommit in, och de som fått anslag ha måhända icke varit de mest behöfvande. Det skulle med anledning af de siffror, som herr jordbruksministern nämnde, vara intressant att få veta, särskildt beträffande detta norrländska distrikt, som hade 82 öre per vägfyrk, om det haft någon delaktighet i detta anslag, eller om det tilläfvantys icke begärt något bidrag. Nu är det meningen, att anslaget skulle höjas till 400,000 kronor för att än mer bringa ned skattebördan. Jag har ingenting emot det, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på ett yttrande i statsrådsprotokollet, där det står, att de sakkunnige kommit till det resultatet, att det i och för utjämnningen skulle erfordras 736,000 kronor, hvarför de föreslagit ett anslag på åtminstone 500,000 kronor. Nu har herr statsrådet med anledning däraf yttrat följande: »I betraktande af att måhända ny kungörelse i ämnet ej hinner under innevarande år

utfärdas ens före den tid, då ansökningar enligt nu gällande föreskrifter skola vara ingifna, och att alltså den nu afsedda höjningen af anslagsbeloppet samt de ifrågasatta förändrade reglerna för anslags användande ej kunna förutsättas vara, åtminstone i vidsträcktare omfattning, dessförinnan kända, torde det kunna antagas, att ansökningar icke skola under detta år inkomma i samma utsträckning, som lärer få beräknas under följande år. På grund häraf synes ett anslagsbelopp af 400,000 kronor kunna få anses tillfyllest för år 1913». Nu vill jag fråga: om vi icke bevilja hela det belopp, som skulle fordras för att åstadkomma den afsedda utjämningen, utan bevilja blott 400,000 kronor samt sålunda en del distrikt måste bli utan — hvilka är det då, som skola bli utan? Skall det vara så, att bidraget utbetalas efter ansökan, så att de, som hålla sig framme, äfven om de icke ha så stort behof, bli hjälpta, men måhända detta distrikt, som hade 82 öre i vägskatt, och flera andra mycket betungade distrikt kanske icke komma in i rätt tid med sina ansökningar och således icke få del af detta bidrag? I så fall anser jag, att det icke är mycket vunnit med anslaget.

Det är visserligen sant, att i allmänhet den regeln gäller, att den, som icke begär något, icke heller får någonting, men här föreligger ett sådant förhållande, att Riksdagen, när den vill åstadkomma utjämning, säkerligen också på samma gång vill att denna utjämning skall blifva så rättvis som möjligt. När då statistik finnes tillgänglig, som visar, att det finnes ett vägdistrikt med 82 öres skatt och andra med 70 öres o. s. v., bör, synes det mig, saken ordnas så, att man icke ger bidrag till distrikt, som ha 40 öre skatt, men underlåter att gifva dem, som ha dessa högre belopp, därför att de icke söka. Vet man genom statistiken, huru siffrorna gestalta sig, så vore det önskvärdt, att man kunde finna en utväg, så att icke dessa hårdast betungade på grund af glömska eller däraf att deras ansökningar icke hinna fram i tid blefve utan bidrag, utan ställde det så, att man med ledning af statistiken läte de hårdast betungade i främsta rummet komma i åtnjutande af bidragen. Jag är emellertid rädd att det kommer att gå nu såsom många gånger förut, att de mest aflägsna norrländska distrikten få sitta emellan, medan andra, som icke äro i så stort behof af understöd, komma att få bidrag.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Hamilton: Jag ber först att få rätta ett misstag, som begicks af en ärad talare på skånebänken. Han framhöll, att inom utskottet reservanternas antal uppgick till nio, men glömde framhålla att af dessa reservanter endast fem voro emot det kungliga förslaget. Reservanternas sammansättning är emellertid egendomlig, ty de utgöras af den yttersta högerns män från Första kam-

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

maren och herrar socialdemokrater från Andra kammaren. Jag förmodar, att förbundet icke kan vara något särdeles äkta förbund, men möjligtvis kan det i dag blifva ett starkt förbund.

Äfven jag har haft mina principiella betänkligheter mot det kungliga förslaget. De af herrarna, som suttit i Riksdagen någon längre tid, känna ju väl, att jag här velat gå på en helt annan linje, nämligen öka statsbidraget för att småningom aflyfta vägbördan och lägga den hufvudsakligen på staten, hvilket jag anser vara det riktigaste. Inför den verkliga nöd och inför sådana orättvisor som här föreligga, måste man emellertid jämka på sina principer, i synnerhet som det här gäller en provisorisk åtgärd. Det torde vara en stor orättvisa att t. ex. en yrkesidkare i någon af Norrlands kommuner skall erlägga en afsevärdt hög vägskatt, men däremot millionären i Stockholm icke betala någon alls. Jag har roat mig med att göra en liten uträkning. Jag har lagt till grund för denna uträkning en af Stockholms stads förmögnare män, hvilken inkomst uppgår till ungefär en half million årligen. Skulle denne man erlägga vägskatt efter samma grund som gäller i åtskilliga norrländska kommuner, så komme denna skatt att gå till tio gånger bevillningen eller 50,000 kronor, och om skatten skulle utgöras in natura i t. ex. Jämtland, finge han underhålla en sjundedel af nämnda läns vägar eller 300 kilometer, en vägsträcka, lika lång som afståndet härifrån och halfvägs till Skåne. Jag frågar Er, mina herrar: om jag skulle yrka någonting i dylik riktning, skulle Ni icke då anse mig färdig att föras till Konradsberg? Och likväl finnas sådana oegentliga förhållanden. Jag har dragit fram detta talande exempel, därför att det är så få, som verkligen vilja sätta sig in i frågan.

Nu säger man, att man klarar naturaunderhållet så lätt där uppe. Jag erinrar mig, att då jag var i Vännäs jag påträffade en landtman som lagade sin väg. Det var ju helt naturligt, att jag, som särskildt intresserar mig för vägfrågor, inlät mig i samspråk med honom. »Ja», sade han på en fråga af mig, »jag bor sex mil härifrån, jag har ingen väg till mitt hemman, utan har *ridit hit* och lånat vagn och spade för att laga denna väg». För honom åtminstone var naturaunderhållet icke så lätt, och jag tror, att han gärna skulle göra såsom de flesta statens torpare, förvandla sin börda från naturaunderhåll till kontanter.

Kungl. Maj:t föreslår ju, att statsanslaget skall komma allenaast dem till del, som ha en vägbörda af 30 öre pr fyrk, hvilket motsvarar fem kronor pr bevillningskrona. När vägskatten ensam, således blott en del af skatten, uppgår till fem kronor pr bevillningskrona, d. v. s. lika mycket som kommunalskatten i många af våra städer, så bör man icke hysa några som helst betänkligheter mot åtgärder, som äro ägnade att lindra denna skattebörda.

Hvad utskottets motivering beträffar, så förefaller det mig, att den icke står i full öfverensstämmelse med klämman, och jag har därför reserverat mig mot densamma. Jag skall emellertid icke bry mig om motiveringen, om blott klämman blir antagen, och jag ber, herr talman, att till denna få yrka bifall.

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag skall blott be att med ett par ord besvara hvad herr Zetterstrand yttrade och som ju delvis var direkt adresserat till mig.

Han sade, att det var många år, som detta anslag icke blifvit förbrukadt. Det känner jag icke. Jag vet blott, att under det första året, då det fanns tillgängligt, ett obetydligt öfverskott uppstod. För de tre sista åren har jag uppgifter framför mig, och de visa, att hvart enda öre gått åt. De visa också, att många af dessa hårdt betungade distrikt i Norrland fått bidrag: Öfvertorneå, Hietaniemi, Öfver-Luleå, Råneå, Öfver-Kalix o. s. v. samt en lång rad i Västerbotten. Saken har ju varit lagd och är fortfarande lagd så, att bidragen skola sökas hos Kungl. Maj:t, och om då ett vägdistrikt underlåtit att ingifva ansökan, så är det alldeles naturligt, att de icke kunnat få något bidrag. Det är naturligtvis ganska svårt att göra något åt saken, om styrelsen i ett distrikt är så försumlig, att den icke i rätt tid lämnar in ansökan. Hvad man kan göra är åtminstone att ombesörja att hvarenda vägstyrelse får kännedom om hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutar. Underlåta de i alla fall att göra något, så tycker jag knappast att någon hjälp kan eller bör komma dem till del. Så mycket tror jag mig kunna lofva, att hvarje vägstyrelse skall få kännedom om hvad Riksdagen och Kungl. Maj:t i detta fall beslutat.

Hvad sedan beträffar det distrikt, som jag särskildt omnämnde, Öfver-Kalix distrikt, så har detta fått bidrag. Hade det icke det fått, skulle det varit uppe i en vägskatt af 97,6 öre. Däremot är det möjligt, att det distrikt, som här figurerar med siffran 82,2, icke fått del af anslaget — åtminstone förekommer det icke på den förteckning jag har — men i sådant fall beror detta helt enkelt därpå, att det icke kommit in med någon ansökning. Det distrikt, som legat allra högst, har däremot som sagdt fått bidrag.

Herr Persson i Malmö: Jag skall medgifva, att det är en mycket vanskligh sak att yttra sig i denna fråga, som man icke är så alldeles hemma i, hvilket jag för min del erkänner, att jag icke är, då jag som bekant bor i en stad och icke har praktisk erfarenhet af, huru denna börda trycker eller utgår. Men jag har försökt bilda mig en mening i frågan, och efter det försöket — i hvad mån jag lyckats, är det svårt att själf yttra sig om — har jag fattat en position och tänker därför nämna några af de skäl, som för mig

Angående varit afgörande, då jag ansett mig böra vara med om en reservation. understöd till

synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

Här har sagts, att man skall försöka lägga lika bördor på lika skuldror. Det är ju en alldeles riktig sats, och jag skall icke säga något emot den, men jag vågar bestämt tvifla på, att vi här lägga lika bördor på lika skuldror, och att vi lasta af svaga skuldror och lägga på starkare, hvad som rätteligen där bör läggas. Kunde man åstadkomma en någorlunda rättvis utjämning af väghållningsbördorna, skulle jag för min del gärna vara med därom, ty jag anser, att de trycka synnerligen hårdt och synnerligen ojämnt, men det är alldeles säkert enligt min förvissning, att vi icke kunna få det ens någorlunda rättvist, äfven om man bifaller det förslag, som är framställt, och som går ut på 800,000 kronor — jag menar det förslag, som är framställt i motionen.

Af jordbruksutskottets ordförande ha nämnts några exempel på taxeringsvärdena och deras förhållande till saluvärdena. Det har visserligen gjorts den invändningen, att det är flera år sedan, och att det varit ny fastighetstaxering sedan dess, men för min del vågar jag hålla före, att detta icke här betyder så mycket, och att vi först i år ha någon anledning att vänta en större metod och likformighet i fråga om fastighetstaxeringen. Då man varit med något och iakttagit hur rädd man varit för att få allmänna intressen företrädna i taxeringsnämnderna, hur ogärna man velat vara med om, att staten skulle kunna få någon kontroll på taxeringsförfarandet, då tror jag att man har skäl för det antagandet, som kan styrkas med bevis, att taxeringen är synnerligen ojämn. Och är detta förhållandet, så verkar ju denna utjämning icke så, som den borde verka. Det är därför som vi ansett, vi reserveranter, att vi nu böra afslå förslaget om ökad statsbidrag för utjämnandet af vägunderhållsbesväret för att på det sättet få alla krafter att samverka och göra en rationell och genomgripande förändring i nu bestående förhållanden.

Det förefaller mig åtminstone, som om sannolikheten att nå det målet minskas i större grad, om man ökar det statsanslag, som nu utgår efter irrationell grund.

Hur naturaunderhållet värderas, är nog ett kapitel för sig, som jag icke vågar gå in på, dels med hänsyn till tiden och dels kanske äfven därför, att jag ej känner af erfarenhet, hur det verkar. Men jag har senast i kväll af ledamöter i kammaren hört talas om exempel på, att det lämnar — för att använda ett mildt uttryck — mycket öfrigt att önska.

Vidare har det sagts, att detta skulle vara ett provisorium, så att man därför icke borde motsätta sig det. Men — jag betonar det ännu en gång — jag är rädd för, att detta sätt att provisoriskt hjälpa stjalper den stora frågan, som vi alla borde vara intresserade för att få löst snart och tillfredsställande.

Och när man så vill göra denna sak till en norrlandsfråga, så är det sant i betydande mån, men det är skillnad äfven där, så att vi få enligt min mening icke bättre förhållanden, så länge vi ha de små väghållningsdistrikten och den nuvarande väghållningslagen. Ett exempel beröres i Kungl. Maj:ts proposition, som jag icke kan underlåta att erinra om. Det säges där i fråga om utredningen från de sakkunniga: »Som ett synnerligen belysande exempel härpå ville de sakkunniga åberopa förhållandet med Korpilombolo—Tärendö distrikt, där år 1909 ingen vägskatt utgått å naturafyrk, men vägskatten per annan fyrk varit 109 öre. På grund af att icke hela det från öfriga fyrk inflytande beloppet på långt när åtgått till väggkassans utgifter, hade ett öfverskott bildats, som vid årets slut uppgått till 8,581 kronor. Gällande bestämmelser hade alltså föranledt, att i detta fattiga distrikt uttaxerats en så oerbördt hög vägskatt endast för att bilda en fond, motsvarande 33,3 öre per vägfyrk.» Citatet skall jag icke fortsätta med. Konklusionen gör sig själf. Detta vittnar om, att, äfven om vi bifalla hvad Kungl. Maj:t äskat och således gå denna väg, få vi ändå icke rättvisan fram, och det är det jag anser nödvändigare än hjälp. Då först blir det verklig hjälp.

Beträffande beloppet har detta i år satts till 400,000 kronor, men det blir ju nära 800,000 kronor, om anslaget skulle tillämpas så, som det verkligen är afsedt. Och det förefaller mig icke lämpligt att göra denna ändring nu i år, men endast låta dem komma i åtnjutande af denna lättnad i bördorna, som ha förstånd nog eller på något sätt få påstötning om att hos Kungl. Maj:t i vederbörlig tid anhålla om sådant bidrag. En föregående talare, herr Zetterstrand, har yttrat sig om denna sak.

Jag hade annars tänkt gå närmare in på densamma, men vill nu endast ytterligare understryka den omständigheten, att denna lättnad däri genom icke heller verkar så, som den borde och behöfde verka.

Dessa äro i korthet, utöfvar hvad förut anförts, de skäl, som för mig synts talande för den ståndpunkt, jag intager. Jag har icke heller under denna öfverläggning kunnat bli öfvertygad om motsatsen och hemställer om bifall till reservationen.

Herr Lindhagen: Den siste talaren har fullkomligt rätt i, att detta anslag bör i hvarje händelse användas rättvist och först komma dem till godo, som det är afsedt att bispringa, och det var den synpunkten, som herr Zetterstrand särskildt lade betoning på. Jag skall be att för min del också få understryka, att regeringen bör lägga sig vinn om att icke vänta på, att företagsamt folk kommer och begär anslag utan snarare uppsöka dem, som behöfva anslag.

Grefve Hamilton, som lät den parollen gå ut öfver kammaren,

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

att det var socialdemokraterna och högern, som voro emot förslaget — han tillade: »inom utskottet», men ville nog gärna äfven inlägga en allmännare betydelse däri — har sig nog bekant, att ett distrikt i Skåne fått upprepade gånger del af anslaget, och det kan ifrågasättas, om icke detta är ett missbruk af anslaget, och om icke hans kärlek till anslaget äfven till viss del har sin grund i detta förhållande.

Emellertid tror jag visst icke att bland de ledamöter i kammaren, som befinna sig längst bort från Norrland, saknas personer, som behjarta denna sak, och jag är öfvertygad om, att det finnes socialdemokrater liksom äfven högermän och liberaler, som, oberoende af partiställning, äro med och vilja främja ett så beskaffadt anslag. Det är visst icke jag ensam i socialdemokratiska gruppen, utan säkert många flera, som veta att det behöfves understöd.

I detta anförande instämde herrar *Hage, Liljedahl, Widlund, Winberg, Sävström, Lindley, Berglund, Svensson* i Skönsberg och *Edbom*.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag missunnar för visso ingen att få högre bidrag från staten till vägunderhållet, där sådant öfverensstämmer med rättvisa och billighet, men med den uppskattningsmetod, som råder, befarar jag med visshet, att många skulle få bidrag af detta anslag, som icke borde ha det, och andra, som borde ha, bli utan. Vi ha icke ens inom länen någon enighet i uppskattningsförhållandena beträffande vägunderhållet. Jag vill som ett exempel från det län jag tillhör nämna, att ett distrikt, som har 115 kilometer väg och däraf 4 mil stor landsväg, resten bygdeväg, är uppskattadt till 9,768 kronor, ett distrikt där bredvid, som har uteslutande bygdeväg på 111 kilometer, till 14,143 kronor, och sedan ett annat längre upp med uteslutande bygdeväg till samma sträcka till 15,000 kronor. Olika förhållanden råda sålunda öfver hela Sverige, och förrän rättelse i detta afseende kommer till stånd, blir det ingen rättvis fördelning af anslaget.

Ensamt denna omständighet nödgar mig att instämma med reservanterna.

Herr Linders: Herr talman, mina herrar! Jag har endast begärt ordet i anledning af ett uttryck, som herr Lindhagen fällde i sitt första anförande. Han förklarade nämligen i slutet däraf, att den, som icke ville rösta för utskottets förslag, skulle räcka folket stenar i stället för bröd. Jag vet icke annat, än att detta är ett omtuggande af samma tema, som herr Lindhagen berört vid ett par andra tillfällen gent emot samma personer. Jag vet icke annat, än att detta är ett utslag af hans gränslösa förakt för andra meningar än hans egna. I början af själfva debatten anförde jag, att vi röra oss på ganska osäker mark i denna fråga, men detta

gäller lika mycket dem, som äro anhängare af utskottets förslag som oss reservanter. Och jag vågar påstå, att äfven vi ha sökt röra oss med fakta och angifvit skäl för vår ståndpunkt, så att man icke kan vara berättigad att utan vidare utkasta sådana beskyllningar mot oss. Jag vill protestera mot detta herr Lindhagens uttryck. Man har dock anspråk äfven på en så genialisk man som herr Lindhagen, att han icke ständigt och jämt skall pådyfla motståndare bristande insikter och dåliga bevekelsegrunder.

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Wallin* och *Christiernson*.

Herr Carlsson i Frosterud: Jag ämnar icke inlåta mig i någon saklig debatt uti det föreliggande ärendet, utan jag skall endast yttra ett par ord med auledning af att debatten vid vissa tillfällen synes hafva fått en sådan läggning, som om denna fråga vore enbart en norrlandsfråga, och det är däremot, som jag vill påpeka, att detta icke lärer vara riktigt. Det är onekligen förhållandet, att af det föreslagna bidraget ett afsevärdt belopp skall komma på Norrlands del, men den statistik, som finnes i detta afseende, kanske hos jordbruksministern på hans pulpet, visar tydligt, att de olika länen snart sagdt öfver hela landet skola komma i åtnjutande af detta anslag. Således bör man icke med afseende på detsamma i likhet med många saker, som speciellt beröra endast Norrland, anse detta såsom en specifik norrlandsfråga, och man bör icke, som söderlänningarna synas göra, på sådan grund ställa sig särskildt reserverad gentemot densamma. Det var detta, som jag ville särskildt framhålla.

Å andra sidan måste emellertid enhvar beklaga, att då man nu skall gå att söka bringa hjälp uti de oefterrättliga förhållanden, som här gälla, man då skall ha så bristfälliga grunder att utgå ifrån, att man icke med god vilja kan skipa full rättvisa, då man skall utjämna bördorna, utan måste skapa ett provisorium, som det är mycket lätt att ur många synpunkter kritisera. Detta är ett faktum, som ingen kan förneka, men jag anser dock, att den humanitära synpunkt, som i dessa klandervärda förhållanden måste göra sig gällande med afseende på väghållningstungan, är så afsevärd, att man icke kan bortse från densamma och hänga sig utslutande fast vid bristfälligheterna i själfva grunderna för dessa bidrag. Jag för min del anser, att man under förhoppning, att detta provisorium skall blifva af den allra kortaste varaktighet, dock nu måste tillgripa detta provisorium, på det att man icke nästan bokstafligen skall få tillämpa det gamla ordspråket, att medan gräset gror — jag menar, att medan den utredning, som pågår, slutföres — kon hinner dö. Det är för att förekomma detta, som jag vill tillkännagifva, att jag kommer att afgifva min röst för utskottets förslag, och denna upplysning kan jag äfven lämna

Angående
understöd till
synnerligt
betungade
väghållnings-
distrikt.
(Forts.)

till bemötande af herr Hamiltons uttalande, då han finner lämpligt att fastslå denna sak såsom varande en partifråga på så sätt, att det här skulle vara de två ytterlighetsgrupperna, som skulle stå eniga om detta förslag, nämligen yttersta högern och socialdemokraterna. Genom yttranden, som redan fällts från socialdemokratiskt håll, och genom flera tillkännagifvanden i samma riktning, som hafva utgått från socialdemokraterna, torde redan det felaktiga i herr Hamiltons uttalande, ifall det afsåg vår grupp i sin helhet, hafva ådagalagts. Jag menar, att detta mitt uttalande också visar, att denna fråga icke är någon partifråga. Vårt parti har icke såsom kår behandlat densamma, utan hvar och en måste individuellt intaga sin ståndpunkt, efter som han ser saken. Det är för öfrigt icke godt att kunna enas om en ståndpunkt i en så bristfälligt utredd fråga.

Herr Lindhagen: Jag vill blott säga, att, såsom herrarna märkte, hetsade herr Linders upp sig på ett otroligt sätt. Jag sade i mitt första anförande, att en väntan på en kommunal skatte-reform skulle vara att ge dessa människor stenar i stället för bröd. Det tycker jag verkligen, och det har jag rättighet att både tycka och säga. Jag vidhåller, att det är min uppfattning, att om man skall vänta på denna skattereform, så ger man dessa människor stenar i stället för bröd.

Nu kom nyss herr Carlsson ju med en ny förolämpning mot herr Linders af alldeles samma slag, då han gent emot herr Linders ståndpunkt gemälde, att medan gräset växer, dör kon. Det är en lika stor »förolämpning». Jag respekterar herr Linders åsikter, men jag ber också om något slags respekt för mina åsikter, och då jag är med bland dem, som draga i härnad för alla dessa människor, som jag vant mig vid att kämpa för, får herr Linders, då han tyckes allt mera systematiskt bli min och deras motståndare, finna sig i att skifta skarpa hugg med mig.

Att herr Christierson skulle ostentativt instämma med herr Linders sista yttrande, det förvånar mig däremot icke, han, som ju alltid är så mild i uttrycken på alla sätt och aldrig sagt något så skarpt om en motståndare, som att dennes förslag skulle vara att räcka stenar i stället för bröd.

Herr Hamilton: Tillåt mig få protestera mot, att man påbörjar mig ord, som jag aldrig uttalat. Jag har aldrig sagt, att socialdemokraterna och högern ingått förbund. Jag ber att få erinra herrarna om, att jag blott talade om, hvilka som voro reservanter inom utskottet, och således kunde mitt uttalande icke gälla några andra än dessa. Reservanterna i utskottet voro två från högern och två från socialdemokratiska partiet; det är ett faktum. Något annat har jag icke påstått. Jag skall icke vidare uppehålla

tiden, men vill dock med ett par ord vända mig till herr Persson, som nämnde, att man vill taga bördan ifrån de svagare och lägga den på de starkare. Har jag icke i mitt anförande ådagalagt just motsatsen? Det var Stockholmsmiljonärerna, som skulle hjälpa norrlänningarna och måhända äfven andra genom att delta i denna vägs katt. Jag tror också i likhet med en talare på norrlandsbanken, att denna fråga icke uteslutande är en norrlandsfråga. Antagligen kan man söka upp distrikt både i Småland, Blekinge och äfven i Skåne, som få af denna lindring i vägs katten. Slutligen ber jag att få betona, att det blott är en provisorisk åtgärd, som äfven jag hoppas blir så fort som möjligt ändrad.

*Angående
understöd till
synnerligt
betungade
våghållnings-
distrikt.
(Forts.)*

Herr Christiernson: Det är en ny sed, att man skall bli bemött, därför att man vågar instämma med en talare. Jag tycker, att det icke är lämpligt att införa denna metod, helst när man som i afton har en lång dagordning och har mycket kvar af densamma. Beträffande mitt sätt att uttrycka mig skall jag säga, att jag aldrig uppträdt i kammaren så, att jag behöft — be om ursäkt för mitt uppträdande.

Herr Torgén: Då jag tillhör ett af de län, som fått mest af detta anslag, och då det i kammaren sagts, att de distrikt, som fått mest, hafva minst behöft det, anser jag mig skyldig att säga, att i Lits vägdistrikt, som dock i fem års tid årligen fått mellan 18- och 24,000 kronor, således ensamt mer än något annat vägdistrikt i Sverige, är trots detta stora bidrag skatten fortfarande, såvidt jag minus rätt, så hög som omkring 70 öre. Det bevisar, att det är ett förhållande, som är fullkomligt afvita, när vi, trots denna stora utjämning, äro fortfarande så hårdt betungade, då däremot vägdistrikt finnas, som utan att behöft få något anslag, i beskattning föga öfvergå 1 öre. Jag vill också säga, att talet om att taxeringen skulle vara ojämn icke hos oss kan gälla, ty vi hafva haft gemensam taxering för utjämning af värdena och dessa satts jämförelsevis höga.

Det är några syupunkter, som jag icke anser mig kunna förbigå, ehuru de mycket diskuterats. Det är, att vi icke heller äro bland de lyckliga, som hafva små utgifter för skolväsendet och fattigvården, utan vi äro tvärtom äfven där rätt kännbart betungade. Mig synes det märkvärdigt, att sedan man en gång i kammaren slagit in på den principen att lämna bidrag, man kan påstå, att det ligger en rättvisa i att nu icke fortsätta med denna princip, när man kan visa på, att det erfordras betydligt mera för att få denna utjämning i någon vidare mån rättvis. Jag anser, att man bör söka göra det mesta möjliga, till dess man kan göra allt, och icke afslå så mycket som möjligt, därför att man nu ej kan nå och få allt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag,

Angående ehuru, jag säger det rent ut, det skulle ha varit mig ett nöje att
understöd till yrka bifall till motionen.
synnerligt

betungade
väghållnings-
distrikt.
 (Forts.)

Herr Persson i Malmö: Jag begärde ordet med anledning af siste talarens yttrande. Om jag fattade honom rätt, lät det, som om han uppfattat saken så, att jag yrkade afslag på framställningen i denna punkt. Är detta förhållandet, ber jag att få göra en rättelse och hemställa om bifall till den af mig och herr Linders vid punkten fogade reservationen, som afser bifall till ett anslag på 150,000 kronor.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall därtill men med ogillande af motiveringen samt 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herrar Persson i Malmö och Linders afgifna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr vice talmannen den förnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits den under 3:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 83 af utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herrar Persson i Malmö och Linders afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 114 ja och 73 nej, vid hvilken utgång kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 84—86.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 87 och 88.

Lades till handlingarna.

Punkten 89.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *punkten 90*, angående statsbidrag för lindring af fraktkostnaderna vid transport å järnväg af kalk, kalkstensmjöl och mærgel för jordbrukets behof, erhöles på begäran ordet af

Angående statsbidrag till fraktafgifter för kalk m. m.

Herr Ekerot, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som här är före, nämligen frågan om lindring af fraktkostnaderna för kalk, har föranledt mig att begära ordet för att yttra några tankar med anledning af hvad som här föreslås, utan att jag på grund af förhållandena kan göra något yrkande. Det är ju en känd sak. att kalken spelar en synnerligen viktig roll inom jordbruket, och den har ock under de senare åren blifvit allt mera använd såsom jordförbättringsmedel. Kalken är mycket olika fördelad inom vårt land. Inom vissa trakter förekommer den på mycket nära håll, inom andra trakter återigen på ganska långt afstånd och måste afhämtas på sådant afstånd, att fraktkostnaden blifver synnerligen betydande. Särskildt gäller detta de mera karga och fattiga bygderna i vårt land, för hvilka bygder kalken är ett verkligt lifsvillkor. År 1908 beslöt Riksdagen att bevilja ett anslag å 200,000 kronor att användas såsom lindring af fraktkostnaderna för kalk, och denna lindring skulle utgå, så snart frakten öfversteg en krona per ton eller 10 kr. för vagnslast. Detta anslag, som hade förslagsanslags natur, har stegrats. För år 1910 beviljades 250,000 kr., för år 1911 300,000 kr. samt för år 1912 380,000 kr. Emellertid uttalade Riksdagen förra året på jordbruksutskottets förslag, att något borde göras för att inskränka de kostnader, som staten får vickännas, och detta har nu gifvit till resultat, att det föreslagits, att denna fraktlindring för kalk skulle begynna först sedan frakten uppginge till 2 kronor per ton eller 20 kronor för vagnslast. Resultatet har blifvit, att frakten för kalk har ökats med 5 kronor per vagnslast. Detta är icke något lyckligt förhållande för jordbruket, och jag vill framhålla, att det blir kännbart just för de fattigare bygderna, som så väl behöfva begagna sig af detta jordförbättringsmedel, och jag befarar, att det kommer att verka dærhån, att kalken användes i mindre utsträckning än hittills.

Jag kan, som sagdt, då ingen motion är väckt i ärendet, icke göra något yrkande. Jag har endast velat omnämna saken och hoppas, att vi till ett kommande år skola bli i tillfälle att göra mera för denna sak, än som kan göras i år, ty det är icke så, att denna fråga endast rör den enskilde, det är fråga om ett verkligt statsintresse. Ty icke nog med att skördens mängd och kvalitet påverkas i gynnsam riktning af kalken, utan den är äfven en faktor, som i hög grad inverkar på vår husdjurskötsel, ty i kalkfattiga trakter är det svårt att föra husdjurskötseln framåt på grund af fodrets sämre beskaffenhet.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra, jag har endast

Angående
statsbidrag
till frakt-
avgifter för
kalk m. m.
(Forts.)

velat göra detta uttalande till protokollet, och jag hoppas, att till ett kommande år få se denna fråga behandlad på ett annat sätt. Omständigheterna ha gjort, att intet nu kan göras. Här är egentligen ingen, som kan sägas vara skuld till detta. Det är endast den allmänna sträfvan att begränsa statsutgifterna som här gjort sig gällande. Min tanke är, att detta är en statsutgift, som för med sig betydligt ökade statsinkomster, och att det sålunda egentligen är ett statsintresse att öka anslaget och återgå till de förutvarande bestämmelserna beträffande fraktlindringen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Magnusson* i Tumhult och *Engqvist*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 91 och 92.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 93.

Lades till handlingarna.

Punkterna 94—96.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 4.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående anslag till vetenskapliga patologiskt-anatomiska arbeten å Sabbatsbergs sjukhus;

angående upplåtelse af mark till universitetet i Uppsala för uppförande af en byggnad för växtbiologiska institutionen därstädes m. m.;

angående årligt understöd åt förra sköterskan vid karolinska mediko-kirurgiska institutets pediatrika poliklinik Johanna Janson; och

angående understödjande af folkbiblioteksväsendet.

Ifrågavarande propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 5.

Efter föredragning slutligen af jordbruksutskottets utlåtande, nr 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra mönsterskrifvarbostället Bjufstorp nr

4, 8 i Malmöhus län, äfvensom en i ämnet väckt motion, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Följande nya motioner aflämnades, nämligen af:

herr *Christiernson*, nr 297, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd); samt

herr *Molin* i Dombäcksmark, nr 298, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmelser för användningen af kronans område å viss del af Vaxön.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § 1 punkten i lagen om val till Riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löne-reglering för Nationalmuseum m. m.;

nr 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af beskickningshus i Berlin;

nr 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för inköp af ett område vid Vadstena hospital och asyl m. m.;

nr 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt kanslirådet och byråchefen i ecklesiastikdepartementet P. E. Lindström;

nr 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående medgifvande för provinsialläkaren Herman Anton Melén att komma i åtnjutande af de från och med år 1912 fastställda aflöningsförmåner för provinsialläkare;

nr 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för vissa anordningar vid Trollhätte kraftstation till förekommande af driftstörningar;

nr 42, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för bekämpande af spetälskesjukdomen i Sverige;

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anordnande af kliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg m. m.;

nr 44, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för uppförande af en anstalt för vanföra i Stockholm;

nr 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa delar af ön Björkö i Mälaren;

nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten m. m. för patologisk-anatomiska institutionen i Lund;

nr 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående Härnösands pastorats frigörande från att vara prebende för biskopen i Härnösands stift; och

nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till aflöning åt den skandinaviske bibliotekarien vid nordiska afdelningen af S:te Genevièvebiblioteket i Paris;

Bankoutskottets utlåtande, nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afskrifning af viss del utaf domkapitlets i Skara skuld till riksgäldskontoret; samt

lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dödsstraffets upphäfvande; och

nr 40, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående medgifvande af expropriation för anskaffande å landet af tomtmark för byggnader, afsedda för religiös, social eller kulturell verksamhet.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

hrr *Christiernson* under den 22 april,

» *Wallentin* » 5 dagar fr. o. m den 23 april och

» *Ödman* » 5 » » » » 23 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,27 på natten.

In fidem

Per Cronvall.

Tisdagen den 23 april.

Kl. 2,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående öfverlåtelse till landtförsvaret af Kungsgården Noret i Kopparbergs län m. m.;

angående understöd till aktiebolaget Svenska Amerika Mexikolinjen för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige samt Nordamerika;

angående understöd till rederiaktiebolaget Transatlantic för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och Australien;

med förslag till ändrad lydelse af vissa delar af gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor; och

med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående beskattning af socker, som under december månad år 1912 efter anmälan af svenska sockerfabriksaktiebolaget utlämnas till fritt bruk.

Nämnda propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen angående utförande under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 af en försöksmobilisering och därmed sammanhängande öfningar;

till lagutskottet propositionerna:

med förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar); och

med förslag till lag innefattande förbud i visst fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete;

till statsutskottet propositionen angående fördelning af medel till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder;

till bevillningsutskottet propositionen med förslag till införande i gällande tulltaxa af vissa bestämmelser rörande förtullning från frihamn eller frilager;

till statsutskottet propositionen angående anslag till vetenskapliga patologiskt-anatomiska arbeten å Sabbatsbergs sjukhus;

till jordbruksutskottet propositionen angående upplåtelse af mark till universitetet i Uppsala för uppförande af en byggnad för växtbiologiska institutionen därstädes m. m.;

till bankoutskottet propositionen angående årligt understöd åt förra sköterskan vid Karolinska medico-kirurgiska institutets pædiatriska poliklinik Johanna Jansson; samt

till statsutskottet propositionen angående understödjande af folkbiblioteksväsendet.

§ 4.

Härefter föredrogs herr *Christiernsons* på kammarens bord ligande motion, nr 297, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd);

och yttrade därvid motionären

Herr *Christiernson*: Jag får hemställa, att min motion af formella skäl måtte uppdelas i två, och att den ena, som går ut på, att förordningen angående familjeunderstöd till värnpliktige måtte träda i kraft genast, hänvisas till lagutskottet, och den andra, som afser beviljande af medel för ändamålet, måtte gå till statsutskottet.

Denna herr *Christiernsons* anhållan blef af kammaren bifallen, hvarefter båda ifrågavarande motioner remitterades, den förra med bibehållen beteckning af nummer 297 till lagutskottet och den senare, betecknad med nummer 299, till statsutskottet.

Vidare föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Molins* i Dombäcksmark likaledes å bordet liggande motion nr 298.

§ 5.

Föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, statsutskottets utlåtanden nr 36—48, bankoutskottets utlåtande nr 18 samt lagutskottets utlåtanden nr 38 och 40.

§ 6.

Herr statsrådet *Bergström* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående uppförande i Hvitträsk by af bostadshus åt den därstädes stationerade kontraktsadjunkten;

angående ytterligare bidrag åt föreningen för bistånd åt vanföra inom Skåne till bestridande af kostnaderna för en nybyggnad för ortopedisk poliklinik och sjukafdelning i Hälsingborg;

angående förhöjdt statsanslag till allmänna barnbördshuset i Stockholm;

angående pensionering af lärarepersonalen vid statsunderstödda undervisningsanstalter för vanföra;

med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 39 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt af § 41 mom. 1 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863; samt

angående vissa ändringar i staten för folkskolläraernes pensionsinrättning.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 7.

Afgåfvos följande nya motioner i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetarskydd, nämligen af:

herr *Åkerman*, nr 300;

herrar *Söderberg* i Stockholm och *Eriksson* i Grängesberg, nr 301; och

herr *Nilsson* i Hagaby, nr 302.

Vidare aflämnade herr *Vennersten* en motion, nr 303, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande åt kronan af vissa jordområden för anläggande af en skjutbana för Älfsborgs regemente m. m.

Samtliga dessa motioner blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 8.

Justerades protollsutdrag.

§ 9.

Härpå yttrade herr vice talmannen: Jag får för kammaren tillkännagifva, att Statsrådet och Chefen för civildepartementet kommer att i morgon onsdag afgifva svar å herr Lithanders interpellation om elektrifiering af statsbanedriften.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 10 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bäckman* under 3 dagar fr. o. m. den 24 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,50 e. m.

In fidem

Per Cronvall.